

Masarykova univerzita Brno
Filozofická fakulta
Historický ústav

Konfident brněnského gestapa Stanislav Kotačka

(Magisterská diplomová práce)

Bc. Renáta Ziková

Vedoucí práce: PhDr. Libor Vykoupil, PhD.

Brno 2011

Bibliografický záznam:

ZIKOVÁ, Renáta. *Konfident brněnského gestapa Stanislav Kotačka*: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Historický ústav, 2011. 86s. Vedoucí práce PhDr. Libor Vykoupil, PhD.

Anotace:

Diplomová práce pojednává o činech Stanislava Kotačky, s hlavním zaměřím na vraždu Josefa Bierského, kterou Kotačka spáchal. Tento vrah, který žil mezi partyzány, byl stíhán bezpečnostními složkami za další z řady spáchaných kriminálních přečinů. Práce se dále věnuje paravýsadkům, které v době protektorátu operovaly na tomto území. Zvláštní pozornost je kladena na paradesant Wolfram, ze kterého zastřelený Josef Bierský pocházel. Nastíněn bude i vývoj odbojových skupin a jejich aktivit, především 1. československé partyzánské brigády Jana Žižky. Část práce se dále zaměří na strukturu a činnost nacistického bezpečnostního aparátu, na průběh poválečného soudu se S. Kotačkou a ohlas procesu v dobovém tisku.

Abstract:

The aim of this thesis is to describe activities of Brno Gestapo informer Stanislav Kotačka. The thesis mainly focuses on the murder of Josef Bierský, which was committed by Kotačka. This murderer, who lived with partisans, was pursued by criminal police, because he had perpetrated another crime. The thesis also focuses on parachutist groups, which operated in the Protectorate of Bohemia and Moravia during WW II. Special attention will be devoted to the parachutist group Wolfram, from which Josef Bierský came from. In more detail, the emphasis is laid also on the work of partisans, resistance groups and their activities especially of 1. čs. brigáda Jana Žižky. This work is focused on the background of Protectorate of Bohemia and Moravia, Nazi security machinery, the postwar trial with S. Kotačka and reports in that time press.

Klíčová slova:

Druhá světová válka, Protektorát Čechy a Morava, odboj, nacistický bezpečnostní aparát, konfident, partyzáni, konfident, paravýsadky

Keywords:

Second World War, Protectorate of Bohemia and Moravia, resistance, Nazi security machinery, informer, partisans, informer, parachutist groups

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou magisterskou práci vypracovala samostatně a uvedla veškerou použitou literaturu a prameny.

Datum

Bc. Renáta Ziková

Poděkování:

Děkuji PhDr. Liboru Vykoupilovi, Ph.D. za vedení práce a rady, které mi poskytoval po dobu zpracovávání tématu. Dále bych chtěla poděkovat PhDr. Vladimíru Černému, Ph.D. za cenné podněty a obětavý přístup, bez kterých by práce nemohla vzniknout. Poděkování patří také mým nejbližším za trpělivost a podporu.

OBSAH

1	Úvod	1
1.1	Cíl práce	2
2	Prameny a literatura.....	3
2.1	Prameny	3
2.2	Literatura	4
3	Bezpečnostní složky za protektorátu	10
3.1	Tajná státní policie – Geheime Staatspolizei	10
3.1.1	Gestapo v Brně	11
3.2	Kriminální policie – Kriminalpolizei.....	14
3.3	Pořádková policie – Ordnungspolizei	14
3.3.1	Oddíl Miethe.....	15
3.3.2	Oddíl Ruhsam.....	15
3.3.3	Oddíl Burger	15
3.3.4	Oddíly ke zvláštní použití	16
3.4	Zpravodajská služba SD.....	16
3.5	Protektorátní bezpečnostní složky	16
4	Odbojové aktivity obyvatelstva se zaměřením na oblast Beskyd	16
4.1	Odbojové aktivity na Beskydsku.....	18
5	Paravýsadky obecně	19
5.1	Výsadky ze západu	19
5.1.1	Calcium.....	20
5.1.2	Clay	21
5.2	Z východu	21
5.2.1	ARAP.....	22
6	Partyzánské skupiny.....	23
6.1	1. čs. partyzánská brigáda Jana Žižky.....	24
6.2	Odbojová organizace R-3.....	25
7	Operace Wolfram	26
7.1	Úkoly skupiny	26
7.2	Formování skupiny a členové	27
7.2.1	Josef Otisk	29
7.2.2	Vladimír Řezníček	30
7.2.3	Josef Bierský.....	31
7.2.4	Josef Černota	32
7.2.5	Robert Matula.....	33
7.2.6	Karel Svoboda.....	33
7.3	Přesun skupiny do protektorátu.....	35
7.4	Výstroj a výzbroj	37
7.5	První dny v protektorátu a informační síť.....	41
7.6	Operace bezpečnostních jednotek v Beskydech	42
8	Před vraždou.....	43
8.1	Stanislav Kotačka.....	43
8.2	Krádež v Husovicích a útěk z protektorátu	44
8.3	Přechod přes hranice do protektorátu.....	45
8.4	První setkání Murzina s Otiskem	46
8.5	Před vraždou v táboře	47
8.6	Schůzka na Smrku	49
9	Vražda.....	50

9.1	Zbraň	50
9.2	Průběh vraždy	52
9.3	Vyjádření kpt. Otiska	55
10	Po vraždě.....	56
10.1	Protipartizánská akce v Beskydech z 22. – 23. října 1944	58
10.2	Wolfram a ARAP	59
10.3	Osud Karla Svobody.....	61
10.4	Propuštění Stanislava Kotačky	62
11	Motiv vraždy	62
12	Život po osvobození	64
13	Změny ve výpovědi	65
14	Poválečný vývoj až do současnosti	70
14.1	Hlavní líčení	70
14.2	Reflexe procesu v dobovém tisku	71
14.3	Kotačkův případ v soudobých médiích.....	73
14.4	Hrob Josefa Bierského	74
15	Závěr	75
	PRAMENY A LITERATURA	77
	Archivní prameny	77
	Nepublikované práce	77
	Literatura	77
	Online zdroje.....	79
	Tisk.....	79
	Seznam zkratk.....	79
	Seznam příloh.....	80
	Seznam tabulek.....	80

1 Úvod

„Když půjdete kolem mého hrobu, neplačte, nechte mě tiše spát. Vždyť dal jsem život pro svou vlast.“

Nápis na hrobě Josefa Bierského

Odbojová činnost v období druhé světové války spojená s velkými oběťmi i velkými činy je dodnes fascinujícím jevem. Boj za národní svobodu se soustředil na mnoha místech, českoslovenští vojáci bojovali na válečných frontách na východě i na západě. Na území protektorátu nepříhlíželo mnoho obyvatel pouze pasivně německé okupaci a zapojilo se do rezistenční činnosti. Domácí odboj byl jasným znamením pro všechny světové mocnosti o tom, že český lid nesouhlasí s cizí okupací. Zahraniční exilová centra, která se snažila podporovat odpor přímo na území protektorátu, vytvořila mimo jiné Zvláštní skupinu D, v jejímž rámci vycvičila jedince schopné i ochotné operovat přímo v týlu nepřítele. Speciální výsadky, které byly na území protektorátu vysazovány, přicházely jak z Velké Británie, tak i Sovětského svazu. Tyto operace s sebou nesly mnohá rizika. Při vykonávání svého poslání nemalý počet parašutistů položil život. Exilový prezident Edvard Beneš hodnotil jejich odvahu a statečnost těmito slovy: *„Pravděpodobnost toho, že parašutisté musí přinést při plnění svého úkolu oběť nejvyšší, se v mnohých případech měnila téměř v jistotu. A přece šli...“*¹

Během války bylo na území protektorátu vysazeno několik desítek paradesantů. Velkou podporou pro rozvinutí jejich činnosti v českých zemích bylo místní obyvatelstvo. Členům paraskupin poskytovalo ubytování, stravu, ošacení a také velmi důležité informace. Podpora odboje byla trestána velmi tvrdě a mnoho z podporovatelů bylo popraveno nebo zemřeli v koncentračních táborech následkem nelidských podmínek a krutého zacházení.

Nacistický bezpečnostní aparát potíral aktivní členy domácího odboje i jejich rodiny. Gestapo, neboli Tajná státní policie, využívalo mnoho způsobů k potlačení těchto aktivit. Nasazovalo konfidenty, mučilo zatčené a zavražďovalo všechny obyvatele. Ke konci války, kdy se partyzánský živel významně rozšířil, organizovalo rozsáhlé protipartizánské operace.

Činnost partyzánských skupin a jejich spolupracovníků, která mnohdy přinesla nečekané a dramatické události, je v některých svých částech stále neprobádanou

¹ KUTHAN, Pavel: Muži zvláštní skupiny D. s. 7.

oblastí. Smrt parašutisty Josefa Bierského k nim patří. Tento výsadkář byl zastřelen Stanislavem Kotačkou, jenž byl sice členem partyzánské skupiny, ovšem především proto, že se skrýval před důsledky svých předchozích kriminálních činů.

1.1 Cíl práce

Předkládaná práce si bere za cíl pokusit se objasnit loupežnou vraždu, při níž byl zastřelen několika ranami do zad příslušník čs. armády a člen paravýsadku Wolfram Josef Bierský. Vraždu spáchal kriminálník Stanislav Kotačka 19. října 1944 na úbočí hory Smrk v Beskydech. Práce se věnuje jednak činnosti paravýsadku Wolfram, k němuž patřil zastřelený Josef Bierský. Dále aktivitě partyzánských skupin v oblasti Beskydska, které byly v kontaktu s Wolframem, a dílčí částí se práce dotkne i protipartyzánských akcí vedených nacistickým potlačovacím aparátem. Stanislav Kotačka se již jako konfident brněnského gestapa jedné z těchto akcí sám zúčastnil. Zvláštní pozornost je věnována především motivu vraždy Josefa Bierského.

Struktura práce je dělena na jednotlivé segmenty, z nichž každý se zabývá uceleným tématem. Po krátkém shrnutí použitých pramenů a literatury následuje úvod do problematiky bezpečnostních složek v Protektorátu Čechy a Morava, jejich struktury a činnosti. Dále se práce zaměřuje na paravýsadky obecně, a specifikuje ty, které do protektorátu přicházely ze Západu i z Východu. Dalším bodem jsou partyzánské skupiny, které působily v oblasti Beskyd a byly v přímém kontaktu s výsadkem Wolfram. Následně se práce zabývá samotným paravýsadkem Wolfram, jeho jednotlivými členy, výcvikem i osudem celé skupiny. Nezbytnou částí práce jsou protipartyzánské akce nacistického represivního aparátu, které probíhaly na Beskydsku na podzim roku 1944. Práce dále popisuje i život Stanislava Kotačky, jeho krátké působení u 1. čs. oddílu Jana Žižky až po dobu, kdy se přidal k Wolfram. Práce se následně zaměřuje na vraždu, kterou spáchal, a Kotačkovu počínání po vraždě, až do doby, kdy byl v Brně zatčen. Vyznanou kapitolou je analýza motivu, která Kotačku k tomuto činu vedla.

Práce je dále rozdělena na dvě hlavní časová období a to na dobu válečnou a poválečnou. V kapitolách zabývajících se poválečným vývojem Kotačkova osudu je popsáno, jak probíhal Mimořádný lidový soud s tímto zločincem, jeho rozsudek a jak případ reflektoval dobový tisk. V poslední kapitole je zmíněn i ohlas působení paradesantu Wolfram v dnešní době, je upozorněno také na soudobé aktivity spojené s tímto výsadkem. Na závěr bude provedeno shrnutí a závěrečné hodnocení.

2 Prameny a literatura

2.1 Prameny

Hlavním pramenem pro předkládanou práci jsou spisy z fondu C141 Mimořádný lidový soud v Brně, který se nachází v Moravském zemském archivu. Fond obsahuje soudní spisy, výslechové protokoly a materiál týkající se mnoha příslušníků brněnského gestapa, například Franze Schauschütze, nebo Rudolfa Königa. V tomto fondu je dále možné studovat spisy kolaborantů a konfidentů včetně Stanislava Kotačky, kteří byli po válce souzeni brněnským Mimořádným lidovým soudem.

Pro předkládanou práci bylo dále využito fondu B252 – Zemský prezident Brno, správa z příkazu říše, uloženého rovněž v Moravském zemském archivu v Brně. Fond obsahuje hlášení o výskytu a aktivitě partyzánů. Telegrafické zprávy, které byly denně zasílány několika nacistickým institucím, podrobně popisují střety bezpečnostních složek s partyzány. Hlášení jsou velmi podrobná, obsahují detailní popis nasazených složek, ztrát na obou stranách a také množství zabaveného a zničeného materiálu. Fond dále obsahuje hlášení, která podávali občané o jejich setkání s podezřelými jedinci a partyzány.

Dalším zdrojem informací o případu Stanislava Kotačky a nacistického aparátu jsou prameny uložené v Moravském zemském muzeu, konkrétně v jeho historickém oddělení ve Fondu Písemnosti, jenž mimo jiné obsahuje výslechové protokoly a spisy z mnoha procesů, které probíhaly před Mimořádným lidovým soudem v Brně. Ve Fondu Písemnosti lze dále nalézt fotografie a novinové výstřižky související s danou problematikou.

Materiály Vojenského ústředního archivu – Vojenského historického archivu v Praze obsahují velké množství informací o paravýsadcích, partyzánech a jejich činnosti. Ty je možné nalézt především ve fondu 37 – Velitelství vojenské zpravodajské služby a fondu 308 – Domácí odboj.

Fond Velitelství vojenské zpravodajské služby obsahuje množství různorodého materiálu, v němž lze zkoumat radiodepeše, zprávy ze středního východu, různá hlášení, životopisy, správu financí, nebo spisy polního soudu. Fond také obsahuje spisy vojenských attaché a velké množství materiálu o paraskupinách, spisy MNO - seznam ilegálních pracovníků, hlášení dovolené, výcvik, osobní záležitosti, seznamy kurzů a jejich absolventů. Ve fondu 37 lze studovat i materiály britské špionážní služby, seznam ilegálních a sabotážních organizací na území protektorátu nebo

dodávky zbraní, které organizace dostaly. Podrobné informace o jednotlivých paraskupinách obsahují složky desantů. Tyto spisy se skládají z jednotlivých složek každého člena i společné činnosti celé skupiny. Karton 365 1 – 4 zahrnuje špionážní deníky Zvláštní skupiny D, v nichž je na základě časové linie popsán program, činnost a veškerý vývoj jednotlivých skupin ve Velké Británii.

Fond 308 Domácí odboj obsahuje jmenné seznamy parašutistů, jejich podporovatelů, a seznamy příspěvků vyplacených manželkám vojáků.

Průběhu poválečného soudního procesu s konfidentem se věnoval také dobový tisk. Jednotlivé zprávy a komentáře otiskly deníky *Národní Obroda* a *Slovo národa* v srpnu 1946.²

2.2 Literatura

Hlavním tématem celé práce je pokusit se objasnit motiv vraždy Josefa Bierského. Tato základní teze je však zasazena do širšího kontextu, do života a činnosti partyzánských skupin paradesantů, a také obecného dějinného vývoje ve zkoumaném období. Z tohoto důvodu je škála potřebné literatury poměrně rozsáhlá. Některé publikace přibližují určité události detailněji, jiná díla se zaměřují spíše na obecné souvislosti. Mezi použitou literaturu patří také slovníkové příručky, objasňující mnohé pojmy.

Rozsáhlé dílo *Velké dějiny zemí Koruny české*³ zahrnuje vývoj událostí v Čechách, na Moravě a v exilu. V jednotlivých svazcích nalezneme popis obecných historických rámců, a také problematiku odboje a života v době války. Publikace se zabývají především popisem vrcholné politické, hospodářské a sociální problematiky.

Na přelomu tisíciletí vyšel překlad starší práce německého autora Detlefa Brandese.⁴ Kniha se zaměřuje na širokou škálu témat, včetně česko – německý vztahů v období 1939 – 1945. Publikace objektivně hodnotí celý průběh daného časového rámce na území protektorátu. Autor knihy se zabývá mezinárodními souvislostmi a reakcemi velmocí na situaci na československém území, dále se zaměřuje na vojenskou a hospodářskou správu, i strukturu jednotlivých úřadů. Kniha obsahuje podrobné informace o jednotlivých vlnách národního odboje, jeho koncepcích i programech. Autor osvětluje také okupační politiku, a to od možnosti asimilace

² Poválečné ročníky těchto novin jsou uloženy v Moravské zemské knihovně v Brně.

³ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny zemí koruny české*, svazky XVa, XVb. Praha-Litomyšl 2006, 2007.

⁴ BRANDES, Detlef: *Češi pod německým protektorátem. Okupační politika, kolaborace a odboj 1939 – 1945*. Praha 1999.

Čechů až po poněmčování celého hospodářství. Práce končí podrobným popisem pražského povstání a konečné německé kapitulace.

Slovníková příručka *Český antifašismus a odboj*⁵ sleduje období let 1938 – 1945. Jednotlivá hesla jsou abecedně řazena a odkazují na odbojové skupiny, pracovníky gestapa, další činitele okupačního aparátu a významné politické osobnosti. Autoři se rovněž zaměřují na jednotlivé instituce, věznice a koncentrační tábory, v heslech je zde zaznamenán průběh války na území Československa. Tato příručka je však poněkud problematickým zdrojem informací, především vzhledem k nadsazeným údajům o činech a bojových aktivitách jednotlivých partyzánských skupin. To má souvislost se skutečností, že vyšla roku 1988, tedy ještě v době, kdy byl partyzánský odboj nekriticky glorifikován.

Odkaz na paravýsadek Wolfram se skrývá pod souhrnným heslem *DESANTY ZE ZÁPADU*⁶. Heslo se detailně zabývá jejich přípravou na seskok do nepřátelského území⁷, velmi stručně je shrnuta jejich činnost a zásluhy pro domácí odboj.⁷

Heslo *DESANTY ZE SSSR*, které je ve srovnání s *DESANTY ZE ZÁPADU* delší, popisuje podrobněji činnost paravýsadků na území protektorátu. Mnohem více glorifikuje činnost výsadků a připomíná politické úkoly některých výsadků: „*V r. 1943 byly na polském území vysazeny a do protektorátu za pomoci tamního levicového hnutí převedeny desanty vyslané do českých zemí z iniciativy zahraničního vedení KSČ v Moskvě a exekutivy Komunistické internacionály. Jejich úkolem bylo zejména zabezpečit realizaci politické linie těchto orgánů.*“⁸ Publikace dále připomíná množství československých a sovětských vyznamenaní, které mnozí členové výsadků získali. Tyto informace zcela chybí v odkazu o paravýsadcích ze západu, i když i jejich členové pochopitelně mnoho vyznamenaní také získali.

Slovníková příručka *Za obnovu státu Čechů a Slováků*⁹, vzniklá již po revoluci 1989 obsahuje jednotlivá hesla, řazená podle abecedy, ve kterých lze nalézt informace o politických událostech i osobnostech protektorátu, nebo exilu. Práce je již prosta velebení komunistického odboje a zveličování jeho významu.

Publikace *Dějiny Moravy s podtitulem Svobodný stát a okupace* vyšla v roce 2004 v rámci edice *Vlastivěda Moravská*, kterou vydává Muzejní a vlastivědná společnost v Brně. Čtvrtý díl mapuje vývoj Moravy v období 1918 – 1945.¹⁰ Kniha se věnuje rozsáhlé škále témat, od správního rozčlenění Moravy, struktury a činnosti

⁵ KROUPA, Vlastislav a kol.: *Český antifašismus a odboj. Slovníková příručka*. Praha 1988.

⁶ Tamtéž, s. 89.

⁷ Tamtéž, s. 90.

⁸ Tamtéž, s. 89.

⁹ JOŽÁK, Jiří a kol.: *Za obnovu státu Čechů a Slováků. Slovníková příručka*. Praha 1992.

¹⁰ BARTOŠ, Josef – TRAPL, Miloš: *Dějiny Moravy, díl 4. Svobodný stát a okupace*. Brno 2004.

bezpečnostního aparátu, perzekuci obyvatelstva, až po hospodářskou a sociální situaci na Moravě. Autoři se také zabývají odbojovou činností, jednotlivými organizacemi a osobnostmi provázející dobu od začátku okupace, až po osvobození. Publikace seznamuje čtenáře s významnými osobnostmi moravského kulturního i politického života. Jsou zde představeny osobnosti první i druhé republiky a protektorátu, např. Jan Uher, Jaroslav Mezník, nebo D. B. Murzin.

Autor publikace Sedm roků na domácí frontě popisuje část vlastního života v odboji v letech 1938 – 1945. Josef Grňa se během války stal jedním z hlavních organizátorů moravského domácího odboje a stál v čele odbojové organizace R – 3. Práce ukazuje odboj právě z jeho pohledu.

Pavel Kuthan je autorem knihy Muži zvláštní skupiny D. V této publikaci se zaměřuje na uskutečněné i plánované výsadky, které proběhly v rámci tzv. skupiny D¹¹. Skupiny jsou řazeny podle časového hlediska a je dána jasná struktura popisu desantů: cíl operace, datum vysazení, průběh, ztráty a výsledek. Práce je jasně koncipovaná a podává základní informace o každém z výsadek, obsahuje ale i omyly a nepřesnosti. Skupině Wolfram je věnována dvoustrana 32 – 33. Autor se zde velmi stručně pokusil objasnit smrt Bierského: „*Dvacet partyzánů posílilo bojovou sestavu WOLFRAMu. Partyzánům předali i jistou část financí, kterými byla skupina vybavena pro podporu své operační činnosti. Při jedné z akcí byl 19. 10. 1944 byl jedním z partyzánů zavražděn rtn. Bierský – kvůli penězům, jež měl při sobě. Vrah nebyl tehdy zjištěn a zůstal tak mezi partyzány dále ve styku. Byl to jeden z nastrčených konfidentů gestapa.*“¹² Kuthan jako jasný a jediný motiv vraždy uvádí snahu získat peníze, které měl Bierský u sebe. Takové tvrzení je dosti nepřesné a nepodložené. Dalším chybným tvrzením je to, že vrah nebyl objasněn. Bylo známo, že na schůzku na Smrk šel jen Bierský a Kotačka. Není ani pravdou, že údajný vrah zůstal ve styku s partyzány, nebo že byl jedním z „nastrčených konfidentů gestapa“.¹³ Dále na téže straně autor zmiňuje: „*Od partyzánů si vybrali šestici mužů. Netušili, že mezi nimi je i Bierského vrah.*“¹⁴ Podle Kuthana měli od 1. čs. partyzánského oddílu přijmout šest mužů až po vraždě Bierského, tehdy ovšem operovali již jen s partyzánskou skupinou ARAP.

¹¹Do Zvláštní skupině D patřili vojáci, kteří byli vybráni a vycvičeni pro úkoly přímo v protektorátu. Jednotlivé skupiny sestavené z členů byly do protektorátu vyslány jako paravýsadky s jasně určenými cíly a úkoly.

¹² KUTHAN, Pavel: *Muži zvláštní skupiny D*, s. 33.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Tamtéž.

Významnou publikací Oldřicha Sládka, která vyšla na počátku 90. let 20. století, je kniha *Ve znamení smrtihlava*¹⁵. Podtitul *nacistický protipartizánský aparát 1944 – 1945* jasně definuje obsah knihy, včetně časového vymezení. Autor přináší velké množství detailních informací jak o struktuře, tak i o činnosti všech nacistických represivních složek. Sládek se dále zabývá jednotlivými protipartizánskými akcemi, přičemž největší pozornost věnuje nejrozsáhlejší z těchto operací, a to akci Tetřev.

Další publikací od stejného autora je kniha *Zločinná role gestapa*, kde se úžeji zaměřuje na Tajnou státní policii. Autor se zde také snaží o ucelený pohled na problematiku protipartizánských akcí na území celého protektorátu. Dílo pochází z poloviny 80. let a poskytuje mnoho důležitých informací o struktuře a činnosti gestapa. Některé části jsou poplatné předlistopadové době, přesto můžeme tuto práci chápat jako jednu ze základních k tématu střetu gestapa a odboje.¹⁶

O. Sládek napsal také publikaci zabývající se paravýsadky, které byly do protektorátu vyslány z Velké Británie.¹⁷ Práce byla připravena již dlouho před listopadem 1989, avšak k vydání se dostala až počátkem devadesátých let. Autor se snaží přiblížit jednotlivé skupiny v kontextu vzájemné spolupráce, a to i s domácím odbojem. Práce je bohužel ovlivněna dobou, ve které vznikala a dnes je již řada autorových závěrů překonána.

Z pera Jiřího Šolce pochází publikace, popisující činnost paraskupin, které byly vyslány do protektorátu ze západu.¹⁸ Kniha vyšla v roce 1991. Autor popisuje jednotlivé vlny výsadek, jak přicházely do protektorátu. Každá kapitola popisuje určitou operaci, kterou krátce zhodnotí. Výsadky dává do vzájemných souvislostí, popisuje jejich spolupráci s jinými desanty a kooperaci s domácím odbojem. Pro úplnost zasazuje každé období do širšího rámce událostí na frontách, nebo v londýnské a moskevské exilové reprezentaci. Práce obsahuje drobné faktografické chyby. Například na straně 201 datuje akci Tetřev do října 1944 a přímo zde uvádí: „V říjnu 1944 podniklo gestapo proti partyzánům v Beskydech rozsáhlou operaci *TETŘEV* s úkolem zničit 1. partyzánskou brigádu a další skupiny zde operující, včetně *WOLFRAMU*.“¹⁹ Tato operace se plně shoduje s akcí provedenou mezi 22. a 23. říjnem, která akci Tetřev předcházela.

¹⁵ SLÁDEK, Oldřich: *Ve znamení smrtihlava*. Praha 1991.

¹⁶ SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa. Nacistická bezpečnostní policie v českých zemích 1938 – 1945*. Praha 1986.

¹⁷ SLÁDEK, Oldřich: *Přicházeli z nebe*. Praha 1993.

¹⁸ ŠOLC, Jiří: *Bylo málo mužů. Českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha 1991.

¹⁹ ŠOLC, Jiří: *Bylo málo mužů*, s.201.

V roce 2003 byla vydána publikace zabývající se paravýsadky, které přicházely ze Sovětského svazu.²⁰ Práce se zabývá celým obdobím, v němž byly tyto výsadky vysílány, v letech 1941 – 1945 a je rozdělena do dvou hlavních částí. První z nich se věnuje jednotlivým výsadbám a druhá Čechoslovákům, kteří se těchto výsadbů účastnili. Autor knihy se nevyhnul drobným přehmatům, například na straně 130 mylně uvádí: „Kolem 20. února 1944 byli vysláni na lyžích přes frontu k Rudé armádě G.Einchner, Karel Karas a Antonín Kubala s kopiemi plánů německé obrany na Ostravsku.“²¹ Skupina byla ve skutečnosti vyslána až o rok později. Další drobná chyba se objevuje na straně 129, kde autor tvrdí: „Po dokončení kompletace výzbroje a materiálu ve Lvově byla 27. září 1944 skupina ARAP přemístěna do vyčkávacího prostoru na letišti Čerljany, kde vyčkávala v pohotovosti operační noci. Ta nastala 7. listopadu 1944, kdy byla vysazena letounem C- 47 u Makova, na slovenské straně hranice s protektorátem...“²² Skupina však byla vysazena o měsíc dříve. I přesto je tato práce velmi cenným zdrojem informací o paravýsadbách. Autor zde projevil hluboké znalosti mnoha archivních pramenů, se kterými znamenitě pracuje a knihu tím obohacuje.

Emil Vávrovský napsal několik knih zabývajících se obdobím druhé světové války. V jedné z nich se například zabývá průběhem 14. března 1939 ve Frýdku – Místku. Dalším jeho dílem je publikace Partyzánská Morávka ústy Moravčanů²³. Autor byl velmi aktivním komunistou, v jeho publikacích se však tato skutečnost příliš neodráží, preferuje spíše regionální patriotismus. Publikace Partyzánská Morávka ústy Moravanů se zabývá i paravýsadky ze západu. Autor při tvorbě knihy vycházel z přímých svědectví několika desítek pamětníků a z místních kronik.

Knihou Akce Tetřev²⁴, Miroslava Ivanova, vydaná v polovině sedmdesátých let se zaměřuje na především na stejnojmennou rozsáhlou portipartyzánskou operaci. Publikace je v mnoha aspektech poplatná době, kdy vznikala. Text je vystavěn jako příběh, autor zde pro větší dramatickosti používá přímé řeči, kterou vkládá do úst pamětníkům, jež po válce o těchto událostech vyprávěli. Celá kniha je přizpůsobena komunistické ideologii a byla ve své době z tohoto důvodu také několikrát oceněna.

Rozsáhlá publikace První československá brigáda Jana Žižky se detailně věnuje vývoji největší československé partyzánské jednotky. Kniha popisuje její vznik,

²⁰ ŠOLC, Jiří: *Za frontou na východě*, Cheb 2003.

²¹ Tamtéž, s. 130.

²² Tamtéž, s.129.

²³ VÁVROVSKÝ, Emil: *Partyzánská Morávka ústy Moravčanů*. Frýdek – Místek 1982.

²⁴ PŘIKRYL, Josef: *1. čs. partyzánská brigáda Jana Žižky*. Olomouc 1980.

formování, přechod přes hranice ze Slovenska do protektorátu, až po její odbojovou činnost. Kapitulu věnuje také spolupráci s paravýsadkem Wolfram. Autor nezapomíná ani na první setkání velitelů obou skupin, nebo na vraždu Josefa Bierského. Josef Příkryl popisuje i další Kotačkův osud jako konfidenta gestapa.

Publikace ROBERT MATULA – Parašutista skupiny WOLFRAM²⁵ je převážně věnována Robertu Matulovi, obsahuje však i osud celé skupiny. Detailně se zabývá její činností, kterou zasazuje do širšího historického rámce. Dílo dále obsahuje životopisy všech šesti parašutistů, včetně jejich poválečných osudů. Publikace je doplněna mnoha fotografiemi a přímými vzpomínkami účastníků. Kolektivu autorů se podařilo vytvořit velmi poutavou knihu.

Partyzánskými skupinami, jejich aktivitou a strukturou bezpečnostního aparátu se zabývá disertační práce Vladimíra Černého.²⁶ Autor popisuje průběh partyzánského hnutí na Moravě v letech 1944 – 1945, tedy v době největšího rozvoje partyzánského hnutí. Práce charakterizuje všechny významné skupiny, které operovaly ve vymezeném prostoru a detailně popisuje jejich aktivity i osudy jednotlivých členů. Autor přistupuje kriticky k nadsazeným hodnotám výsledků partyzánského odporu, který se dříve často uváděly, a přivádí je na skutečnou úroveň, jež odpovídá více realitě. Vše je podloženo bohatou pramennou základnou. Zaměřuje se i na strukturu nacistického bezpečnostního aparátu a protipartyzánské operace. Velkou pozornost věnuje tzv. akci Tetřev, kterážto byla největší protipartyzánskou akcí v Protektorátu Čechy a Morava.

Témata druhého odboje, nacistického represivního aparátu, partyzánských skupin a paravýsadků byla již v literatuře zpracována mnohokrát. Kvalita řady prací je ovšem rozporuplná a ty, které vyšly před rokem 1989, jsou většinou silně poznamenány komunistickou ideologií. Tato témata jsou navíc natolik rozsáhlá, že dodnes není mnohé dostatečně objasněno. V široké škále pramenů lze stále nalézt neprobádané části, kterým se ani do dnešní doby nedostalo potřebné pozornosti. Během posledních let se ovšem výzkum v této oblasti významně rozšiřuje, stejně tak dochází i ke zlepšení odborného zpracování a zvyšuje se i množství nově vydaných publikací.

²⁵ KLINKA, Jan, BŘEČKA, Jan, KOLESA, Václav: *ROBERT MATULA – Parašutista skupiny WOLFRAM*. Zlín 2009.

²⁶ ČERNÝ, Vladimír: *Protipartyzánské operace na Moravě v letech 1944 – 1945*. Brno 2006.

3 Bezpečnostní složky za protektorátu

Nacistický aparát potřeboval klidný vývoj v protektorátu, fungující výrobní linky a pracující lid, aby se mohl soustředit na vývoj situace na frontách. Odbojové hnutí, které se v protektorátu začalo rozvíjet hned po začátku okupace, se nacisté proto snažili co nejvíce potlačit. K dosažení tohoto cíle sloužilo několik složek: Tajná státní policie (*Geheime Staatspolizei – Gestapo*), Kriminální policie (*Kriminalpolizei – Kripo*), Pořádková policie (*Ordnungspolizei – Orpo*), Zpravodajská služba SD a Protektorátní bezpečnostní složky. Aktivity jednotlivých složek byly přesně dány tak, aby si navzájem nezasahovaly do kompetencí, nebo naopak neprováděly stejnou činnost.

3.1 Tajná státní policie – *Geheime Staatspolizei*

Tajná státní policie byla nejvýznamnější součástí bezpečnostních nacistických složek. Jejím hlavním úkolem bylo potírat protivníky systému, který fungoval v českých zemích v době okupace. V celém protektorátu byly ustanoveny dvě řídicí úřadovny gestapa, a to v Praze s působností v Čechách a v Brně s působností na Moravě. Obě úřadovny podléhaly přímo centrále gestapa na Říšském hlavním bezpečnostním úřadu v Berlíně. Ta rozhodovala mimo jiné o zřizování venkovních služeben, nebo stanic pohraniční policie.²⁷

V průběhu války se měnily praktiky gestapa i odboje, stejně tak se měnily i typy odbojových akcí, proti nimž gestapo zasahovalo. Od roku 1944 se významně stupňovala partyzánská aktivita, a tím na sebe poutala pozornost gestapa. Na potírání tohoto druhu odporu začalo gestapo spolupracovat s dalšími bezpečnostními složkami, především s pořádkovou policií.²⁸

Boj s partyzány byl pro bezpečnostní složky velmi obtížný. Místní lidé odbojáře velmi často podporovali, navíc terén, kde se partyzáni ukrývali, byl velmi členitý, a pro někoho, kdo místo výborně nezná, dosti nepřehledný. Aby se boj stal účinnějším, bylo vytvořeno tzv. Sonderkommando F, které mělo odstranit nekoordinovanost jednotlivých složek nacistického aparátu. Od srpna 1944 tak existovala skupina ke zvláštnímu použití, jež optimalizovala spolupráci mezi jednotlivými složkami a navíc mohla být nasazena přímo do boje. Skupina nepatřila přímo do struktur gestapa, ale blízce spolupracovala s referátem IV 2, jenž se

²⁷ SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa*, s. 72 – 73.

²⁸ SLÁDEK, Oldřich: *Ve znamení smrtihlava*, s. 17.

specializoval na sabotáže. Oddíly ke zvláštnímu použití patřily k mobilním jednotkám, které se používaly v případech nutnosti nasazení. Díky možnosti rychlého přemístění a nasazení v potřebné oblasti se staly velmi účinným prostředkem k potírání partyzánských jednotek.²⁹

3.1.1 Gestapo v Brně

Do Brna dorazilo Einsatzkommando VI již 15. března 1939. Skládalo se z členů vídeňského gestapa v čele s kriminálním komisařem Ewaldem Taudtem. Pod řídicí úřadovny v Brně spadaly podřízené služebny v Olomouci, Moravské Ostravě, Vsetíně, Zlíně, Uherské Hradišti, Jihlavě, později i v Přerově, Třebíči a Velkém Meziříčí.³⁰

Konečným umístěním pro řídicí úřadovnu, vyšetřovnu i vězení byly Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Kounicovy studentské koleje a Sušilovy koleje. Stavební práce, nutné k úpravě Právnické fakulty pro potřeby gestapa, trvaly až do počátku roku 1940. Jako věznice byly využívány budovy Kounicových kolejí, Špilberku³¹, Sušilových kolejí³². Jen v Kounicových kolejích bylo do roku 1945 postupně vězněno 35 000 osob. K převážení vězňů po Brně sloužila tzv. „ponorka“. Tento typ vozidla, který používali mimo jiné pekaři, měl pouze malé větrací okénko na zadních dveřích. Do uzavřené dodávky se mohlo kromě řidiče pohodlně vejít přibližně osm spolujezdců. Gestapo bylo schopno tam natěsnat dvacet i více osob.³³

V komplexu budov Kounicových kolejí probíhaly popravy za obou stanných práv, v letech 1941 – 1942.³⁴ V tomto období bylo celkem popraveno 537 osob. Popravy byly veřejné, a kromě německých občanů je sledovali také členové organizace Vlajka³⁵ a někteří Češi.³⁶ Další vlna poprav probíhala od ledna 1945, kdy byly oběti

²⁹ SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa*, s. 72 – 73.

³⁰ BARTOŠ, Josef – TRAPL, Miloš: *Dějiny Moravy, díl 4. Svobodný stát a okupace*, s. 187.

³¹ Věznice používána do roku 1940.

³² V roce 1941 předána německé kriminální policii.

³³ PERNICA, Jaroslav: *Pojízdný žalář*. In: *Žalm Moravy*, s. 77.

³⁴ BŘEČKA, Jan: *Brněnské jaro 1945, poslední měsíc okupace a osvobození Brna Rudou armádou*, s.10-12.

³⁵ Vlajka byla česká fašistická organizace založená roku 1930. Vedoucím představitelem organizace byl Jan Rys-Rozsévač a tiskovým orgánem časopis Vlajka. Organizace původně hlásala vyhraněný protiněmecký šovinismus, avšak po Hitlerově nástupu k moci v ní začaly sílit sympatie s nacismem. V jejím programu se objevovaly prvky antisemitismu, antikomunismu a protizednářství. Aktivně působila i za okupace, působilo v ní mnoho kolaborantů, kteří se snažili v prvním období protektorátu využít agresivity k nátlaku na protektorátní vládu. Nikdy se nestala však reálnou politickou silou. Začátkem roku 1943 byla rozpuštěna. Zdroj: *č Český antifašismus a odboj. Slovníková příručka*, s. 494 – 495.

³⁶ VAŠEK, František: *Kounicovy studentské koleje v brně, Golgota Moravy*, s. 105.

popravovány ranou do týla. Tehdy byla zastřelena i nejmladší oběť v Kounicových kolejích, teprve jedenáctiletý chlapec Miloš Prudil.³⁷

Řídící úřadovna brněnského gestapa měla tři oddělení. Odbojovou činností se zabývalo oddělení druhé, které se dále větvilo na 13 referátů.³⁸

V čele brněnského gestapa stálo postupně pět osob. Nejdéle v této pozici působil vládní rada Wilhelm Nölle v letech 1941 – 1944.

Úřad postupně zastávali:³⁹

- Walter Blomberg do července 1939
- Günter Hermann (červenec 1939 – 1941)
- Wilhelm Nölle (1941 – 1944)⁴⁰
- JUDr. Ernst Rennau (květen 1944 – prosinec 1944)
- Max Rausch (prosinec 1944 – duben 1945)

V srpnu 1941 se změnilo vedení brněnského gestapa i jeho organizační struktura. Z referátu II BM/So byl vyčleněn zpravodajský referát II/N⁴¹. Hlavní náplní nově vzniklé sekce byla spolupráce s konfidenty.

Pro dobrou administrativní výkonnost gestapa a celé byrokracie byly vedeny veškeré materiály a údaje v kartotékách. Systém evidence měl několik úrovní, místní a tématické. Místní kartotéky se vedly u každé služebny gestapa, u řídicích úřadoven i jejich místních poboček. Tématické evidence se rozdělovaly na kartotéky spolků, závodů, církví, Židů, letáků, ochranné vazby, vězňů, konfidentů, kartotéky A⁴² a pátrací kartotéky.⁴³

V květnu 1944 se změnila struktura oddělení i jednotlivých referátů. Došlo ke spojení bývalého II. a III. oddělení do nově vzniklého IV. Nové oddělení se rozčlenilo na 11 referátů s vlastními podreferáty. Oddělení IV. bylo rozděleno následovně:⁴⁴

Referát IV 1a – levicové hnutí odporu

Referát IV 1b -pravicové hnutí odporu

³⁷ Tamtéž, s. 107.

³⁸ ČERNÝ, Vladimír: *Protipartyzánské operace na Moravě v letech 1944 – 1945*. Disertační práce na Filozofické fakultě Masarykovy Univerzity z roku 2006. s. 31.

³⁹ KOLEKTIV AUTORŮ: *Nacistický bezpečnostní aparát na Moravě v letech 1939 – 1945*. In: *Sborník Matice moravské LXXXIV*, 1965 s. 236.

⁴⁰ V době stanného práva byl předsedou stanného soudu.

⁴¹ Později označován jako IV/N.

⁴² Na jejím základě proběhla akce Albrecht der Erste. Na začátku září 1939 byli uvězeni představitelé veřejného života, přední činitelé spolků, duchovenstva, osobnosti české inteligence a Židé. Na Moravě bylo zatčeno na 800 a v Čechách přes 1200 osob. Zdroj: BARTOŠ, Josef – TRAPL, Miloš: *Dějiny Moravy, díl 4. Svobodný stát a okupace*. Brno 2004. s. 198.

⁴³ SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa*, s. 84.

⁴⁴ Tamtéž, s. 13 – 16.

Referát IV 1c – zahraniční dělníci, zahaleči, váleční zajatci

Referát IV 2 – sabotáže

– Podreferát IV2a – sabotáže, zbrojní průmysl a zbraně

- Sektor IV 2a 1.- sabotáže, střežení zbrojního průmyslu, úmyslné sebezraňování, porušování pracovního nasazení a pracovní morálky, žhářství ve zbrojním průmyslu, atentáty
- Sektor IV 2 a 2 . držení zbraní, zbrojní pasy, honební lístky i povolení na výzbroj, náboje, třaskaviny a jejich neoprávněné držení

– Podreferát IV 2b parašutisté a partyzáni, rádiové protihry

- IV 2b 1 sabotáže na železnicích, komunikacích, poštovním, a telegrafním spojení, v elektrárnách, vodárnách, na přehradách, přestupky proti pracovní morálce, politické vraždy (atentáty).
- IV2 b 2 britští parašutisté, ruští parašutisté a partyzáni, organizace spolupracovníků („volavčí sítě“), příprava pátracích akcí, rádiové protihry.
- IV2 b 3 dešifrovací oddělení (Funkabwehr), obrana proti zahraničnímu vysílání, sledování zpráv vysílaných zahraničním rozhlasem
- IV2 b 4 – identifikace osob, fotografie, otisky prstů

Referát IV 3 obranné zpravodajství (protišpionáž)

Referát IV 4 světonázorový protivník

Referát IV 5 zvláštní případy

Referát IV 6 kartotéky a spisovna, ochranná vazba

Referát IV N zpravodajská služba

Referát IV F bádání – výzkum příčin politických a dalších událostí

Referát IV G hraniční záležitosti (od listopadu 1944, do té doby IV 3 c)

Referát IV M spojovací referát k branné moci a zbraní SS, organizace obrany řídicí úřadovny, venkovských služeben a policejních věznic, organizace nouzové zpravodajské služby

Referát IV M 1 ochranná služba ve zpravodajském styku, ochrana vlastní pošty, dálkopisu, optická a akustická spojení, poštovní holubi

Hlavními vyšetřovateli, kteří se později angažovali v Kotačkově případu, byli především Franz Schauschütz⁴⁵ a Rudolf König⁴⁶. Oba pracovali v podreferátu IV 2 b (parašutisté a partyzáni, rádiové protihry).

3.2 Kriminální policie – Kriminalpolizei

Kriminální policie řešila především kriminálními delikty, politické trestné činy náležely do její pravomoci pouze do doby, než bylo založeno gestapo. Během druhé světové války se zabývala i delikty související s porušováním předpisů o ochraně hospodářství, což byly trestné činy namířené proti lístkovému systému. Dále řešila černý obchod, nebo černé porážky hovězího a vepřového dobytka a měla ve své moci i pátrání po uprchlých válečných zajatcích.⁴⁷

Kripi sloužilo jako posila gestapa v boji proti partyzánskému živlu, který se koncem války významně rozšířil. Pomáhalo při vyšetřování, jak diverzních a sabotážních akcí, také provádělo výslechy a některá zatčení podezřelých.

Příslušníci kriminální policie se také účastnili protipartyzánských akcí jako členové stíhacích oddílů, tzv. Jagdkommand. Koncem roku 1944 se kriminální policie včlenila do části gestapa. To pomohlo zlepšit koordinovanost a operativnost obou složek.⁴⁸

3.3 Pořádková policie – Ordnungspolizei

Pořádková policie byla nejpočetnější složkou bezpečnostního aparátu. Dětila se do několik kategorií: ochranná policie (Schutzpolizei), četnictvo (Gendarmerie), obecní ochranná policie (Schutzpolizei der Gemeinden), požární ochranná policie (Feuerschutzpolizei), protiletectká ochranná policie (Luftschutzpolizei) a technická

⁴⁵Franz Schauschütz se narodil 9. května 1912 v St. Margarethen, v dnešním Slovinsku. Před vypuknutím války sloužil u kriminální policie v Berlíně. V Brně nejprve pracoval u referátu III. a po reorganizaci gestapa přešel k protiparašutistickému podreferátu IV. 2 b, jako kriminální komisař. V roce 1947 byl MLS odsouzen k trestu smrti a popraven. Zdroj: Černý, Vladimír: *Procesy s příslušníky nacistického bezpečnostního aparátu v Brně a jejich osudy v letech 1945-1956*. In: *Německy mluvící obyvatelstvo v Československu po roce 1945*. Brno 2010, s. 409-411, 432.

⁴⁶Rudolf König se narodil 4. října 1911 v Československu v Kříšťanovicích. Na gestapu působil jako kriminální asistent na oddělení III E „Abwehr“ do jara 1941, poté přešel k nově zřízenému oddílu III B (špionážní služba SSSR), po reorganizaci gestapa přešel k podreferátu IV 2 B. Po válce byl odsouzen k brněnským MLS a popraven. Zdroj: Černý, Vladimír: *Procesy s příslušníky nacistického bezpečnostního aparátu v Brně a jejich osudy v letech 1945-1956*, s. 428.

⁴⁷ČERNÝ, Vladimír: *Protipartyzánské operace na Moravě v letech 1944 – 1945*, s. 39.

⁴⁸VAŠEK, František: *Řídící úřadovna gestapa v Brně*, s. 39.

pomocná služba (Technische Nothilfe).⁴⁹ Hlavní činnost složek Pořádkové policie spočívala ve vytváření podkladů pro represivní intervence policejních složek.⁵⁰

3.3.1 Oddíl Miethe

Oddíl Miethe měl za úkol podporu boje proti partyzánům. Rozsah partyzánské činnosti se stupňoval, a proto vznikly nové jednotky, které se specializovaly na protipartyzánské zásahy. V květnu 1944 vznikl pod vedením kapitána ochranné policie Paula Mietheho zvláštní protipartyzánský pohotovostní oddíl o síle 250 mužů.⁵¹

Hlavní štáb oddílu Miethe byl umístěn ve Frýdku, v centru partyzány obývané oblasti. Území Frýdecka bylo rozděleno na deset částí. V každé oblasti sloužilo jedno ze stíhacích oddílů (Jagdkommandos).⁵² Skupiny spolu nebyly nijak vnitřně propojeny, a proto se každá spoléhala pouze na vlastní zkušenosti a schopnosti, což významně oslabovalo jejich účinnost v boji s partyzány. Ze začátku tak pro partyzány nepředstavovaly stíhací jednotky oddílu Miethe vážnou hrozbu. Největším přínosem protipartyzánského boje spočíval především v alokaci většího počtu bezpečnostních jednotek přímo v partyzány osídlené oblasti, čímž ztížil jejich zásobování.⁵³

3.3.2 Oddíl Ruhsam

Oddíl Miethe se nedokázal vypořádat s rostoucí partyzánskou aktivitou, žádal proto o posily a rozšíření. Koncem srpna byl tedy zrušen a nově vznikl oddíl Ruhsam. Ten svou aktivitu rozšířil i do vedlejších okresů Valašské Meziříčí a Vsetín. Postupně byly zřízeny i další stíhací oddíly, a to ve Velkých Karlovicích, Novém Hrozenkově, Rožnově a později i ve Valašském Meziříčí a Frenštátu pod Radhoštěm.⁵⁴

3.3.3 Oddíl Burger

Podobný oddíl jako oddíly Ruhsam a Miethe byl založen v říjnu 1944 i pro okresy Zlín, Uherské Hradiště, Uherský Brod a Hodonín. Nově zformované jednotce velel kapitán ochranné policie Burger.⁵⁵

⁴⁹ SLÁDEK, Oldřich: *Ve znamení smrtihlava*, s. 24.

⁵⁰ ČERNÝ, Vladimír: *Protipartyzánské operace na Moravě v letech 1944 – 1945*, s. 41.

⁵¹ SLÁDEK, Oldřich: *Ve znamení smrtihlava* s.58.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž, s.60.

⁵⁴ ČERNÝ, Vladimír: *Protipartyzánské operace na Moravě v letech 1944 – 1945*, s. 81.

⁵⁵ SLÁDEK, Oldřich: *Ve znamení smrtihlava*, s. 61.

3.3.4 Oddíly ke zvláštnímu použití

Oddíly ke zvláštnímu použití byly používány jako protipartizánské jednotky. Původně patřily do složek, které operovaly na francouzském území a po německé porážce se odkud v létě 1944 musely stáhnout. Některé z nich byly nasazeny právě v protektorátu jako protipartizánské síly. Oddíly 1, 9 a 24 operovaly v Beskydech na podzim 1944 a účastnily se zásahů včetně operace Tetřev.⁵⁶

3.4 Zpravodajská služba SD

Útvar byl založen již v roce 1919 a sloužil jako zpravodajská služba NSDAP. V období existence protektorátu zasahoval proti nepřátelům režimu a potíral domácí odboj.⁵⁷ V roce 1937 byla struktura upravena tak, aby její činnosti nekolidovaly s aktivitami gestapa. Zpravodajská služba vytvářela svou činností předpoklady pro represivní zákroky policejních složek.⁵⁸

3.5 Protektorátní bezpečnostní složky

K těmto složkám se řadilo především protektorátní četnictvo. Tradičně hlavním úkolem četnictva bylo udržovat bezpečnost. Nacistické bezpečnostní složky vytvářely soustavný tlak na četníky. Informace, kterými místní četníci disponovali, byly pro nacistický aparát velmi potřebné. Rozsáhlá síť četnických stanic umožňovala získávat detailní informace o dění v okolí. Četníci museli předávat informace o seskocích parašutistů, podezřelých osobách a pod. Nikdy ale četníci nepatřili ke spolehlivé části nacistické mašinérie a mnoho z nich bylo perzekuováno za účast v odboji.

Další součástí protipartizánských sil byla i protektorátní kriminální policie. Kriminalisté museli podávat podrobná hlášení, někdy se dokonce účastnili vyšetřování, které vedly nacistické orgány.⁵⁹

4 Odbojové aktivity obyvatelstva se zaměřením na oblast Beskyd

Způsoby odporu proti okupačním silám se během období existence Protektorátu Čechy a Morava měnily v závislosti na vývoji situací na válečných frontách a na domácí protiodbojové politice. Těmito faktory byly determinovány způsoby odporu.

⁵⁶ SLÁDEK, Oldřich: *Ve znamení smrtihlava*, s. 80.

⁵⁷ ČERNÝ, Vladimír: *Protipartyzánské operace na Moravě v letech 1944 – 1945*, s. 44.

⁵⁸ Tamtéž, s.46.

⁵⁹ Tamtéž, s.47.

Forma přímé ozbrojené vzpoury byla možná až koncem války, do té doby se odpor projevoval jinými způsoby.

Organizoval se ilegální přechod hranic. Odchodu ze země využívaly osobnosti ohrožené v protektorátu perzekucí za své smýšlení, politickou orientaci, nebo vojenští důstojníci. V roce 1939 využilo možnosti odchodu z Protektorátu také všech šest členů budoucího paravýsadku Wolfram. Karel Svoboda, Vladimír Řezníček, Josef Bierský, Josef Černota i Robert Matula přešli do Polska, odkud se dostali do Francie. Jen velitel budoucí operace Wolfram kpt. Josef Otisk přešel přes Slovensko, Maďarsko, Jugoslávii a Sýrii až do Francie.⁶⁰ Po otevření východní fronty v roce 1941 však skončila možnost převádět osoby přes takzvané balkánské cesty a převádění osob z Protektorátu se uzavřelo.

Na práci v továrnách byl nasazen velký počet obyvatel. Nasazení často podporovali akci „PP“, neboli pracuj pomalu. Obyvatelé Protektorátu tajně poslouchali zahraniční rozhlas, byly vydávány tiskoviny, letáky a různé brožury. Rolníci se snažili snižovat dodávky povinných zemědělských produktů. Odbojové skupiny prováděly zpravodajskou činnost ve prospěch spojenců a organizovaly sabotážní akce, mezi něž patřilo například poškozování hadic tlakových brzd železničních vagónů, či přeřezávání a přestřihávání telefonního a telegrafního vedení.⁶¹ Významnou pomocí byla také podpora osob, jež se skrývaly, ať už před zatčením gestapem, nebo i v důsledku své odbojové činnosti. V blízkosti svých domovů nebo u známých se ukrývali také uprchlíci z nuceného pracovního nasazení v Říši.

Moravský odbojář prof. Grňa prožil během války čtyři roky v ilegality. Lidé, kteří pomáhali odbojářům, v něm zanechali hlubokou úctu: *„Často uvažuji o těch, kteří nás, lidi bez přístřeší, vzali pod svou střechu, nakrmili nás, starali se o naše oblečení, ošetřovali naše raněné a nemocné. Již tehdy jsem říkal, že patrně již nikdy v životě nebudu mít takovou příležitost, poznat lidi z jejich nejkrásnějších stránek. A přitom poznat tolik lidí skvělých, statečných, obětavých a nezištných, lidí, kteří dávali všechno, co mohli dát, jen z prostého vědomí lidské a národní povinnosti. Poznal jsem, kolik velikosti je ukryto v drobném českém člověku.“*⁶²

⁶⁰ KLINKA, Jan, BŘEČKA, Jan, KOLESA, Václav: *ROBERT MATULA – Parašutista skupiny WOLFRAM*, s.50.

⁶¹ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny země Koruny české, svazek XVa*, s.352.

⁶² GRŇA, Josef: *Sedm roků na domácí frontě*. Brno 1968, s. 241.

V průběhu celé doby trvání protektorátu se měnila také intenzita jednotlivých forem odporu proti okupační moci. Období stanných práv, zatýkání a poprav znamenalo velký útlum pro možnost rozvinutí širšího odporu. Rok 1943 však již měl pro Říši nádech postupných porážek, jak na východní frontě, tak i v Africe. Ve stejném roce se spojenci vylodili v Itálii. Tyto události mohly být pro český lid signálem pro zintenzivnění protiněmeckých aktivit. Nálada se stávala neklidnější, avšak ještě nevznikalo tak velké množství sabotážních akcí a otevřeného odporu. Situace se výrazně změnila až koncem roku 1944, kdy produktivita práce výrazně poklesla a zvýšil se počet neomluvených absencí.⁶³ Se vzrůstající pracovní neposlušností se ke konci války navyšoval také počet sabotáží a diverzí.

4.1 Odbojové aktivity na Beskydsku

Horský charakter oblasti umožňoval ve velké míře provádění partyzánských aktivit. V oblasti operovalo několik partyzánských skupin. Právě mezi pracovníky lesní správy, kteří obhospodařovali místní lesní porosty, často partyzáni nalézali spojence a podporovatele. Lesníci jim poskytovali ubytování, jídlo i důležité informace, a stali významnou součástí odbojové činnosti na Beskydsku. Místní obyvatelé i jejich rodiny byli mnohdy za svou podporu perzekuováni, zatčeni a mnozí z nich skončili v koncentračních táborech, nebo na popravištích. Jen na začátku listopadu 1944⁶⁴ bylo v Kunovicích u Valašského Meziříčí popraveno několik hajných, o kterých se nacistický bezpečnostní aparát dozvěděl, že pomáhají partyzánům. František Kubala, Karel Kurečka i Josef Faldýn byli veřejně oběšeni.⁶⁵ M. Ivanov v knize *Akce Tetřev*⁶⁶ popisuje náladu místního obyvatelstva po této hrůzné události: *„Běhal mi mráz po zádech, nebyl to pěkný pohled. A zvláštní věc: chtěli tou popravou vyvolat zděšení a strach. Zděšení vyvolali, ale strach.“*⁶⁷

⁶³ BRANDES, Detlef: Češi pod německým protektorátem. Okupační politika, kolaborace a odboj 1939 – 1945. Praha 1999. s. 413 – 415.

⁶⁴ Přesné datum je 9. listopadu 1944.

⁶⁵ Vojenský ústřední archiv – vojenský historický archiv Praha (VÚA – VHA), fond 308, kart. 111 – 3, fol. 3 – 4.

⁶⁶ Ladislav Kabilka (narozen 1. ledna 1901) působil v oblasti jako lesní hajný, patřil k podporovatelům partyzánského hnutí na Beskydsku, mimo jiné i Wolframů, nebo 1. čs. partyzánského oddílu Jana Žižky. Zdroj: VÚA – VHA, fond 37, karton 350 - 8, fol. 72.

⁶⁷ IVANOV, Miroslav: *Akce Tetřev*, s. 67.

5 Paravýsadky obecně

Paravýsadky měly pro český odboj velký význam. Pro exilové vlády často znamenaly spojení s děním v protektorátu a byly pro ně nenahraditelným zdrojem informací. Tyto operace byly velmi riskantní a náročné. Mezi řadou paravýsadků lze najít úspěšné skupiny, které splnily své úkoly. Mnohdy ovšem končily smrtí parašutistů. Desanty byly rozdělené do mnoha skupin v závislosti na jejich primárním úkolu. Z protektorátu předávaly informace, rozvíjely odbojovou činnost a prováděly sabotážní, nebo diverzní akce. Pro tuto formu podpory domácího odboje se rozhodla jak politická reprezentace v Londýně, tak i v Moskvě.

5.1 Výsadky ze západu

Londýnská reprezentace se snažila udržet radiové spojení s protektorátem, to však nebylo nijak jednoduché. Vzhledem k vývoji situace bylo proto rozhodnuto vyslat na území okupované vlasti paravýsadky. Hlavním důvodem byla především snaha získat další možnosti spojení mezi protektorátem a londýnským vedením. Zprávy, které byly předávány pomocí nepravidelného spojení, bylo třeba rychle a efektivně využít. Sám prezident Beneš chápal zpravodajskou činnost jako významnou premisu úspěšné politické aktivity.⁶⁸

Počátkem roku 1941 vznikla tzv. Skupina pro zvláštní účely⁶⁹, jež se zabývala výběrem vhodných kandidátů pro paravýsadky, zajišťovala jejich výcvik i plán pro nasazení. Velitelem Zvláštní skupiny D byl škpt. gšt. Jaroslav Šustr, kterého v roce 1943 vystřídal pplk. Karel Paleček.⁷⁰

První desant byl vysazen nad protektorátem na podzim 1941. Po něm následovala celá vlna dalších operací, které probíhaly až do jara 1942. Celkem seskočilo 12 skupin, Benjamin, Percentage, Anthropoid, Silver A, Silver B, Out distance, Zinc, Bivouac, Bioscop, Steel, Intransitive a Tin.⁷¹ Úkoly, které měly výsadky plnit, se lišily. Mezi nejdůležitější z nich patřilo navazovat pravidelná spojení pro poskytování zpráv. Některé skupiny měly také plnit diverzně sabotážní úkoly.

⁶⁸ ŠOLC, Jiří: *Bylo málo mužů*, s.21.

⁶⁹ Tato skupina se jinak nazývala také Zvláštní skupina D. Vznikla po jednáních odboru MNO, britským oddělením pro zvláštní operace a britskou tajnou službou. Zpravodajský odbor MNO v Londýně měl ještě další 3 oddělení. Zpravodajské (A), Studijní (B), Šifrovací (C). Zdroj: KUTHAN, Pavel: *Muži zvláštní skupiny D*, s. 7.

⁷⁰ KUTHAN: *Muži zvláštní skupiny D*, s.7.

⁷¹ ŠOLC, Jiří: *Bylo málo mužů*, s.59.

Navázání radiového spojení nebylo jednoduché. Radiostanice Libuše, kterou disponovala skupina Silver A, udržovala radiové spojení s Londýnem celý půlrok.⁷²

Další vlna paravýsadek do protektorátu probíhala od podzimu 1942 do roku 1943. Léto 1942 nebylo pro seskoky vhodné období. ⁷³ Politická situace v protektorátu, vzhledem k vlně represí po atentátu na Heydricha a zostřené úsilí nacistického aparátu to příliš neumožňovaly.

Obnovení výsadek bylo pro Londýnský exil nezbytné především kvůli nutnosti obnovení radiového spojení, ztracenému v době, kdy Libuše padla do rukou gestapa. Ve druhé vlně se na území protektorátu dostaly celkem 3 skupiny, Antimony, Iridium a Bronse.

Třetí vlna výsadek z Velké Británie probíhala v období 1943 – 1945. Paravýsadky, které byly do protektorátu vyslány, jsou: Calcium, Barium, Sulphur, Chalk, Clay, Carbon, Spelter, Potash, Glucinium. Na přelomu let 1944 a 1945 proběhly operace Tungsten, Platinium-Pewter, Bauxite a Wolfram. Paravýsadek Wolfram udržoval během svého pobytu v protektorátu spojení se dvěma skupinami přicházejícími ze západu. Byly to Calcium a Clay.

Na území protektorátu během pěti let seskočilo 30 paraskupin s celkovým počtem 89 jedinců.⁷⁴

5.1.1 Calcium

Paravýsadek Calcium byl čtyřčlenný. Jeho velitelem byl ppor. Jaroslav Odstrčil. Skupina disponovala radiokompletem Zdenka (později označovaná jako Milada)⁷⁵ pomocí níž bylo navázáno spojení 21. května 1944.⁷⁶ Původně působila v oblasti východních Čech, později se přesunula na Moravu, odkud dále podávala Londýnu zpravodajská hlášení. Parašutisté varovali ostatní před konfidenty brněnského gestapa Ryšánkem a Jizerou, díky čemuž významně pomohli skupinám Clay a Carbon. Operace Calcium je s odstupem času považována za velmi úspěšnou, protože dokázala splnit všechny zadané úkoly.

⁷² Libuše byla v létě 1942 zneužita gestapem.

⁷³ ŠOLC, Jiří: *Bylo málo mužů*, s. 107

⁷⁴ SLÁDEK, Oldřich: *Přicházeli z Nebe*, s.125.

⁷⁵ ŠOLC: *Bylo málo mužů*, s. 135.

⁷⁶ SLÁDEK, Oldřich: *Přicházeli z Nebe*, s.125.

5.1.2 Clay

Velitelem skupiny byl čet. asp. Antonín Bartoš. Parašutisté operovali v oblasti Kroměříž – Kojetín – Přerov – Zlín. Jejich úkolem bylo navázat spojení s Londýnem a organizovat odbojovou činnost. Skupina disponovala dvěma radiovými komplety a radiovým klíčem Eva.⁷⁷ Skupina Clay rozvinula spolupráci s Radou tří, které prostřednictvím radiového vysílání poskytovala spojení s Londýnem.⁷⁸

Skupina byla infiltrována konfidenty brněnského gestapa, především Františkem Šmídem a Františkem Bednářem.⁷⁹ Gestapo pozatýkalo tak velké množství spolupracovníků skupiny Clay, že došlo k rozbití skupiny, kterou výsadek vybudoval.⁸⁰ Bartoš a jeho kolegové uprchli a postupně se skrývali na mnoha místech. Tím došlo i ke ztrátě obou radiových kompletů.

Organizační činnost Clay byla na vrcholu začátkem podzimu 1944. Její působení bylo natolik rozsáhlé, že ji zpravodajský orgán MNO považoval za nejúspěšnější skupinu. Přelom let 1944 – 1945, kdy nacistický aparát prováděl velké akce proti odboji, znamenal pro Clay výrazný útlum. Koncem války tak byla bez výzbroje i bez radiového spojení s Londýnem. 5. května 1945 se Bartoš se svými spolupracovníky přidal k jednotkám 1. čs. armádního sboru.⁸¹

5.2 Z východu

První paravýsadky byly ze sovětského svazu vyslány krátce po napadení Sovětského svazu Německem. Moskevská exilová reprezentace Československa poslala do protektorátu první čtyři skupiny. V noci 30. srpna seskočil výsadek u Radomi ležící přibližně 75 km od Varšavy. Další desant přistál 2. září 1941 u Kazanówa. Poslední výsadek z první vlny seskakoval ve dvou skupinách. První část (S-1) s označením N seskočila z 30. na 31. srpna 1941 v Maďarsku, její operační prostor byl na Slovensku. Druhá část výsadku pojmenovaná R měla působit na východní Moravě a seskočila 10. září u Dřínova.

V této vlně paraskupin byli vysíláni pouze českoslovenští občané. Všechny tyto výsadky skončily neúspěšně. Téměř všichni parašutisté zemřeli, jen Ing. Kaboš z prvního výsadku se ve vězení dočkal Slovenského národního povstání.⁸²

⁷⁷ KUNC, Radomír: *CLAY: EVA volá Londýn*, s. 98.

⁷⁸ Tamtéž, s. 121.

⁷⁹ Konfidenti byli známý pod přezdívkami „Velký“ a „Malý Franta“.

⁸⁰ KUNC, Radomír: *CLAY: EVA volá Londýn*, s. 241 – 244.

⁸¹ ŠOLC, Jiří: *Bylo málo mužů*, s. 146.

⁸² *Český antifašismus a odboj. Slovníková příručka*, s. 89.

V roce 1942 byly z východu vysazeny jen dva paravýsadky, a to do oblasti Podkarpatské Rusi a druhý s neznámým místem doskoku, který měl přinést zprávu do Prahy. Oby tyto desanty však skončily smrtí parašutistů.⁸³ Kvůli zásadnímu neúspěchu prvních výsadek bylo české emigraci sovětským velením přislíbeno, že další výsadku se zastaví až do vhodnější doby.

Výsadky však pokračovaly nadále a především vítězství u Stalingradu na přelomu ledna a února 1943 dodalo velké sebevědomí sovětské straně, která chtěla podpořit vojenské operace dalšími skupinami. Nová taktika spočívala v tom, že desanty seskočily nad Polskem, kde se měly napojit na levicově orientovaný odboj, získat prvotní informační síť, a poté pokračovat na československé území.⁸⁴

Obdoba Zvláštní skupiny D, která fungovala na západní straně zahraničního odboje, vznikla v SSSR mnohem později, až na jaře 1944.⁸⁵ V tomto roce se začala postupně stupňovat intenzita výsadek na okupovaná území.

Jejich největší vlna však přišla až ke konci války, kdy se na jaře 1945 výrazně zvýšilo množství desantů, které vysílal 1. a 4. ukrajinský front. Jejich hlavními úkoly byly zpravodajská činnost a rozvíjení partyzánského hnutí.⁸⁶ Ve vlně těchto desantů již byly národnosti smíšené a nejednalo se pouze o Čechoslováky.⁸⁷ Jednou z úspěšných skupin působících v oblasti Moravsko – slezských Beskyd byla skupina ARAP, která během své činnosti spolupracovala i s paravýsadkem Wolfram. K nejvýznamnější partyzánské síle patřil především oddíl Jana Žižky, jenž byl vysazen ve dvou rojích na přelomu srpna a září 1944.⁸⁸

5.2.1 ARAP

Zpravodajská skupina, přistála v noci ze 7. na 8. října 1944 u Makova v Javorníkách pod vedením kpt. Rudé armády Adama Jevsejeviče Niščimenka. Její jádro tvořil osmičlenný výsadek. Velitel výsadku A. J. Niščimenko vystupoval pod krycím jménem Leonid Bějlavskij. Ve skupině byli dva Čechoslováci, ppor. Vasil Dimitrij Mohorita⁸⁹ a čet. František Janečko.⁹⁰ Skupina měla za úkol obstarávat zpravodajskou činnost v oblasti severovýchodní Moravy.⁹¹

⁸³ ŠOLC, Jiří: *Za frontou na východě*, s. 33.

⁸⁴ Tamtéž, s.52.

⁸⁵ Tamtéž, s.77.

⁸⁶ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny země koruny české, svazek XVa*, s.438.

⁸⁷ *Český antifasismus a odboj. Slovníková příručka*, s.89.

⁸⁸ ČERNÝ, Vladimír: *Protipartyzánské operace na Moravě v letech 1944 – 1945*, s. 80.

⁸⁹ Vasil Dimitrij Mohorita se narodil 12. srpna 1919 ve Volovém, které leželo na území tehdejšího Československa. V říjnu 1939 odešel do Polska a následně do Sovětského svazu. V červenci 1944 byl

Několik dní po seskoku se skupina přesunula na Moravu a v noci z 10. října na 11. října 1944 překročila hranice v oblasti Javořiny.

Po zásahu protipartyzánských jednotek na podzim 1944 se znovu přesunula k těsné blízkosti slovenských hranic a až do konce války prováděla zpravodajskou činnost. Koncem války si kolem sebe vybudovala partyzánskou skupinu čítající několik desítek lidí a podílela se i na diverzních a sabotážních akcích.⁹²

6 Partyzánské skupiny

Partyzánský živel se začal rozvíjet již v letech 1942 – 1943 v oblastech, které byly pro nacistický bezpečnostní aparát špatně dostupné, avšak velký rozmach partyzánského hnutí byl zaznamenán především od roku 1944. S blížící se frontou se zintenzivňovalo množství paravýsadků, jak z Východu, tak i ze Západu. Jejich členové vytvářeli odbojové skupiny, které se mnohdy rozrostly do několika desítek lidí. V případě 1. čs. brigády Jana Žižky dokonce dosáhly takového množství členů, že se musely rozdělit se do několika skupin.

Mezi hlavní aktivity partyzánských skupin lze zařadit tyto:

- vytvořit podmínky pro vstup osvobozovacích vojsk
- mobilizovat místní obyvatelstvo k odbojovým akcím
- připravit se na příchod armády a závěrečné boje

Oblast Beskyd byla pro partyzánské hnutí významná. K nejvýznamnějším skupinám patřila 1. čs. brigáda Jana Žižky, dále odbojové skupiny R-3, ARAP, Štramberští partyzáni⁹³ nebo partyzánská skupina Za vlast (za rodinu)⁹⁴.

odeslán k zpravodajskému oddělení 1. ukrajinskému frontu, odkud byl přidělen ke skupině ARAP a v říjnu vysazen na Slovensku blízko protektorátních hranic. Zdroj: ŠOLC, Jiří: *Za frontou na východě*, s. 254.

⁹⁰ František Janečko se narodil 25. září 1919 v obci Antalovice poblíž Užhorodu. Po odchodu z Podkarpatské Ukrajiny se dostal do Sovětského svazu, kde prošel vzdušným a diverzním výcvikem. Byl vysazen v rámci skupiny ARAP. Na začátku března 1945 jej zatkl gestapo v Bílé u Moravské Ostravy a od té doby je nezvěstný. Zdroj: ŠOLC, Jiří: *Za frontou na východě*, s. 219.

⁹¹ ŠOLC, Jiří: *Za frontou na východě*, s. 129.

⁹² *Český antifašismus a odboj*, s. 312 – 313.

⁹³ Skupina Štramberští partyzáni se rozvíjela již od roku 1942, kdy např. prováděla drobné sabotáže v Kopřivnické Tatře. Následně byli kvůli mnohým zátahům nuceni se na čas rozejít. V roce 1944 se opět sešli a až do konce války se aktivně účastnili odbojové činnosti. Zdroj: ČERNÝ, Vladimír: *Protipartyzánské operace na Moravě v letech 1944 – 1945*, s. 57.

⁹⁴ Paradesant Za vlast byl vysazen z 20. na 21. ledna 1945 v oblasti Beskyd. Skupina se brzy rozrostla a prováděla úspěšnou bojovou činnost, postupně měla 64 spolupracovníků. Zdroj: ŠOLC, Jiří: *Za frontou na východě*, s. 164,

6.1 1. čs. partyzánská brigáda Jana Žižky

Základ této skupiny tvořil desant ze Sovětského svazu, který měl původně operační prostor vymezen na Slovensku. Hlavním úkolem výsadku bylo pomáhat při přípravách slovenského národního povstání na podzim 1944, a také se ho aktivně zúčastnit. Velitelem výsadku byl Ján Ušiak⁹⁵, po jeho smrti skupinu vedl od listopadu 1944 Dajan Bajanovič Murzin.⁹⁶ Na konci na konci září a začátkem října 1944 překročil oddíl hranice protektorátu, kam dorazil v síle přibližně 130 – 140 mužů. Rychle se však rozrůstal až do síly 300 mužů. O dalším osudu 1. čs. oddílu se zmíním v následujících kapitolách.

Na přelomu ledna a února 1945 se oddíl rozrostl do síly brigády a ta se zformovala do 4 praporů. Každý z praporů operoval na jiném prostoru. První se pohyboval v oblasti Vsetín- Velké Karlovice- Vizovice, druhý v oblasti Holešov- Přerov – Valašské Meziříčí, třetí v oblasti Zlín– Napajedla – Uherský Brod a čtvrtý Kroměříž – Vyškov – Slavkov u Brna.⁹⁷

Jednotlivé skupiny prováděly sabotážní akce, např. ničení vlakových kolejnic samotných vlaků, diverzní akce zaměřené na poškozování spojů a komunikačních zařízení.

Působení skupiny Jan Žižka na území protektorátu bylo rozsáhlé a je považováno za úspěšné.⁹⁸ D. Brandes ve své knize uvádí, že: „*Skutečná partyzánská válka začala v protektorátu okamžikem přechodu partyzánské brigády Jana Žižky, jejíž velení bylo v sovětských rukou, na moravské území.*“⁹⁹

⁹⁵ Ján Ušiak se narodil 5. října 1914 obci Budiná. V roce 1941 byl mobilizován do maďarské armády, ale už v lednu 1942 přešel k partyzánům a prosince 1942 byl příslušníkem československého vojska. Po absolvování diverzního kurzu odletěl jako velitel skupiny JAN ŽIŽKA II. Při protipartizánské akci v Beskydech na počátku listopadu byl těžce raněn. Ušiak se ocitl v obklíčení protipartizánskými jednotkami a raději spáchal sebevraždu zastřelením, než aby byl zatčen. Zdroj: ŠOLC, Jiří: *Za frontou na východě*, s. 286.

⁹⁶ Dajan Bajanovič Murzin se narodil 15. prosince 1921. V roce 1944 byl společně s Ušiakem vyslán na Slovensko v rámci skupiny Jan Žižka II. Na přelomu léta spolu s další dvacítkou parašutistů seskočil do nepřátelského území, aby organizoval a prováděl odbojovou činnost. Po smrti Ušiak převzal velení 1. čs. oddílu Jana Žižky, který se na Moravě mnohonásobně rozrostl. Dajan Bajanovič Murzin je nositel československého Řádu rudé zástavy. Zdroj: PŘIKRYL: 1. čs. brigáda Jana Žižky.

⁹⁷ *Český antifašismus a odboj. Slovníková příručka*, s. 316.

⁹⁸ BRANDES, Detlef: *Češi pod německým protektorátem*, s. 425.

⁹⁹ Tamtéž, s. 424.

6.2 Odbojová organizace R-3

Rada tří vznikla na popud nezatčených představitelů PVVZ Profesora Josefa Grni¹⁰⁰, dále Karla Veselého-Štainera a mezi zakladateli byli také Josef Císař a gen. Vojtěch Luža.¹⁰¹

Hlavní program Rady tří vycházel z PVVZ. Po celou dobu se skupina pokoušela navázat trvalé spojení s Londýnem, které se však podařilo uskutečnit až v roce 1944 díky spolupráci s paravýsadky. Centrum R-3 operovalo na Českomoravské vrchovině. Nedostatečné spojení jednotlivých skupin R-3 s vedením mělo za následek postupné osamostatňování jednotlivých skupin. Činnost Rady tří vycházela z londýnského pojetí odbojové aktivity. Společně se IV. prozatímním ilegálním ústředním vedením KSČ a Revolučním odbojovým ilegálním hnutím tvořili její členové Českou národní radu. R-3 rozvíjela partyzánské hnutí a její příslušníci se zapojili do květnového povstání a bojů.¹⁰²

Blížící se konec války zintenzívnil činnost všech odbojových skupin. Nedostatek výzbroje, již neúspěšně požadovali po londýnském exilu, bránil skupinám R-3 v aktivním ozbrojeném odporu. Zbraně se podařilo získat R-3 až v březnu a dubnu 1945.¹⁰³

R-3 se postupně rozčlenila na tyto skupiny:¹⁰⁴

- Alfa se zaměřením na oblast jihovýchodní Moravy
- Beta operovala na východě Moravy v Beskydech
- Delta působila na Brněnsku a v oblasti Boskovicka
- Kappa operovala na severu Českomoravské vrchoviny
- Lambda zaměřená na jihovýchod Českomoravské vrchoviny

¹⁰⁰ Josef Grňa se narodil 11. srpna 1897 v Předklášteří na jižní Moravě. Od roku 1938 působil na Vysokém učení technickém v Brně jako kantor. Během okupace byl činný v odbojovém hnutí. Patřil do odbojové organizace Petičním výboru věrní zůstaneme. 2. října 1941 vstoupil do ilegality a tím se vyhnul zatčení. Byl zakládajícím člen R – 3. Zdroj: KONPEČNÝ, Petr: *Obrana národa na Brněnsku 15.3. 1939 - 29.2 1940*, s. 165., Podrobnější životopis viz: GRŇA, Josef: *Sedm roku na domácí frontě*.

¹⁰¹ Vojtěch Boris Luža se narodil 23. března 1891 v Uherském Brodě. Během první světové války působil se v roce 1916 přihlásil do legií, účastnil se bojů u Zborova. Během svého pobytu na východní frontě konvertoval k pravoslaví. Do ČSR se vrátil až v roce 1920. Během první republiky působil nadále v armádě, v červnu 1939 byl propuštěn v hodnosti divizního generála. Brzy se aktivně zapojil do domácího odboje a na podzim 1941 odešel do ilegality. Byl zakladatelem R-3. Vojtěch Boris Luža byl zastřelen 2. října 1944 v obci Hřiště u Přibyslavi, kde po dlouhé cestě odpočíval. Byl zastřelen místními četníky, kteří jej považovali za provokatéra. V roce 1946 byl im memoriám povýšen do hodnosti armádního generála. Zdroj: ČERNÝ, Vladimír – KOPEČNÝ, Petr – VAŠEK, František: *Legenda bez legend. Životní osudy armádního generála Vojtěcha Borise Luži (1891 – 1944)*. Brno 2004.

¹⁰² *Za obnovu státu Čechů a Slováků*, s. 84.

¹⁰³ BRANDES, Detlef: *Češi pod německým protektorátem*, s. 418, 420 a 421.

¹⁰⁴ ČERNÝ, Vladimír – KOPEČNÝ, Petr – VAŠEK, František: *Legenda bez legend. Životní osudy armádního generála Vojtěcha Borise Luži (1891 – 1944)*, s. 51.

- Tau operovala na jihozápadě Moravy
- Sigma působila v Posázaví

R-3 Beta byla odnoží odbojové skupiny, která operovala v oblasti Beskyd a dostávala se do styku mimo jiné i s paravýsadky.¹⁰⁵ Významným organizátorem byl prof. Vysocký, který používal krycí jméno „Klaus“. Do roku 1944 působil prof. Vysocký na lesnické škole v Nasavrkách u Chrudimi, kde získal kontakt na síť Rady tří. Když byl poslán do Ostravice, pokračoval v navazování kontaktů s dalšími odbojovými skupinami prostřednictvím lesních hajných. Vytvořil zpravodajskou skupinu s názvem „Ondra“, k níž patřil i hajný Faldyna. Tento lesník byl v kontaktu, mimo jiné i s 1. čs. oddílem Jana Žižky a paravýsadkem Wolfram.¹⁰⁶

7 Operace Wolfram

7.1 Úkoly skupiny

Operace Wolfram byla vyslána do protektorátu z Velké Británie. Wolfram představuje svým úkolem, který měl plnit, výjimku. Jediný paravýsadek byl zařazen jako bojová skupina.

Operační prostor Wolframu byl určen pro oblast Severovýchodní Moravy, především Beskyd. Jako záložní prostor měla skupina přidělenou oblast na území Slovenska, v okolí Malé Fatry a Nízkých Tater.¹⁰⁷

Jejich úkoly byly specifikovány poměrně široce:¹⁰⁸

1. Vytvořit partyzánskou skupinu a zahájit partyzánskou činnost v prostoru Vsetín – Valašské Meziříčí – Štramberk – Frýdek – Těšín – Jablunkov – Čadca – Turzovka – Makov – Nový Hrozenkov – Vsetín.
2. Zorganizovat rozšíření partyzánské skupiny na větší počet samostatných skupin, popřípadě působit v různých prostorech pod jednotným řízením členů Wolframu.

Při partyzánské činnosti měl být kladen důraz především na:

- A. přepadávání železničních a telegrafních transportů, především vojenských jednotek, dále vojenského materiálu,

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ KLINKA, Jan, BŘEČKA, Jan, KOLESA, Václav: *ROBERT MATULA – Parašutista skupiny WOLFRAM*, s. 70.

¹⁰⁷ ŠOLC: *Bylo málo mužů*, s.197.

¹⁰⁸ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 – 7, fol. 124 a 131.

- B. přerušování telefonního a telegrafního vedení na železnicích a silnicích,
 - C. zneklidňování nepřítelů, přepadávání a odstraňování jednotlivců a malých skupin, strážných, úřadů a velitelství,
 - D. rušení silničního automobilového provozu a ničení zásobovacích stanic pohonných hmot,
 - E. ničení vlaků na železničních tratích.
3. V případě nepříznivých okolností přenést partyzánskou činnost do prostoru směrem na východ (Malá Fatra, Nízké Tatry).
 4. Podávat zprávy o vývoji partyzánské organizaci a o podniknutých akcích.

7.2 Formování skupiny a členové

Počátek formování skupiny probíhal už v letech 1942 – 1943, kdy se skupina nazývala Hora.¹⁰⁹ Zpočátku byly příprava i výcvik zaměřeny všeobecně. Uchazeči prošli mimo jiné střeleckým, diverzním a sabotážním výcvikem. Kromě těchto dovedností se budoucí členové paravýsadku museli připravit i na tvrdé podmínky života v přírodě.¹¹⁰ Skupina Wolfram se do konečné sestavy zformovala až na jaře 1944, kdy se k nim přidal radista Karel Svoboda.

Konečná sestava Wolframu:¹¹¹

- Josef Otisk – velitel
- Vladimír Řezníček – zástupce velitele
- Josef Černota – zpravodajský důstojník
- Josef Bierský – zásobovací důstojník
- Robert Matula – přijímací důstojník
- Karel Svoboda – radista

Dříve, než se přesunula do vyčkávací stanice v italském Loretu, skupina prošla několikátýdenní přípravou ve Velké Británii. Společnou přípravu absolvovala s výbornými výsledky.

Program výcviku skupiny:¹¹²

¹⁰⁹ Tamtéž, fol. 58. Velitel skupiny Josef Otisk používal jméno Hora při výcviku.

¹¹⁰ SLÁDEK, Oldřich: *Přicházeli z nebe*, s. 12.

¹¹¹ VÚA – VHA, fond 37, kart. 365 - 7, fol. 77.

15. května – 3. června	Skotsko, opakovací bojový kurz a Ringway
4. června – 10. června	Parakurz (4 seskoky, z toho jeden noční) ¹¹³
10. června	Nácvik vysazení skupiny Wolfram
11. června – 27. června	Kurs konspirativní činnosti v Beaulieu
28. června – 2. července	Přeprava vzduchem do Itálie

Dvoutýdenní konspirativní kurz v Beaulieu, jímž prošli v červnu 1944, měl ukázat jejich bojeschopnost a připravenost do reálného nasazení. V konečné zprávě po výcviku dostává skupina velkou pochvalu a je v hodnocení zařazena výrazně nad průměr. V boji z blízka byli označeni jako rychlí a agresivní.¹¹⁴ Nadprůměrného hodnocení dosáhli také v práci se zbraní a výbušninami. Výborné výsledky skupina zaznamenala i v parašutistickém výcviku. Závěrečná zpráva obsahuje pozitivní hodnocení: „*This small party made an exceptionally good impression here. Quiet, efficient, and hardworking, punctual on parade. Their behavior was correct in every way.*“¹¹⁵

Ještě před odletem do protektorátu bylo domluveno, že v případě úspěšného navázání spojení bude skupina posílena o další muže. Na protektorátní území měl seskočit čtyřčlenný tým ve složení npor. Míča, čet. Uher, rt. asp. Fisher, čet. asp. Kulda.¹¹⁶

Všichni členové ještě před odletem absolvovali prohlídku u zubaře. Dentista provedl u šesti mužů plombování celkem 39 zubů a 32 zubů jim nahradil.¹¹⁷ Členové výsadku absolvovali také nejrůznější přednášky, například např. o průmyslu na severovýchodní

Moravě.¹¹⁸

¹¹² VÚA – VHA, fond 37, kart. 365 - 3, fol.141.

¹¹³ Karel Svoboda se přidal k výcviku skupiny 8. června 1944. Zdroj: VÚA – VHA, fond 37, kart. 365 - 3, fol.184.

¹¹⁴ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 7, fol.40, Final general report.

¹¹⁵ Tamtéž, fol.43, parachute training report, s poznámkou, že se jedná o vysoce tajný materiál z 10. června 1944.

¹¹⁶ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 7, fol.15.

¹¹⁷ VÚA – VHA, fond 37, kart. 365 - 3, fol.143.

¹¹⁸ Tamtéž, fol. 146.

7.2.1 Josef Otisk

Narodil se 30. ledna 1911 v Líšni. Po brzkém úmrtí otce byl na určitou dobu nucen přerušit studia, v roce 1934 vstoupil do armády a už v ní zůstal. V prosinci 1939 z protektorátu odešel, účastnil se ústupových akcí ve Francii, a po její porážce odplul do Velké Británie. Zde se přihlásil do zvláštní skupiny D, která organizovala akce v protektorátu. Na začátku roku 1943 ve Skotsku velel kurzu dobrovolníků útočného boje.¹¹⁹

Josef Otisk postupně prošel ve Velké Británii několika kurzy¹²⁰:

8. ledna – 6. února 1943	Sabotážní kurz ve Skotsku
7. února – 12. února 1943	Parašutistický kurz v Ringway (4 seskoky)
15. května – 27. června 1944	Společná příprava Wolframu

V závěrečné zprávě po absolvování kurzů, která hodnotí Otiskovy vojenské schopnosti, je označován jako velmi fyzicky zdatný. Skvělé hodnocení dostal také v boji na blízko a v práci s lanem. Dále exceloval i ve střelení, práci s výbušninami, čtení map a taktice. Byl vyhodnocen jako vhodný kandidát pro vedení skupiny.¹²¹ V konečné zprávě z konce června 1944 byl posouzen jako nadprůměrně inteligentní, iniciativní a klidné a rozhodné povahy. Mezi jeho další charakterové vlastnosti podle zprávy patřila také zodpovědnost a značné osobní charisma.¹²²

Po válce byl donucen opustit vojenskou službu, poté v Brně pracoval jako zeměměřič až do svého důchodu. Zemřel v roce 1986 a je pochován v Brně – Líšni. Za své zásluhy získal mnoho ocenění a medailí, mezi jinými také dva Čs. válečné kříže 1939¹²³, Čs. medaile Za zásluhy I. a II. stupně, nebo Čs. medaile Za chrabrost před nepřitelem.¹²⁴ V roce 1990 byl povýšen do hodnosti podplukovníka in memoriam.¹²⁵

119 VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 1, fol. 12 – 13 Curriculum vitae Josefa Otiska.

120 Tamtéž, fol.2., fol. 15, Curriculum vitae Josefa Otiska.

121 Tamtéž, fol.23, Para – military report.

122 Tamtéž, fol.25, Para – military report.

123 Československý válečný kříž 1939 byl zřízen Na památku boje za osvobození republiky Československé z nepřátelského obsazení jako viditelné vyznamenání československým občanům ve vlasti, jednotkám a příslušníkům československé armády v zahraničí, jakož i jednotkám a příslušníkům spojeneckých armád, kteří se zúčastnili boje, vzplanuvšího v r. 1939, a prokázali v něm vynikající a úspěšný čin výkonný nebo velitelský, při němž byli osobně vystaveni nebezpečí života nebo život obětovali.

124 VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 1, fol.2.

125 KLINKA, Jan, BŘEČKA, Jan, KOLESA, Václav: ROBERT MATULA – Parašutista skupiny WOLFRAM, s. 51.

7.2.2 Vladimír Řezníček

Narodil se 18. června 1919 v Kunčicích pod Ondřejíkem.¹²⁶ Vyučil se u svého otce studnařem. Na vojnu byl odveden v březnu 1939, den před příchodem německé armády. Rozhodl se odejít do zahraničí a bojovat za vlast. V srpnu odešel do Polska, odkud se za dramatických okolností dostal do Rumunska. Na konci října 1939 byl již ve francouzském Agde v táboře čs. zahraniční armády. Poté přeplul do Velké Británie, kde se na podzim 1942 přihlásil k plnění zvláštních úkolů v týlu nepřítele.¹²⁷

Výcviky, jež absolvoval:¹²⁸

8.ledna 1943 – 6. února 1943	Útočný kurz ve Skotsku
7. února 1943 – 14. února 1943	Parakurz v Ringway (7 seskoků)
21. května 1944 – 24. června 1944	Společný výcvik Wolframu

Ve zprávě sepsané po ukončení útočného kurzu dosáhl dobrého hodnocení, ve většině činností dosáhl průměrného výkonu. V bojových schopnostech získal nadprůměrný posudek, stejně tak v práci s výbušninami a ve čtení map, avšak v taktických dovednostech nebyl označen za dobrého velitele. V závěrečném hodnocení je označen jako jeden z nejlepších studentů, navíc byl mezi ostatními velmi oblíbený.¹²⁹ Řezníček je označován jako inteligentní, prakticky uvažující, se suchým smyslem pro humor. Celkově jej hodnotili jako vhodného kandidáta na pozici zástupce partyzánského velitele.¹³⁰

Po válce se stal učitelem na Vojenské akademii v Hranicích na Moravě. Tuto profesi však záhy opustil a stal se vychovatelem na učilišti v Šumperku. O práci jako „nespolehlivý živel“ v roce 1949 přišel, pracoval v kamenolomu v Hukvaldech a poté v podniku Tatra Kopřivnice. Za své zásluhy získal dva Čs. válečné kříže 1939, Čs. medaili Za chrabrost před nepřítelem, čs. medaili Za zásluhy I. a II. stupně¹³¹ a mnohá další vyznamenání. Zemřel v roce 2001 a je pohřben v rodných Kunčicích pod Ondřejíkem.¹³²

¹²⁶ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 2, fol. 2.

¹²⁷ Tamtéž, fol. 23, Curriculum vitae Vladimíra Řezníčka.

¹²⁸ Tamtéž, fol. 2.

¹²⁹ Tamtéž, fol. 10, Para – military report.

¹³⁰ Tamtéž, fol. 9, Para – military report.

¹³¹ Medaile Za zásluhy vznikla zákonem v roce 1990. Je udělena osobám, které se zasloužily o blaho státu a obcí v oblasti hospodářské, vědy, techniky, kultury, umění, sportu, výchovy a školství, obrany, bezpečnosti státu a občanů. Má tři stupně z nichž je první nejvyšší.

¹³² KLINKA, Jan, BŘEČKA, Jan, KOLESA, Václav: *ROBERT MATULA – Parašutista skupiny WOLFRAM*, s. 50 – 52.

7.2.3 Josef Bierský

Narozen 19. března 1920 v obci Lubno.¹³³ V roce 1934 ukončil své vzdělání, kdy se vyučil slévačem. V záříjové mobilizaci 1938 se dobrovolně přihlásil do armády, aby bojoval za svou vlast. V létě 1939 přešel do Polska, následně přes Francii do Alžíru. Sloužil v 1. pluku cizinecké legie, avšak po vypuknutí války se spolu dalšími Čechoslováky vrátil do Francie. Po ústupu vojsk ve Francii přeplul do Velké Británie, kde se v roce 1942 přihlásil do jednotky určené k nasazení do týlu nepřítele.¹³⁴ Hodnost rotného získal před Vánocemi v roce 1943. Na jaře 1944 dostal nabídku přidat se k připravovanému paravýsadku Wolfram.

Během svého pobytu ve Velké Británii postupně prošel několika výcviky:¹³⁵

25. listopadu 1942 Základní sabotážní kurz ve Skotsku

23. ledna 1943 Parakurz v Ringway (4 seskoky)

21. května 1944 Společný výcvik s Wolframem

Bierského výsledky, vyplývající ze zprávy po absolvování kurzu, byly nadprůměrné především v práci s lanem, boji v poli a práci s výbušninami. Naopak příliš nevynikal v práci s mapami. Celkově jej instruktor označil jako jednoho z nejlepších studentů své skupiny.¹³⁶

V závěrečné zprávě ze společného výcviku těsně před odletem je Josef Bierský jak chválen, tak i kárán. Byl označován jako odvážný a poctivý, ale také s pomalejší myslí. Byl to příjemný a otevřený člověk s dětským smyslem pro humor. Ve zprávě, je také zhodnoceno, že po celém výcviku pochopil a vstřebal hlavní principy bezpečnosti.¹³⁷

Po válce byl vyznamenán Čs. válečným křížem 1939, Čs. medailí Za chrabrost před nepřítelem¹³⁸, Čs. medailí Za zásluhy II. stupně a také Čs. vojenskou pamětní medailí se štítkem F – VB. Dne 25. října 1945 byl povýšen do hodnosti poručíka in memoriam.¹³⁹

¹³³ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 3, fol.2.

¹³⁴ Tamtéž, fol. 31 – 34, Curriculum vitae Josefa Bierského.

¹³⁵ Tamtéž, fol. 2.

¹³⁶ Tamtéž, fol. 18, Para – military report.

¹³⁷ Tamtéž, fol. 17, Para – military report.

¹³⁸ Medaile byla zavedena 20.12.1940 československou vládou v Londýně. Byla udělovány těm, kteří činem prokázali osobní statečnost před nepřítelem na domácím nebo zahraničním bojišti. Medaile mohla být udělována i skupinám osob, vojenským útvarům nebo jejich symbolům.

¹³⁹ KLÍNKA, Jan, BŘEČKA, Jan, KOLESA, Václav: *ROBERT MATULA – Parašutista skupiny WOLFRAM*, s. 78.

7.2.4 Josef Černota

Narodil se 1. srpna 1916 ve Staré Břeclavi.¹⁴⁰ Vyučil se krejčovskému řemeslu. Ve třicátých letech pracoval ve svém oboru v několika společnostech v Břeclavi. Po zabrání Sudet v roce 1938 byla oblast Břeclavska připojena k říšskému území, takže Černota by jako občan říše musel narukovat do armády. Proto se rozhodl zemi opustit. Přes Polsko se dostal do francouzské Cizinecké legie v Alžíru, a poté do jihofrancouzského Agde. Po francouzské porážce a přeplutí do Velké Británie se v roce 1942 přihlásil k dobrovolníkům, kteří měli plnit úkoly přímo v okupované vlasti.¹⁴¹ Absolvoval kurz ve Skotsku a později dokonce působil jako instruktor tohoto kurzu.

Z kurzů, které ve Velké Británii sám absolvoval:¹⁴²

5. listopadu 1942 – 2. ledna 1942	Útočný kurz ve Skotsku
3. ledna 1943 – 10. ledna 1943	Parakurz v Ringway (4 seskoky)
15. května 1944 – 26. června 1944	Společná příprava Wolfram

Jeho hodnocení z kurzu bylo velmi pozitivní, dosahoval nadprůměrné výsledky téměř ve všech odvětvích. Při práci se zbraní byl prohlášen za nejlepšího muže z kurzu, jeho výkon byl ohodnocen slovy: „*His shooting was extremely fast. He worked as if he really meant to kill.*“¹⁴³ Výtky k jeho výkonu byly v oblasti taktickému vedení, kdy neposlouchal rady instruktorů, i přesto jej označili za dobrého velitele. Výraznější slabinou Černoty byla práce s mapami, kdy byl ohodnocen velmi slabě.¹⁴⁴ Jeho celkové hodnocení, které získal po společném výcviku v červnu 1944, však bylo nadprůměrné. Podle velitelů byl Černota inteligentní, rychlý a prakticky založený člověk. Díky svému humoru byl oblíbený, a také označen jako schopný asistent velitele.¹⁴⁵

Po válce odešel učit do vojenské akademie v Hranicích na Moravě. V roce 1947 se stal instruktorem výcviku diverze a sabotáže. Počátkem 50. let byl donucen z armády odejít a pracoval jako traktorista v JZD v Mimoni. Až do důchodu vykonával pouze podřadnější práce. Po sametové revoluci se mu dostalo úplně rehabilitace a je nositelem mnoha ocenění a řádů, jako např. vyznamenán Čs. Válečným křížem 1939,

¹⁴⁰ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 4, fol.2.

¹⁴¹ Tamtéž, fol. 21, Curriculum vitae Josefa Černoty.

¹⁴² Tamtéž, fol. 2.

¹⁴³ Tamtéž, fol. 8, Para – military report.

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ Tamtéž, fol. 10, Finishing report z 26. června 1944.

Čs. medailí Za chrabrost před nepřítelem, Čs. medailí Za zásluhy II. stupně a Čs. vojenskou pamětní medaili se štítkem F – VB.¹⁴⁶ Zemřel v roce 2001 v Břeclavi.¹⁴⁷

7.2.5 Robert Matula

Narodil se 19. prosince 1919¹⁴⁸ v Radvancích u Slezské Ostravy. Po absolvování základní školní docházky a tří let měšťanské školy se vyučil parním vulkanizérem. Pracoval u firmy v Moravské Ostravě, kde se vyučil, až do roku 1937. V červenci 1939 odešel do Polska, odtud jeho cesta směřovala do Francie, kde vstoupil do cizinecké legie a působil v severní Africe. Po vypuknutí 2. světové války se přesunul do Francie a po její porážce do Velké Británie. Zde prošel různými výcviky a v roce 1944 se stal součástí paravýsadku Wolfram.

Z kurzů, jež Matula absolvoval, se jednalo především o společný výcvik skupiny Wolfram.¹⁴⁹ V závěrečné zprávě sepsané po výcviku byl Matula jako jediný hodnocen spíše negativně. Nadřízení jej sice chválili jako přirozeně bystrého, odvážného a atraktivního muže, avšak se sklony k nedbalosti. Podle hodnocení vyžadoval pevné vedení.¹⁵⁰

Po válce zůstal v Československu jen krátce a v létě 1948 odešel zpátky do Velké Británie, odkud pocházela i jeho manželka. V roce 1958 se přestěhoval do Kanady, kde se později začal stýkat s českými exulanty. Do vlasti přijel na návštěvu až v roce 1968 a poté zavítal domů až po sametové revoluci.¹⁵¹

7.2.6 Karel Svoboda

Narodil se 18. října 1912 ve Slaném.¹⁵² Otec provozoval malou sodovkárnu, matka Aloisie, rozená Ziková byla v domácnosti. V roce 1936 se oženil, koncem června 1939 odešel do Polska a odtud se přes Marseille dostal až k cizinecké legii do Alžíru. Po vypuknutí války se Svoboda vrátil do Francie. V táboře Agde byl přiřazen ke spojovací rotě 2. čs. pěšího pluku. Po válce ve Francii se mu podařilo dostat se do Velké Británie, kde pokračoval ve službě u stejného pluku. Přihlásil se do zvláštních jednotek, které měly operovat v týlu nepřítele.¹⁵³ Původně byl určen spolu s rtm.

¹⁴⁶ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 4, fol. 2.

¹⁴⁷ KLINKA, Jan, BŘEČKA, Jan, KOLESA, Václav: *ROBERT MATULA – Parašutista skupiny WOLFRAM*, s. 83. – 85.

¹⁴⁸ Uváděl datum narození 16. ledna 1918. VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 5, fol. 1.

¹⁴⁹ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 5, fol. 2.

¹⁵⁰ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 5, fol. 8, Finishing report z 26. června 1944.

¹⁵¹ KLINKA, Jan, BŘEČKA, Jan, KOLESA, Václav: *ROBERT MATULA – Parašutista skupiny WOLFRAM*.

¹⁵² VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 6, fol. 2.

¹⁵³ VÚA – VHA, fond 37, kart. 365 fol. 144.

Jozefem Gabčíkem pro seskok do protektorátu, aby provedli atentát na R. Heydricha nebo K. H. Franka, ale v říjnu se u Svobody objevily zdravotní komplikace, do protektorátu proto odletěl náhradník rtm. Jan Kubiš.¹⁵⁴ K Wolframmu se přidal jako šestý člen v květnu 1944.¹⁵⁵

Během působení ve zvláštní skupině D prošel několika kurzy:¹⁵⁶

- 15. srpna 1941 – 13. září 1941 Základní sabotážní kurz ve Skotsku
- 14. září 1941 – 20. září 1941 Parakurz
- 21. září 1941 – 22. června 1942 Speciální radiotelegrafní kurz pro zvláštní účely
- 23. června 1942 – 3. května 1943 Střelecký a šifrovací kurz
- 19. května 1944 – 10. června 1944 Kurz pro přijímání letadel
- 11. června 1944 – 14. června 1944 Kurz radiostanice
- 14. června 1944 – 28. června 1944 Společný výcvik s Wolframem

Svoboda ve Zvláštní skupině D prošel radiotelegrafním kurzem již v roce 1941. O tři roky později jej musel absolvovat znovu, aby si osvěžil své znalosti. Jeho výsledky byly poměrně pozitivní. V konečné zprávě z kurzu je nejprve uvedeno, že mnoho z dříve nabytých znalostí zapomněl a že jeho rychlost vysílání a přijímání zpráv dosti poklesla. Po absolvování kurzu byl však chválen, že je schopen práci odvést dobře a je si v ní jistý.¹⁵⁷

Po válce obdržel Československý válečný kříž 1939, čs. medaili Za zásluhy II. stupně a Čs. vojenskou pamětní medaili se štítkem F – VB¹⁵⁸ a další československá a zahraniční vyznamenání. Začátkem listopadu požádal o propuštění z armády a pracoval jako telegrafista na ministerstvu zahraničních věcí v Praze. Koncem roku 1948 byl pro svou minulost z této pozice propuštěn a StB Svobodu sledovala po celý

¹⁵⁴ Jan Kubiš se narodil 24. června 1913 v Dolních Vilémovicích, v červnu 1939 překročil státní hranice do Polska, sloužil ve Francouzské cizinecké legii, po porážce Francie se dostal do Velké Británie. V srpnu 1941 se přihlásil k plnění zvláštních úkolů v protektorátu. V rámci operace Antropoid byl spolu s Josefem Gabčíkem vyslán již v roce 1941 do protektorátu s úkolem spáchat atentát na Reinharda Heydricha. Po atentátu, který provedli 27. května 1942. Jan Kubiš zemřel spolu s dalšími šesti parašutisty v kostele Karla Boromejského v Resslově. Zdroj: ŠOLC, Jiří: Bylo málo mužů, s. 69 – 71.

¹⁵⁵ KLINKA, Jan, BŘEČKA, Jan, KOLESA, Václav: *ROBERT MATULA – Parašutista skupiny WOLFRAM*, s.58.

¹⁵⁶ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 6, fol. 2.

¹⁵⁷ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 7, fol. 47, Finishing report z 26. června 1944.

¹⁵⁸ Medaile byla zavedena 5.10.1943 čs. vládou v Londýně. Byla udělována příslušníkům československých vojenských jednotek v zahraničí na památku služby v československé armádě v zahraničí. Mohla být také udělena cizím státním příslušníkům, kteří se zúčastnili bojů za svobodu republiky a také těm, kteří byli přiděleni a konali službu v československých vojenských jednotkách v zahraničí, a to nejméně po dobu dvou měsíců. Na stuze medaile jsou připevněné kovové štítky s označením zemí vyjadřující příslušnost k vojenské jednotce československé armády v zahraničí (SSSR, Francie, Velká Británie, nebo Střední Východ).

zbytek jeho života.¹⁵⁹ Podařilo se mu najít práci jako pozorovatel na meteorologické stanici v Praze – Ruzyni, kde pracoval mnoho let. Zemřel v roce 1982 v Praze.¹⁶⁰

7.3 Přesun skupiny do protektorátu

Skupina se na přelomu června a července 1944 postupně přesunula do italského Loreta, odkud později odletěla do protektorátu. Rozkaz o přesunu do protektorátu obdržela v září 1944. Místa pro seskok, tzv. Dropping points, byla určena ještě ve Velké Británii, prvním místem měl být severovýchodní svah lesa Kozelna v oblasti zvané Gruň, druhým okraj lesa Goroník a třetí byl na území Slovenska v oblasti Čadca – Makov.¹⁶¹

V noci z 13. na 14. září se uskutečnil dlouho očekávaný seskok nad protektorátem. Skupina letěla v letadle Halifax a seskakovala z výšky 200 – 250 m.¹⁶² Vysazení skupiny nebylo nijak maskováno rozhazováním letáků, ale bylo provedeno v rámci spojeneckých náletů na vojenské objekty ve střední Evropě.¹⁶³

Průběh akce se neobešel bez potíží, seskok ani přistání neproběhly hladce. Pilotovi se nedařilo najít Lysou Horu, a proto skupina opustila letoun v prostoru Nytrová – Kotly. Kromě změny místa vysazení ani samotný seskok neproběhl podle instrukcí.

Šest mužů seskakovalo ve dvou rojích, jako první se vydali do tmy Běřský, Otisk a Svoboda, v druhém roji zbytek skupiny tvořený Černotou, Matulou a Řezníčkem. Detailní popis seskoku ukazuje, do jakých problémů se první roj dostal: „1. část skupiny provedla seskok velmi špatně. Číslo 1. (Běřský) opomenul (snad z nervozity) pozorovat signály dávané pilotem z let. A tak se stalo, že modré světlo jež svítilo a on se ještě nepřipravil – seskočil opožděně a za ní i další dvě čísla, tak, že rozstup na zemi byl příliš veliký mezi jedn. čísly a proto se tato část v tom terénu ani nesešla.“¹⁶⁴

¹⁵⁹ Po válce kontaktoval Karla Svobodu člen neuskutečněného výsadku Chromium Václav Knotek, který odešel do emigrace po převratu v únoru 1948. Knotek chtěl v Československu vybudovat radiovou síť pro spojení se zahraničím. Karel Svoboda z obavy, že se jedná pouze o provokaci, oznámil celou událost StB. Knotek byl zatčen a krátce na to spáchal v cele sebevraždu jedovou kapslí, kterou měl u sebe. Zdroj: KLINKA, Jan, BŘEČKA, Jan, KOLESA, Václav: *ROBERT MATULA – Parašutista skupiny WOLFRAM*, s. 60.

¹⁶⁰ KLINKA, Jan, BŘEČKA, Jan, KOLESA, Václav: *ROBERT MATULA – Parašutista skupiny WOLFRAM*, s. 60.

¹⁶¹ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 7, fol. 51, Dropping points for the Party Wolfram z roku 1944.

¹⁶² VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 7, fol. 96.

¹⁶³ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 7, fol. 55, Kamuflač operace.

¹⁶⁴ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 7, fol. 78.

Druhý roj seskočil bez problémů a několik minut po seskoku se spolu sešli.¹⁶⁵ Část materiálu zakopali pomocí dýk, což jim zabralo více než půl hodiny, protože lopatu měli ve svých vacích parašutisté z prvního roje.¹⁶⁶

Přistání se obešlo bez zranění, avšak Bierskému a Řezníčkovi se utrhly nožní vaky a tím přišli o velké množství zásob. Řezníček již před samotným seskokem věděl, že nožní vaky má přetížené nad povolený limit.¹⁶⁷ Tyto vaky vážily až jednou tolik než byl povolený limit, kpt. Otisk uvádí jejich váhu okolo 38 – 40 kg.¹⁶⁸ Nožní zásobníky měly velkou nevýhodu při seskoku, znemožňovaly totiž pohyb ve výskokové díře, a tím ohrožovaly hladký seskok.¹⁶⁹

Seskok byl proveden na okraji lesa, a proto Bierský, Otisk i Černota dopadli na stromy. Matula a Řezníček seskočili na palouček.¹⁷⁰ Do největších potíží se dostal radista Karel Svoboda, který navíc prostředí Beskyd vůbec neznal. Seskakoval jako druhý v pořadí. Dopadl u stavení, nožní vak se mu zachytil o plot a padák o špičku střechy. Pokoušel se hned vyprostit, pak rychle sbalil padák a odešel na místo, kde předpokládal, že jsou ostatní. Ty na místě ale nenašel, pokoušel se je tedy dál hledat až do 11. hodiny následujícího dne. Na místě zůstal ještě jednu noc, zakopal materiál a nadále se snažil hledat ostatní. 18. září se rozhodl jít na místo, kde měl proběhnout shoz dalšího materiálu původně plánovaný na 20. září. Po několika hodinách pochodu se zeptal neznámého českého mladíka poblíž Morávky u Horákova, zda jde správným směrem. Za krátkou dobu poblíž ulehl a spal. Ráno ho vzbudila německá policie. Po zatčení byl odvezen k výslechům na gestapo.¹⁷¹

Nesnadný seskok měl i Josef Bierský. Vítr jej zanesl do blízkosti chaty, kde bylo ubytováno Jagdkommando. Chvíli po přistání se v oblasti Bílého Kříže dostal do přestřelky s pohraniční policií, ze které vyšel vítězně. Vzpomínky pamětníků na tuto událost se však liší.

E. Vávrovský ve své knize uvádí, že zastřelil jednoho z dvojice pronásledovatelů a jejich psa.¹⁷² J.Šolc popisuje jeho seskok jinak: „Bierský sám byl větrem snesen mimo doskokovou plochu a krátce po přistání se dostal do přestřelky s hlídkou

¹⁶⁵ Padáky, nožní prázdné pytle a ochranné přilby.

¹⁶⁶ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 7, fol. 78.

¹⁶⁷ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 1, fol. 16.

¹⁶⁸ MZM, historické oddělení, fond Písemnosti, fol. 3.

¹⁶⁹ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 1, fol. 18.

¹⁷⁰ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 7, fol. 78.

¹⁷¹ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 6, fol. 23, Prohlášení o činnosti Karla Svobody.

¹⁷² VÁVROVSKÝ, Emil: *Partyzánská Morávka ústy Morávčanů*, s.84.

pohraniční policie u Bílého Kříže. Zastřelením dvou četníků vyšel z tohoto střetnutí vítězně.“¹⁷³

Skupina Wolfram měla předem určená místa, kde se po seskoku mohou sejít. Na prvním stanovišti v okolí hotelu Charbulák se nesešli. Celý výsadek s výjimkou Karla Svobody se nakonec sešel 24. září 1944 až na druhém stanovišti, v prostoru dvou můstků pod Trojačkou.¹⁷⁴ Vladimír Řezníček na toto setkání vzpomíná: „Rozhlížím se a poznávám konečně, kde se nacházíme – je to Lysá hora. Obcházíme Němce a s větší chutí směřujeme k cíli našeho pochodu, kam jsme dorazili unaveni až třetího dne za setmění. Po týdnu se objevil Běrský..... Po dvanácti dnech přišel k nám Otisk. Přistál v koruně mohutného smrku. Radistu Karla Svobodu nenašel.“¹⁷⁵

7.4 Výstroj a výzbroj

Operace Wolfram jakožto bojový výsadek se měla významně odlišovat od jiných operací především výstrojí a výzbrojí, kterou byli parašutisté vybaveni z Velké Británie. Velký problém pro Wolfram znamenal fakt, že většinu bojového materiálu měl dostat až při následném shozu materiálu, ke kterému ale vlivem okolností nikdy nedošlo. Do protektorátu tak oproti standardní výbavě jiných paraskupin získali jen 6 samopalů typu STEN, 60 nábojů ve třech zásobnících a 140 nábojů volně vložených.¹⁷⁶

Všichni členové Wolframů měli stejné oděvní vybavení, všem také chybělo civilní oblečení, které mělo být shozeno s dalším materiálem v průběhu operace. Výbava mimo jiné obsahovala košile, svetr, klobouk, rukavice, šálu, a plášť do deště.¹⁷⁷

Stejně jako ostatní skupiny disponovali falešnými dokumenty. Každý člen měl také vytvořený popis osoby, za kterou se měl v případě prokazování totožnosti prokazovat.¹⁷⁸

¹⁷³ ŠOLC, Jiří: *Bylo málo mužů*, s.198.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 199.

¹⁷⁵ SYDOR, H: *Vzpomínky parašutisty Vladimíra Řezníčka* [on line]. 2005 [cit. 5.4.2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.v-klub.cz/rservice.php?akce=tisk&cislocianku=2005080201>>.

¹⁷⁶ K porovnání mohou sloužit spisy jednotlivých paraskupiny uložených ve Vojenském ústředním archivu – Vojenském historickém archivu, konkrétně ve Fondu 37.

¹⁷⁷ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 2, fol. 5, Seznam oděvního materiálu Vladimíra Řezníčka.

¹⁷⁸ Každá z legend byla podrobně popsána. Například Josef Bierský, který měl vystupovat pod jménem Zdeněk Chovanec měl tuto legendu: „Narodil jsem se dne 19.3. 1915 v Berouně jako první syn Anny a Jana Chovance. Obecnou i měšťanskou školu jsem navštěvoval v Berouně. 1930 zemřel otec a já téhož roku jsem nastoupil do učení na řeznictví u Václava Melichara řezníka a uzenáře v Berouně. 1933 jsem

Členové disponovali v své osobní výbavě těmito dokumenty: ¹⁷⁹

- Protektorátní legitimace
- Nevyplněná protektorátní legitimace
- Protektorátní pracovní knížka
- Nevyplněná pracovní knížka
- Slovenská legitimace

Tabulka č. 1¹⁸⁰ Přehled krycích jmen členů Wolframu uvedených na legitimacích

Konspirační jména členů Wolframu		
Jméno	protektorátní legitimace	slovenská legitimace
Josef Otisk	Viktor Černý	Ondřej Gajdošík
Vladimír Řezníček	Ladislav Šrubař	Michal Palko
Josef Bierský	Zdeněk Chovanec	Jozef Androvič
Josef Černota	Jan Nosek	Ján Minárik
Robert Matula	Robert Daněk	Julius Koryčanský
Karel Svoboda	Karel Hájek	Karol Kamenický

Tzv. osobní operační materiál byl pro každého člena výsadku v zásadě stejný. Obsahoval především věci nutné pro první dny v protektorátu a samostatný život v lesích. Členové výsadku proto disponovali také vaříčem, buzolou, šicí soupravou a každý měl zásobu vlastních hygienických potřeb. Některé zásoby byly společné pro celou skupinu, například krabice tabáku, kterou měl u sebe Karel Svoboda.¹⁸¹

Množství peněz, které Wolfram obdržel, představovalo částku 100 000 RM, což mělo pokrýt náklady na život šestičlenného výsadku. Část prostředků měla být rozdána jako podpora pro další odbojové skupiny.¹⁸²

se vyučil a po vyučení jsem pracoval u Václava Melichara až do roku 1936, kdy jsem byl propuštěn a nastoupil jsem práci u Jana Kokše řezníka v Kutné Hoře, Karlov 36. Kde jsem byl zaměstnán až do 1.5. 1941. 15.5. 1941 jsem nastoupil místo u Aloise Holuba řezníka a uzenáře v Uherském Hradišti, kdy jsem až do dnes zaměstnán.“ Zdroj: VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 7, fol. 9, Legenda pro protektorátní dokumenty.

¹⁷⁹ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 2, fol. 20, Hlášení Vladimíra Řezníčka.

¹⁸⁰ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 -1, fol.16, VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 – 1, fol.17, VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 -1, fol.19, VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 2, fol. 27, VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 2, fol. 29, VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 3, fol.37, VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 3, fol.38, VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 5, fol. 17, VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 5, fol.15.

¹⁸¹ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 6, fol. 16, Seznam osobního operačního materiálu Karla Svobody.

¹⁸² VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 2, fol. 108, Hlášení velitele skupiny z 22 května 1945.

Výbava však nebyla vždy dobře použitelná v reálném prostředí a obsahovala nedostatky. Například peníze ve 100 markových bankovkách se velmi obtížně měnily.¹⁸³ Zásadní nedostatky vykazovaly také dokumenty, které měla skupina k dispozici. Na pracovní knížce nebylo razítko na straně 6 od firmy, kde měli pracovat a na občanské legitimaci chybělo na 1. listu německé kulaté razítko. Dále členové neměli vystavené tzv. Kennkarte, které byly u mladších ročníků nutné k volnému pohybu.¹⁸⁴

¹⁸³ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 2, fol. 18, Hlášení Vladimíra Řezníčka.

¹⁸⁴ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 2, fol. 20, Hlášení Vladimíra Řezníčka.

Tabulka č.2¹⁸⁵ Vybavení paravýsadku Wolfram

Vybavení paravýsadku WOLFRAM							
Vybavení skupiny	Oblečení	Zásoby trhavin	Zásoby potravin	Prostředky první pomoci	Výzbroj	Technické vybavení	Skupinová výzbroj pro seskok
Rádiový komplet OLGA, spojovací plán a šifrovací klíč	Bunda do pasu	nevelké	Láhev s alkoholem	Obvazový balíček měl každý člen skupiny	6 samopalů STEN	Mapy Beskyd	Velmi skromná
1.000.000 RM dotace pro celou skupinu	kalhoty		Konzervovaná strava	Lékárničku měl velitel	6 pistolí FN 7.65 mm se dvěma zásobníky a náboji	Otisk měl mapu celého prostoru v měřítku 1:75.000	Záložní pistole pro velitele a jeho zástupce
100 USD ve zlatých mincích pro každého z účastníků	Kotníkové boty, tzv. „kanady“		Čokoláda		60 nábojů ve třech zásobnících 140 nábojů volně vložených	Černota částí území s výsekem okolo kóty Smrk	1 pistole s tlumičem
Falešné doklady na konspirační jméno a několik nevyplněných dokladů	Spací pytel s gumovou vložkou (možno použít vložku i jako pláštěnku)		Tabák a papírky na balení tabáku		6 ks ručních granátů MILLS		200g plastické trhaviny s roznětkou a zápalnicí pro případné zničení Eureka
	Souprava prádla				armádní busoly		
	Svetr				Útočné a kapesní nože		
	Černý baret				Signální baterky		

¹⁸⁵ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 – 1, fol. 7 – 8, VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 – 2, fol. 11 -12, VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 – 3, fol. 13 – 15, VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 – 4, fol. 6 -7, VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 – 5, fol. 6 – 7, VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 – 6, fol. 16 – 19. Jedná se o seznamy operačního materiálu jednotlivých členů výsadku.

7.5 První dny v protektorátu a informační síť

Členové výsadku se na počátku pobytu v protektorátu mohli obrátit na záchranné adresy, které dostali ještě ve Velké Británii. Sami také navazovali kontakty s místním obyvatelstvem, především s dřevaři a hajnými. Postupně si vytvářeli informační síť, díky které dostávali informace o situaci v protektorátu a také se mohli spojit s dalšími odbojovými skupinami. Mezi podporovatele a spojky Wolframu patřilo velké množství lidí z nejrůznějších vrstev obyvatelstva. Skupině pomáhali učitelé, pekaři, trafikanti, dělníci, hostinští, ale také inženýři architektury, nebo jeden geodet.¹⁸⁶ Během své činnosti navázal Wolfram kontakt s přibližně padesáti rodinami.¹⁸⁷ Velkou překážkou v rozvinutí účinné zpravodajské činnosti byla ztráta radiostanice.

Pomocí spojek se Wolframu podařilo navázat kontakt s jinými odbojovými skupinami. Jednalo se o R-3, jejíž odnož R-3 Beta operovala v oblasti Beskyd. Dále spolupracoval s paravýsadkem Calcium, a nepravidelné kontakty měl se skupinou Clay.¹⁸⁸ Velkým problémem byla ztráta radiostanice, bez níž bylo spojení s Londýnem nadmíru obtížné. Skupině se postupně podařilo poslat do Londýna šest telegramů, z čehož pět bylo odesláno prostřednictvím 1. čs. oddílu Jana Žižky a skupiny ARAP. Jeden telegram odeslala skupina Calcium.¹⁸⁹ Jeho obsah jasně naznačuje tíživou situaci, jíž skupina bez materiálu musela prožívat: „*Skupina Wolfram v prost. Beta ztratila radiotelegrafistu a stanici již při shozu 13.9. u Slavíče. Žádá o shoz 2. sledu radiomater. oděv obuv na Eureka světla jak udáno před jejím startem. Nutné, lidé jsou vybějeni jako zvěř, utíkají do lesů a proklínají, že štvete a nedodáváte materiál a zbraně. Potvrďte hes. Vlk a spojte se s Wolf. rozhlasem. J.K.*“¹⁹⁰

Otisková skupina měla zařazení jako bojová skupina a pro rozvinutí aktivní bojové činnosti potřebovala mnohem více vybavení a především zbraní. Dodávky jí byly přislíbeny ještě před odletem z Velké Británie. Během pobytu v protektorátu

¹⁸⁶ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 8, fol. 75 – 76, Seznam osob organizovaných v partyzánské skupině proti německým okupantům z 18. června 1945.

¹⁸⁷ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 2, fol. 119, Hlášení velitele skupiny z 22 května 1945.

¹⁸⁸ Tamtéž, fol. 120, Hlášení velitele skupiny z 22 května 1945.

¹⁸⁹ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 7, fol. 121.

¹⁹⁰ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 7, fol. 113.

proto očekávala z rozhlasu heslo: „*Voláme kapry*“¹⁹¹, které přišlo až v prosinci 1944. V tomto období už skupina v operačním prostoru nebyla, protože se stáhla do Brna.¹⁹²

Úzkou spoluprací při společném soužití navázal Wolfram s jednotkou dálkového průzkumu č. 11 650, která přišla od 1. ukrajinského frontu. Velitelem této skupiny byl kpt. A. J. Niščimenko.¹⁹³ Osmičlenná skupina ARAP se k Wolframu přidala v polovině října. Prostřednictvím této skupiny bylo MNO v Londýně předáno množství důležitých zpráv o situaci v protektorátu, dále chtěl Wolfram upozornit na to, že jsou připraveni převzít materiál.¹⁹⁴

Nejasná smrt rt. Bierského v polovině října 1944 zbrzdila spoluprací s R-3 Beta, což v konečném důsledku vedlo k přerušení kooperace těchto dvou skupin. Důvodem zmrazení vzájemných vztahů byla jednak nejistota, podezíravost a také vývoj událostí v následujících týdnech.¹⁹⁵

7.6 Operace bezpečnostních jednotek v Beskydech

Nacistické bezpečnostní složky se postupně musely více zaměřit na boj s partyzánským živlem, který se na některých místech protektorátu rozmáhal. Velké operace, které měly partyzánské skupiny rozprášit, probíhaly především na podzim 1944.

Nejrozsáhlejší protipartyzánskou akcí těchto složek byla operace Tetřev. Ta probíhala od 16. do 21. listopadu 1944. Začala uzavřením prostoru, ve kterém se měl nacházet 1. čs. oddíl Jana Žižky. Do této operace bylo nasazeno velké množství lidí i techniky. Do akce se zapojilo přes 12 000 příslušníků branné moci a SS, Operační oddíl Ruhsam, Operační oddíl II Burger a Müllerovy oddíly ke zvláštnímu použití 1, 9, a 24. Nacisté uzavřeli celkem 52 km obkličovací linie. Pro civilní obyvatelstvo byl vyhlášen výjimečný stav a byl vydán zákaz vycházení mezi 16. hodinou odpolední a 8. hodinou ranní.¹⁹⁶

K prvnímu vážnějšímu střetu došlo 17. listopadu v prostoru Horní Bečvy. Další vážnější střet nastal až 20. listopadu nad prostřední Bečvou.¹⁹⁷

¹⁹¹ Depeše do Londýna došla, ale zůstala nevyřízena. Zpravodajský odbor byl silně nedůvěřivý ke všem zprávám toho druhu, které byly předávány za nejasných okolností. Zdroj: ŠOLC, Jiří: *Bylo málo mužů. Českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*, s. 199.

¹⁹² KLINKA, Jan, BŘEČKA, Jan, KOLESA, Václav: *ROBERT MATULA – Parašutista skupiny WOLFRAM*, s. 95.

¹⁹³ Skupina byla vyslána v noci z 7. na 8. října 1944 a vysazena u osady Huslov.

¹⁹⁴ SLÁDEK, Oldřich: *Ve znamení smrtihlava*, s. 87.

¹⁹⁵ ŠOLC, Jiří: *Bylo málo mužů*, s. 200.

¹⁹⁶ SLÁDEK, Oldřich: *Ve znamení smrtihlava*, s. 103.

¹⁹⁷ ČERNÝ, Vladimír: *Protipartyzánské operace na Moravě v letech 1944 – 1945*, s. 108.

Hlášené ztráty na straně partyzánů a civilního obyvatelstva byly tyto:¹⁹⁸

- 13 zatčených
- 8 zastřelených partyzánů
- 4 zajatí partyzáni, z toho 2 zranění
- 1 nezúčastněná osoba zastřelená
- 2 nezúčastněné civilní osoby zraněny

Hlášené ztráty na straně německé branné moci:

- 8 mrtvých
- 4 zranění, z toho 1 při dopravní nehodě

Množství sil i techniky nasazených z německé strany neodpovídalo výsledkům. K neúspěchu přispěla především skutečnost, že 1. čs. partyzánský oddíl Jana Žižky byl po předchozích srážkách roztržštěn na menší skupinky, které se mnohem snadněji skrývaly v nedostupném a členitém terénu Beskyd. Po neúspěchu se proto nacistické složky zaměřily na zastrásování obyvatel, což mělo vést k jejich neochotě ke spolupráci s partyzány.¹⁹⁹

Monstrózní operaci Tetřev předcházelo několik akcí menšího rozsahu. Na konci října proběhla jedna z nich, které se účastnil i Stanislav Kotačka, již ve službách gestapa. K dalším srážkám s partyzány došlo na začátku listopadu, kdy padl velitel 1. čs. partyzánského oddílu Jana Žižky Ján Ušiak.²⁰⁰

8 Před vraždou

8.1 Stanislav Kotačka

Stanislav Kotačka se narodil 5. října 1908 v Brně. Absolvoval pouze pět let obecné školy a dva roky školy měšťanské. Poprvé byl za kriminální činnost trestán v pouhých sedmnácti letech. Měl sestru, která mu mnohokrát pomohla. V dospělosti u ní často bydlel, když sám neměl, kde složit hlavu.

Během svého života provedl Kotačka mnoho krádeží a vloupání, z nichž osm mu bylo prokázáno a byl za ně odsouzen. V tabulce č. 3 je zobrazen výčet Kotačkových přečinů i výše trestů. Informace pochází z hlášení Ředitelství Národní bezpečnosti v Brně působícím při zdejším Zemském národním výboru a bylo pořízeno pro brněnské Státní zastupitelství.

¹⁹⁸ SLÁDEK, Oldřich: *Ve znamení smrtihlava*, s. 105.

¹⁹⁹ ČERNÝ, Vladimír: *Protipartyzánské operace na Moravě v letech 1944 – 1945* s. 112.

²⁰⁰ PŘIKRYL, Josef: *1. čs. partyzánská brigáda Jan Žižky*, s. 237.

Z Kotačkových přečinů se jednalo především o krádeže, převážně v obcích Brno, Bojkovice a Uherské Hradiště. První trestný čin, za který byl odsouzen, spáchal v listopadu 1925. Trest byl vyměřen na čtyři měsíce těžkého žaláře. Pravděpodobně ještě před nastoupením do výkonu trestu spáchal nový přečin, za který byl znovu odsouzen na další dva měsíce. Po propuštění byl na svobodě pouze několik měsíců, následoval další čin a odsouzení na půl roku. Nejvyšším uděleným trestem bylo třináct měsíců těžkého žaláře, ke kterým byl odsouzen v roce 1927. Od této krádeže uplynuly více než čtyři roky, než byl znovu odsouzen. V třicátých letech mu byly prokázány menší přečiny, za které byl Kotačka odsouzen na pouhé týdny žaláře. Poslední trest ve formě peněžní pokuty mu snad byl vyměřen v roce 1943 v Uherském Hradišti. Zápis je však přeškrtnut, nevíme z jakého důvodu, zda se vůbec jednalo o Kotačkovu provinění.

Tabulka č.3²⁰¹ Trestní rejstřík Stanislava Kotačky

Trestní rejstřík Stanislava Kotačky				
číslo	místo činu	datum	trest	poznámka
1	Brno	4.11.1925	4 měsíce těžkého žaláře	
2	Brno	16.12.1925	2 měsíce těžkého žaláře	
3	Brno	22.9.1926	6 měsíců těžkého žaláře	
4	Brno	4.6.1927	13 měsíců těžkého žaláře	
5	Bojkovice	29.10.1931	1 týden	
6	Brno	24.11.1937	3 týdny	
7	Brno	27.1.1938	48 hodin	
8	Brno	5.9.1938	3 dny	
9	Uherské Hradiště	28.6.1943	pokuta 40 RM	přeškrtnuto

8.2 Krádež v Husovicích a útěk z protektorátu

V roce 1944 spáchal Kotačka další z řady krádeží. Vnikl do obchodu Marie Nasswetrové v Brně – Husovicích. Po této krádeži byl zatčen českou protektorátní policií a měl být předán do koncentračního tábora v Mladkově. Těsně před samotným transportem se mu podařilo uprchnout. Kotačka uvádí: „*Než byl transport vybaven, podařilo se mi při odvšivovací akci v Brně na jatkách uprchnouti.*“²⁰²

²⁰¹ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 5. K nesouladu v Kotačkových trestech dochází při soudním přelíčení, kde je v protokolu s Kotačkou z prosince 1944 zapsáno, že trestán byl trestán 3x pro vloupání a 2x přestupky a celkem 20 měs. vězení. Avšak součet trestů, které uvádí Ředitelství Národní bezpečnosti je v součtu 26měsíců a 5 dní.

²⁰² MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 9, Protokol se Stanislavem Kotačkou z 12. listopadu 1945.

Po útěku uprchl do Mnichova. V říši se necítil bezpečně, protože i tam byl hledán bezpečnostními složkami. Rozhodl se proto k návratu zpět do Protektorátu. Nejprve se vydal do Brna, kde očekával podporu své sestry. Brno ovšem pro recidivistu nebylo bezpečné, jelikož stále probíhalo pátrání po jeho osobě. Dne 5. října 1944 Brno opustil a v oblasti Velkých Karlovic přešel slovenské hranice. Na Slovensku se přidal k partyzánské skupině poručíka Janka Ušiaka.²⁰³

Příchodem mezi partyzány se výrazně změnil Kotačkův životní styl. Mnohonásobný zloděj, nezvyklý vykonávat manuální činnost, zastával mezi partyzány pozici nádeníka. Každodenní manuální činnosti byly pro psychicky nestálého Kotačku nové, nezvyklé a stresující.

8.3 Přechod přes hranice do protektorátu

1. čs. Partyzánský oddíl Jana Žižky začínal mít na Slovensku složité postavení. Slovenské národní povstání se chýlilo ke konci a partyzáni se rozhodli odejít na západ, na území protektorátu. Přechod tak početné skupiny nebyl nijak jednoduchý.

Poprvé se skupina pokusila přejít hranice v noci z 21. září na 22. září 1944 u Malých Karlovic. Došlo zde ke střetu mezi německými celníky a partyzány a celá skupina se proto stáhla zpět na Slovensko.

Druhý pokus o přechod hranic byl proveden v noci z 24. na 25. září 1944. Jednotka se opět pokusila přejít hranice jako zformovaná skupina. Celý oddíl se k ránu dostal nad Velké Karlovice, kde narazil na celní pohraniční stráž, která povolala posily. Partyzánům hrozilo úplné obklíčení, ale podařilo se jim stáhnout zpět na Slovensko.²⁰⁴

Vedení 1. čs. oddílu Jana Žižky se po několika neúspěších rozhodlo přejít hranice postupně, v několika menších skupinách. Jejich plánovaným cílem byl vrch Kněhyně.²⁰⁵ Velitelem první skupiny byl kpt. Murzin, který se pokusil o další přechod s šedesáti nejzkušenějšími a nejodvážnějšími muži. Přechod se podařil v noci z 28. na 29. září 1944 v prostoru mezi Malými a Velkými Karlovicemi. Skupina se usídlila v lovecké chatě na svahu Magurky.²⁰⁶

Zbytku oddílu, který dosud zůstal na Slovenku, se životní podmínky se výrazně zhoršily. Spojka vyslaná Murzinem z Moravy se ke skupině dostala až 10. října 1944.

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ PŘIKRYL, Josef: *1. čs. partyzánská brigáda Jan Žižky*, s. 85 – 86.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 88.

²⁰⁶ SLÁDEK, Oldřich: *Ve znamení Smrtihlava*, s. 72 – 73.

Podala dobrou zprávu o úspěšném přechodu hranic, a zbylá část skupiny se mohla vydat na cestu.²⁰⁷

Vzhledem k vývoji situace SNP probíhajícího na slovenské straně se zbytek skupiny vydal na cestu už 11. října. Oddíl vedený Jankem Ušiakem se dostal pod palbu a proto se rozdělil na několik samostatných skupinek ještě na slovenském území. Nacistický aparát v hlášeních, která podával podrobně informoval o těchto střetech.²⁰⁸ Jeden ze střetů z 11. října popisuje boj v přímé blízkosti hranice. Partyzáni zabili jednoho z celních strážníků a na místo bylo povoláno 50 mužů z Einsatzkomanda Burger.²⁰⁹ Boje trvaly několik dní, skupinky se samostatně bránily, některé z nich se dostaly přes hranice až k Murzinově skupině.²¹⁰ 1. partyzánský oddíl Jana Žižky přešel na Moravu ve třech hlavních skupinách. Celkový počet partyzánů, kterým se přechod podařil, se pohybuje mezi 130 až 140 osobami.²¹¹

8.4 První setkání Murzina s Otiskem

Časové neshody panují v prvním setkání velitelů obou skupin kpt. Josefa Otiska a kpt. Rudé armády D. B. Murzina. Nesrovnalosti se objevují především v literatuře, která se rozchází s přímými pamětníky ze skupiny Wolfram. O. Sládek uvádí, že se Otisk s Murzinem sešli poprvé až 15. října 1944, což byl zároveň den, kdy byl Kotačka předán Wolfram.²¹² Avšak J. Příkryl uvádí, že se oba velitelé sešli už dříve:

Dne 5. října 1944 se dostavili na tehdejší stanoviště skupiny kpt. RA D. B. Murzina na Magurce členové paraskupiny Wolfram rtn. Josef Černota a rtn. Vladimír Řezníček a domluvili na příští den, 6. října 1944, schůzku velitelů obou skupin na okraji lesa u osady Ráztoka. Jelikož se však zástupcům 1. čs. partyzánského oddílu Jana Žižky nepodařilo dostavit se na uvedené místo ve stanovenou dobu, vydala se celá paraskupina Wolfram do štábu kpt. Murzina na Magurku.²¹³

Sám Otisk se o jejich prvním setkání v poválečných protokolech nezmiňuje. Vávrovský v Partyzánské Morávce ústy Morávčanů popisuje setkání dříve: „*Otisk určuje Černotu a mně, abychom šli zjistit, o koho se jedná. Po půldenním pochodu udaným směrem jsme v lese narazili na ozbrojeného muže, který nás zastavil*

²⁰⁷ PŘÍKRYL, Josef: *1. čs. partyzánská brigáda Jan Žižky*, s. 91 – 93.

²⁰⁸ Viz. MZA, fond B 252, kart. 102.

²⁰⁹ MZA, fond. B 252, kart.102, fol. 56, Zpráva z 11. října 1944.

²¹⁰ PŘÍKRYL, Josef: *1. čs. partyzánská brigáda Jan Žižky*, s. 93 – 95.

²¹¹ SLÁDEK, Oldřich.: *Ve znamení smrtihlava*, s. 74.

²¹² Tento počet uvádí ve svých publikacích, jak O. Sládek, tak i J. Příkryl.

²¹³ PŘÍKRYL, Josef: *1. čs. partyzánská brigáda Jana Žižky*, s. 160.

zvoláním „Stoj!“ a mířil na nás puškou. Zavolali jsme na něj, kdo jsme a rovněž na něj mířili svými samopaly. Zavolal na někoho směrem k nedaleké chatě. Přišel k nám ozbrojený muž, se kterým jsme šli do chaty. Okolo chaty bylo více ozbrojených mužů, oděných různě, někteří měli části německých uniforem, každý jinak. V chatě byli tři muži. Jeden byl student, který dělal tlumočnicka. Druhý muž, prostřední postavy, nevypadal starý, ač měl plnovous. Byl to jejich velitel, major Murzin. Vypτάval se nás, co jsme zač a kdo je naším velitelem, že by s ním rád mluvil. Řekli jsme mu, že se to může stát, opustili chatu a vrátili se k našim. Příkladného dne jsme přišli s Otiskem. Murzin se jej zase vypτάval na všechno, zvláště kdo nás vyslal a na naše poslání. Rovněž se od Otiska dozvěděl, kde je náš nynější tábor. Pak jsme se vrátili.“²¹⁴ Datuje jej tři dny před bombardováním Murzinova tábora, což by znamenalo 11. listopadu.

Přímý pamětník Robert Matula popisuje setkání Otiska a Murzina podobně a autoři knihy o tomto parašutistovi datují setkání na 6. října.²¹⁵

Oba muži se dle předchozích informací nejspíše setkali již na začátku října, avšak depeše, kterou posílal Wolfram prostřednictvím 1. čs. partyzánského oddílu odešla až 16. října. Na datu odeslání depeše se shodují všichni autoři i přímý účastníci Robert Matula a Vladimír Řezníček.

8.5 Před vraždou v táboře

Skupina Wolfram se koncem září přestěhovala do chaty hajného Karla Kurečky na Trojačce a začala organizovat vlastní aktivity.²¹⁶ První schůzka s Murzinovou skupinou, která v té době sídlila na Magurce, proběhla nejspíše 6. října 1944, skupiny spolu poté začaly spolupracovat.²¹⁷

14. října se život Murzinovy skupiny zkomplikoval, jejich tábor byl omylem bombardován spojeneckým letectvem. Ztráty nebyly těžké, avšak vyvstala hrozba, že složky nacistického bezpečnostního aparátu začnou bombardovanou oblast prohledávat. Murzinova skupina se proto přesunula na Trojačku, kde jim poskytl pomoc Wolfram. Otiskovi muži se přesunuli do srubu jednoho ze svých podporovatelů hajného Kabilky, který se nacházel na Samčance.

²¹⁴ VÁVROVSKÝ, Emil: *Partyzánská Morávka ústy Morávčanů*, s. 87.

²¹⁵ KLINKA, Jan, BŘEČKA, Jan, KOLESA, Václav: *ROBERT MATULA – Parašutista skupiny WOLFRAM*, s. 71.

²¹⁶ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol.25, Protokol s Josefem Otiskem z 16. dubna 1946.

²¹⁷ PŘIKRYL, Josef: *1. čs. partyzánská brigáda Jana Žižky*, s.160.

V rámci vzájemné výpomoci a spolupráce mezi skupinami bylo dohodnuto předání několika Murzinových lidí Wolframů a Otisk předal finanční podporu Murzinově skupině. Otiskova skupina stále očekávala shoz potřebného materiálu pro rozvoj své bojové činnosti a větší počet lidí ve skupině měl pomoci v případech logistických obtíží.²¹⁸ Ty mohly nastat v případech dodávky většího množství materiálu.

Předání osob bylo významným mezníkem ve spolupráci obou skupin. Jedním z lidí byl i budoucí vrah rotmistra Bierského, kriminálník Stanislav Kotačka. Odborná literatura i vzpomínky přímých účastníků se zde však rozcházejí.

Velitel Wolframů kpt. Otisk po válce vypověděl, že jim bylo ke skupině přiděleno 20 mužů a jedna žena, jako ošetřovatelka. Nezmiňuje ovšem přesné datum předání osob.²¹⁹

Kotačka své přidělení k Wolframů popisuje takto: „*Asi 13.10.1944 dostali jsme se do hlavního štábu ke kpt. Murzinovi. /Beskydy/. Téhož dne jsme byli přiděleni k anglickým parašutistům.*“²²⁰ Těmito „anglickými parašutisty“ byli členové paravýsadku Wolfram. Celkem bylo podle Kotačkových informací přiřazeno k Wolframů 13 lidí, z toho jedna žena jménem Věra. Nepřesnost v počtu osob může být způsobena i tím, že 1. čs. partyzánský oddíl Jana Žižky přecházel přes hranice se Slovenskem rozdělen do několika skupin a přímo z Kotačkovy skupiny mohl být přidělen jen menší počet osob. Kotačka sám tvrdí, že byl předán již 13. října, ale není si ovšem úplně jist, jeho časová orientace mohla být zkreslena složitým a několikadenním přechodem ze Slovenska.

Jiří Šolc se ve své knize *Bylo málo mužů* zmiňuje o předávání osob velmi nejasně. Udává, že celkový počet lidí měl být 21, a přidělená finanční pomoc činila 100 000 Kč stejně jako kpt. Otisk. Dále se zmiňuje o tom, že po bombardování Murzinova tábora přijal Wolfram šest mužů, mezi nimiž měl být i Kotačka.²²¹

Oldřich Sládek v knize *Ve znamení smrtihlava* se zmiňuje pouze o jediném předání lidí. Z textu lze pochopit, že se jednalo o 16. října 1944. Sládek uvádí: „*Jeho depeše odešla do Moskvy 16. října a odtud byla předána londýnskému MNO. Druhá podobná zpráva přišla i prostřednictvím ilegální organizace R3. Jelikož Wolfram očekával v brzké době shoz zbraní, sabotážního a spojovacího materiálu z Velké*

²¹⁸ Materiál byl podle Zpravodajského deníku Skupiny D připraven až 14. listopadu. Ale ani k 27. listopadu 1944 nebyl materiál shozen. Zdroj: VÚA – VHA, fond 37, kart. 365 – 3, fol. 296, 307.

²¹⁹ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 9. Protokol se Stanislavem Kotačkou z 12. listopadu 1945.

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ ŠOLC, Jiří: *Bylo málo mužů*, s.200.

*Británie, požádal J.Otisk D.B. Murzina o několik lidí, kteří by mu jej pomohli zajistit. Dostal 20 mužů a jedno děvče. Byl mezi nimi i Stanislav Kotačka.*²²²

E. Vávrovský ve své knize *Partyzánská Morávka ústy Moravanů*, která je založena na vzpomínkách aktérů těchto událostí, popisuje jediné předání osob těsně po bombardování Murzinova tábora, kdy měla proběhnout i finanční transakce.²²³ Vávrovský však udává jen šest osob. Datum odpovídá dnům po 14. říjnu, tzn. 15. popř. 16. října 1944.

Pokud bychom shrnuli všechny rozdílné informace, které se nakupily ohledně Kotačkova přechodu z Murzinovy skupiny k Wolframmu, zjistíme, že předání osob proběhlo po bombardování Murzinova tábora. Nejspíše se jednalo v celkem o 21 lidí, z čehož byla jedna žena.

8.6 Schůzka na Smrku

Místo schůzky, kam mířil Bierský s Kotačkou, se nacházelo na úbočí hory Smrk, avšak důvod schůzky není jednoznačný. Odborná literatura i vzpomínky účastníků se opět liší.

Velitel Wolframmu Otisk v protokolu z 16. dubna 1946 uvádí, že Josef Bierský šel na schůzku kvůli určení přesného místa pro dodání stravy.²²⁴ Sejit se měl s lesními hajnými Kabilkou a Kurečkou, kteří patřili k stálým podporovatelům partyzánů. Bierský ve Wolframmu zastával pozici zásobovacího důstojníka, proto byl určen na tuto schůzku právě on. Stejný důvod schůzky na Smrku udává ve své knize *Přicházeli z nebe* i O. Sládek.²²⁵

Kotačka, který byl jeho společníkem na cestě na schůzku, při výslechu na gestapu vyšetřovateli Schauschützovi tvrdil, že: „...rozhodla se jejich skupina, že změni místo a to proto, jelikož skupina ruská měla poměrně dosti hlučné chování, které budilo obavy z prozrazení. Bylo proto ujednáno, že dva členové půjdou od terénu, nalézt nové, vhodné tábořiště.“²²⁶ V té době žil Wolfram na stejném místě spolu s výzvědnou skupinou kpt. Niščimenka.

Emil Vávrovský ve své knize *Partyzánská Morávka* označuje jako důvod schůzky na Smrku schůzku s prof. Vysockým, který měl Wolfram napojit další odbojovou

²²² SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa*, s. 75.

²²³ VÁVROVSKÝ, Emil: *Partyzánská Morávka ústy Morávanů*, s.87.

²²⁴ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 25, Protokol s Josefem Otiskem z 16. dubna 1946.

²²⁵ SLÁDEK, Oldřich: *Přicházeli z nebe*, s.168.

²²⁶ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 7, Protokol se Stanislavem Kotačkou z 12. listopadu 1945.

skupinu. Jako důvod schůzky uvádí: „Kolem 17. října donesla spojka zprávu, že po skupině Wolfram pátrá anglická skupina prostřednictvím profesora Vysockého, který byl vedoucím lesnické školy v Beskydech. Schůzka s ním byla dohodnuta na 19. října kolem poledne na kótě hory Smrku.“²²⁷ V knize věnované člena Wolframu Robertu Matulovi²²⁸ je jako důvod schůzky uvedeno také setkání přímo s profesorem Vysockým na úbočí Smrku.

Ze získaných informací je možné vydedukovat, že schůzka měla proběhnout nejspíše s lesním hajným, protože i kontakt na profesora Vysockého a potažmo R-3 beta, byl právě spojen s hajnými. Zda se schůzky měl účastnit i prof. Vysocký nelze a jistotou potvrdit.

9 Vražda

Josef Bierský byl 19. října v dopoledních hodinách, zavražděn několika výstřely do zad a oloupen o všechny své věci i peníze. K události došlo na úbočí hory Smrk v Beskydech, cestou na plánovanou schůzku. Vraždu spáchal Stanislav Kotačka, člověk, který patřil mezi partyzány. Přidal se k nim však pouze z tísně, způsobené kriminální minulostí.

Příprava na schůzku začala již ráno, kdy se určoval společník Bierského. Byl vybrán Stanislav Kotačka. Z Kotačkova spisu se dozvídáme, jak probíhaly jejich přípravy na cestu. Prvním úkolem dne bylo najít člověka, který má obuv v dobrém stavu.²²⁹ Kotačka se ho snažil najít, byl však při hledání neúspěšný a proto se na cestu vydal s Bierským sám. Oba dostali na cestu jídlo, Kotačkovi půjčili nepromokavý plášť a dokonce i pistoli.

9.1 Zbraň

Zbraň, kterou Kotačka na společnou akci dostal, byl americký kolt, který byl součástí výzbroje parašutistů. Bierský před akcí kontroloval Kotačkovu zbraň a ptal se, zda Kotačka umí se zbraní zacházet. Již tehdy Bierského prý upozorňoval Otisk na riskantnost takového kroku, mimo jiné i proto, že Kotačku všichni znali jen pár dní.

O zbrani, kterou byl posléze Bierský zabit, se dodnes vede mnoho diskuzí a v literatuře lze najít i mnoho nepřesností a desinterpretací. Internetový portál

²²⁷ VÁVROVSKÝ, Emil: *Partyzánská Morávka ústy Morávčanů*, s. 88.

²²⁸ KLINKA, Jan, BŘEČKA, Jan, KOLESA, Václav: *ROBERT MATULA – Parašutista skupiny WOLFRAM*.

²²⁹ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 9, Protokol se Stanislavem Kotačkou z 12. listopadu 1945.

Vlastenecký klub²³⁰ uveřejnil na svých stránkách článek nazvaný Vzpomínka parašutisty Vladimíra Řezníčka²³¹, kde se uvádí, že: „*Otisk mu na tuto schůzku půjčil svou anglickou pistoli se zásobníkem.*“²³² Článek je údajně napsán podle knihy E. Vávrovského, autor této knihy však žádné podobné informace neuvádí. Ve své knize Vávrovský uvádí: „*Schůzky se měl účastnit Josef Bierský a jeho pomocník Stanislav Kotačka, partyzán, kterého Otisk převzal od Murzina. Na schůzku mu půjčil anglickou pistoli se zásobníkem.*“²³³ V knize však není uvedeno, že Otisk půjčil tuto pistoli Kotačkovi. Interpretace Vlasteneckého klubu je taková, že Otisk sám půjčil Kotačkovi zbraň, velitel je zde označen jako osoba, která mu tuto pistoli poskytla. Po válce Otisk ve svém protokolu uvedl, že: „*Dne 19. října 1944 odešel časně ráno s jedním členem skupiny jménem Stanislav Kotačka na určené místo. Před odchodem byl mnou osobně upozorněn, aby nebral sebou nikoho z přidělených osob od mjr. Murzina, nýbrž aby si vzal některého člena skupiny „Wolfram“ nebo ze skupiny „11650“. Tento mé rady nedbal a vzal si Stanislava Kotačku sebou a ještě mu půjčil svoji pistoli. Co se stalo na cestě, neví nikdo z celé skupiny.*“²³⁴

V knize o členu paravýsadku Wolfram Robertu Matulovi²³⁵ je uvedeno, že zbraň původně patřila Otiskovi, a Bierský si ji pro Kotačku vyžádal.²³⁶

Důvod proč Josef Bierský půjčil zbraň kolegovi je naprosto zřejmý. Doba i prostředí plné nepřátel a smrt číhající kdekoliv v rozlehlých lesích byly dostatečným důvodem proto, aby oba byli dostatečně vybaveni k obraně proti případnému nepříteli. Zbraň proto byla velmi důležitá. Důvěřivost Josefa Bierského vůči jeho novému společníkovi byla sice nebezpečná, ne však nepochopitelná.

Podlá povaha Kotačky se projevila tím, že se nezastavila ani před Bierského důvěřivostí. Při pozdějších výsleších na gestapu dokonce tvrdil, že: „*Před odchodem z tábora prý odcizil americký kolt jednomu z parašutistů. Cestou si zbraň nabil*

²³⁰ Přesná adresa: www.v-klub.cz

²³¹ SYDOR, H: *Vzpomínky parašutisty Vladimíra Řezníčka* [on line]. 2005 [cit. 16.6.2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.v-klub.cz/rservice.php?akce=tisk&cislocclanku=2005080201>>.

²³² SYDOR, H: *Vzpomínky parašutisty Vladimíra Řezníčka* [on line]. 2005 [cit. 16.6.2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.v-klub.cz/rservice.php?akce=tisk&cislocclanku=2005080201>>.

²³³ VÁVROVSKÝ, Emil: *Partyzánská Morávka ústy Morávčanů* s.88.

²³⁴ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 24 – 25, Protokol s Josefem Otiskem z 16. dubna 1946.

²³⁵ KLINKA, Jan, BŘEČKA, Jan, KOLESA, Václav: *ROBERT MATULA – Parašutista skupiny WOLFRAM.*

²³⁶ Tamtéž, s. 75.

v kapse a promyslel si cestou parašutistu zabít a tím by mohl gestapu předvést své úmysly.“²³⁷

9.2 Průběh vraždy

Cesta neprobíhala hladce už od časného rána. Pro fyzicky zdatného a vycvičeného vojáka Bierského nebyl pohyb v terénu nijak namáhavý, protože před odletem prošel náročným mnohostranným výcvikem a měl výbornou fyzickou kondici. Kotačka byl sice mladý, avšak bez fyzické kondice, která je pro pohyb v náročném horském terénu potřebná, takže neustále zůstal pozadu a nestačil udávanému tempu. Dvojice se po dvou a půl hodinách pochodu zastavila.

Bierský oznámil Kotačkovi, že jsou již téměř na místě plánované schůzky a otočil se s úmyslem pokračovat v cestě. Není známo, co přesně si oba muži řekli mezi sebou.

Bylo v plánu se v boudě na Smrku najíst odpočinout si. V okamžiku, kdy se parašutista otočil ke Kotačkovi zády a chtěl pokračovat v cestě, začal Kotačka střílet. Rok po vraždě popisuje vrah svůj čin při výslechu dne 12. listopadu 1945 takto: *„Poněvadž po celou dobu pršelo, byl jsem unaven a utahán, chtěl parašutista jít zase dál a odešel na cestu asi 30 – 50 kroků, obrátil se a když viděl, že pořád jdu za ním, otočil se a pokračoval v chůzi a došel do mlází, já jsem šel za ním, a když došel do mlází vytáhl jsem na něj pistoli, kterou jsem měl uschovanou v kapse kabátu, která byla nabita a ze vzdálenosti asi 20-25metrů jsem do něho ze zadu střelil. Mířil jsem mu do zad, zasáhl jsem ho pod lopatku. F.agent, jehož jméno mi není známo po zásahu dal se na útěk do smrčí se svahu dolů do lesa, při čemž jsem na jeho útěku vypálil několik ran. Zda jsem jej zasáhl, nemohu udati. Na to odebral jsem se v ten směr kam postřelený parašutista utekl a když jsem uběhl asi 700m /10. min. času mého běhu/ našel jsem mnou postřeleného F.Agentu ležeti v nízkém lese na zemi, obličejem dolů, levou rukou si nadlehčoval hlavu a v pravé držel americký colt, který sténal a krvácel z úst a nosu.“²³⁸*

Z několikanásobného zloděje se v tuto chvíli stal vrah. Na místě vraždy našli kolegové z Wolframu šest prázdných nábojnic, a při prvním ohledání mrtvého těla bylo nalezeno několik průstřelů: *„průstřel hlavy ze zadu, průstřel prsou (asi rána*

²³⁷ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 6, protokol s Franzem Schauschützem z 16. ledna 1946.

²³⁸ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 9, Protokol se Stanislavem Kotačkou z 12. listopadu 1945.

z milosti), průstřel levého stehna, průstřel pravé ruky mezi ukazováčkem a palcem (asi když točil k obraně).“²³⁹

Vrah si náhle uvědomil závažnost situace, ale těžce poraněnému Bierskému již pomoci nedokázal. V uvedeném protokolu dále detailně popisuje svůj následný postup: *„F. agentovi jsem odejmul zbraň, obrátil jsem tohoto obličejem nahoru, rozepl jsem mu blůzu, k tomuto jsem mluvil, kde ho to bolí a co je to kamaráde, žádal jsem jej, aby nekřičel. Na to jsem z výrazu obličeje zjistil, že parašutista byl mnou vážně zasažen, že jej nemohu nikterak zachrániti. Tohoto jsem chtěl zachrániti z toho důvodu, jelikož se ke mně dostavila lítost, proč jsem tento čin proti svému kolegovi provedl. Na to jsem jej obrátil na levý bok a nadzvedl blůzu a hledal jsem rány, kam jsem jej z mé zbraně zasáhl. Zjistil jsem, že parašutista byl mnou zasáhnut pod levou lopatku ze zadu. Tato rána ještě slabě krvácela. Po tomto konstatování jsem namočil svůj kapesník o mokré stromky /smrčky/ a počal jsem mu ránu utírat. Na to jsem se rozhodl, že parašutistovi dám na krvácející ránu kus hadry, které jsem měl v kapse a když jsem tak učinil, opět jsem tento z rány sejmul. Jelikož jsem měl obavu, že by dostal otravu krve od špinavého hadru. Parašutistu jsem po té obrátil obličejem nahoru, otřel jsem mu zakrvácená ústa a krk. Při tom jsem zjistil, že tento byl zakrvácen na pravém stehně a koleně. Z tohoto důvodu jsem mu rozepl kalhoty, vykasal nohavici, pravé nohy a zjistil jsem, že jsem jej zasáhl do stehna nad kolenem této nohy zezadu. Na to jsem opět parašutistovi přivedl do původního stavu, vyzval jsem jej aby nenaříkal a že se jej pokusím odnésti do našeho stanu, který byl umístěn na kopci, Kněhyni, v Beskydech, k veliteli jehož jméno neznám. Na to pokusil jsem se parašutistu zvednout a podniknouti s ním cestu do našeho stanu. Když jsem ušel asi 20 kroků, mezi čímž jsem spadl na zem, zjistil jsem, že tento není schopen další cesty, sedl jsem si k němu s pozoroval jsem jeho poslední zápas se smrtí. /tento se spínal na zemi, počal se chvěti, kašlal, chrčel, a z jeho úst jemu tekla krev/, krátce nato skonal, a vůbec nejevil známky života. Když jsem jemu pak stíral rukou z úst a očí hlínu a jehličí, zjistil jsem že tento má oči upřeny v jeden směr a s nimi nehýbe.“²⁴⁰*

Kotačka svou oběť hned po vraždě okradl o vše co, mohl použít. Velitel Wolframu kpt. Otisk také uvádí seznam ukradených věcí: *„Vrah odcizil*

²³⁹ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 25, Protokol s Josefem Otiskem z 16. dubna 1946.

²⁴⁰ MZM, fond Písemnosti, inv. č. S 8039, fol. 6.

jmenovanému 150.000 Kčs v RM, 50 amer. dolarů ve zlatě po deseti dolarech, 2 americké pistole, 150 nábojů, dvoje hodinky náramkové, kalhoty a seznam partyzánů.“²⁴¹ Robert Matula také specifikoval částku na 200 000 K.²⁴² Dlouhý výčet ukradených věci potvrzuje i Kotačkův vyšetřovatel na gestapu Schauschütz: „Nevím již vše co bylo mezi věcmi zavražděného. Německé bankovky, kožená tobolka, dvě obč. legitimace, jedna z nich ještě nevyplněná a několik fotografií.“²⁴³ Souhrn všech výčtů ukradených zastřelenému Bierskému je v tabulce č. 4 Seznam ukradených věcí Josefa Bierského.

Tabulka č. 4²⁴⁴ Seznam ukradených věcí Josefa Bierského sestavený na základě rozdílných výpovědí svědků

Seznam ukradených věcí Josefa Bierského			
Stanislav Kotačka	Josef Otisk	Franz Schauschütz	Robert Matula
kalhoty	kalhoty		
pás s náboji	150 nábojů		
36.000 RM	150 000 K v RM	německé bankovky	200 000 K
600 K			
50 zlatých dolarů	50 amerických dolarů		
2 peněženky	2 pistole		
náramkové hodinky	2 hodinky náramkové		
mapy			
notes			
2 občanské legitimace		2 občanské legitimace	
fotografie		fotografie	
jmenný seznam partyzánů	jmenný seznam partyzánů		
		tobolka	

Kotačka rt. Bierského okradl i o jeho oblečení, které si dokonce na sebe oblékl: „Na to rozhodl jsem se že se mrtvému parašutistovi bych mohl odejmouti jeho pás. Tento si připevniti na sebe a připevniti si na něj svůj i jeho mnou odcizenou pistolí. Mrtvolu jsem opět odkryl, rozepnul jsem jemu kalhotový pás, při čemž jsem zjistil,

²⁴¹ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 25, Protokol s Josefem Otiskem z 16. dubna 1946.

²⁴² MATULA, Robert v televizním dokumentu *Poslední z Wolframu*, Česká televize, 2006.

²⁴³ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 25, Protokol s Josefem Otiskem z 16. dubna 1946.

²⁴⁴ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 6. Protokol s Franzem Schauschützem z 16. ledna 1946, Tamtéž, fol. 8, Protokol se Stanislavem Kotačkou z 12.11.1945, Tamtéž, fol. 25, Protokol s Josefem Otiskem, MATULA, Robert v televizním dokumentu *Poslední z Wolframu*, Česká televize, 2006.

že tento jest připevněn ke kalhotám a proto jsem tyto jemu svlékl a na sebe oblékl, jelikož jsem svoje měl krve. Svoje kalhoty jsem vyslékl a uschoval v lese. Rovněž na pás jsem se připevnil jednu pistoli a jednu jsem si ponechal v plášti. Po oblečení kalhot mrtvého parašutisty jsme zjistil, že tento měl v zadní kapse kalhot 1 anglickou tašku barvy tmavomodré, kterou jsem vytáhl z kapsy do ní nahlédl a zjistil jsem, že v této se nachází 2 obč. legitimace opatřené podobenkou zastřeleného parašutisty na neznámé dnes mě jméno a obnos 36 000 RM. Tuto tašku jsem si dal do kapsy kalhot, které jak již uvedeno jsem mrtvému odcizil. Po tomto jsem přišel na myšlenku, že mnou zastřelený parašutista musí mít u sebe ještě jiné cenné věci, které by mně mohli prospět. Proto jsem jemu prohlédl všechny kapsy jeho blůze a našel jsem v náprsní kapse jeho blůzy tašku menší barvy tmavomodré ve které byl obnos 600 K /protektorátních/, mapa a různé věci. Dále při opětovném zakrývání chvojí, jsem zjistil, že parašutista má na levé ruce náramkové hodinky /letecké/ které jsem mu odejmul. Pokud vím o hodinkách se mrtvý parašutista vyslovil jedenkrát, že tyto obdržel osobně od p.pres. Beneše v Londýně, před odletem do býv. Protektorátu.“²⁴⁵

Mrtvé tělo Josefa Bierského nechal ležet ve stejné poloze a na místě, kde zemřel. Mrtvolu objevili až po usilovném pátrání Bierského kolegové ze skupiny Wolfram. Kpt. Otisk uvedl: „Asi po týdnu našeho pátrání, byl nalezen por. Bierský zaházený hromadou chvojí, npor. Černotou a npor. Řezníčkem.“²⁴⁶ Tělo Josefa Bierského bylo týž den pochováno na hoře Smrk.²⁴⁷

9.3 Vyjádření kpt. Otiska

Po válce se k celé události vyjádřil také velitel Wolframu Josef Otisk. Zdůrazňuje především Bierského nezodpovědný výběr svého druha pro takový pochod a také to, že vražednou zbraň dal Bierský Kotačkovi sám, i přes protesty zbytku skupiny.

Otiskova reakce po zjištění, že vrahem byl Kotačka, vyústila ve zpětné předání všech lidí z Murzinovi skupiny. Velitelé Wolframu se doslova vyjádřil takto:

²⁴⁵ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 9, Protokol se Stanislavem Kotačkou z 12. listopadu 1945.

²⁴⁶ MZM, fond Písemnosti, inv. č. S 8039, fol. 15.

²⁴⁷ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 25. Protokol s Josefem Otiskem z 16. dubna 1946.

„Poněvadž z přidělených 20 mužů a jednoho děvčete byl vrah por. Bierského, vrátil jsem tuto skupinu mjr. Murzinovi, na výslovné přání kpt. Niščimenka.“²⁴⁸

10 Po vraždě

Co zamýšlel Kotačka učinit po vraždě, se můžeme jen domýšlet. S jistotou lze tvrdit pouze to, že neměl v plánu se vrátit k partyzánům. Kotačka dodává: *„Mrtvolu jsem nechal ležeti na tomto místě, položenou obličejem nahoru, skřížil jsem jí na prsa ruce a přikryl opět chvojím a odešel jsem v úmyslu se vrátiti do tábora anglických F agent. Když jsem šel asi ¼ hodiny lesem viděl jsem po silnici proti mně jeti nějaké auto ve kterém seděli Němci v uniformě. Když hukot motoru osobního auta přestal pracovati, domníval jsem se že Němci auto zastavili, vystoupili a pátrali po parašutistech, obrátil jsem směr mé cesty do tábora f agentů a došel jsem přes kopec, potok na hranice obce Staré Hamry, tuto vesnici jsem obešel a došel jsem kolem silnice okresní do obce Čeladná.“²⁴⁹* Kotačkovy pokusy o vysvětlení, proč se nevrátil k partyzánům jsou zcela scestné, protože s partyzány již nějakou dobu žil a věděl, že by jej čekal nejvyšší trest. Vrah se s lupem snažil ukrýt do bezpečí a jeho cesta z Čeladné nakonec vedla do Brna. Chtěl opět využít pomoci své sestry, u které se dříve několikrát ukrýval.

Z brněnského nádraží poslal sestře telegram, že ji čeká v hale a že jí dovezl jablka. Tentokrát však sestra ihned oznámila jeho příjezd policii. Krátce poté byl Kotačka v nádražní restauraci zadržen protektorátní policií a odvezen na policejní ředitelství. Byl zde vyslýchán Ladislavem Čadlíkem a Josefem Otychem, kteří po válce podali svědectví o Kotačkově činu. Vrah se s vyšetřovateli policie odmítl bavit, s tím, že on bude vypovídat pouze na gestapu, kde měl v úmyslu jako odměnu za svůj čin získat svobodu a výmaz z rejstříku trestů. Na kriminální policii proto prohlásil: *„aby výsledku nechal, že stejně u gestapa se namluvím, až mně budou ústa bolet.“²⁵⁰* Oba policisté proto pro vlastní bezpečnost přiložili ke Kotačkovým věcem i Bierského notes, kde byla uvedena jména partyzánů.

Kotačka byl po nezbytných procedurách u kriminální policie převezen na gestapo. Jeho výslech vedl kriminální komisař Franz Schauschütz v noci ze 17. října

²⁴⁸ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 6, Protokol s Franzem Schauschützem z 16. ledna 1946.

²⁴⁹ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 9, Protokol se Stanislavem Kotačkou z 12. listopadu 1945.

²⁵⁰ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol.10, Protokol se Stanislavem Kotačkou z 12. listopadu 1945.

na 18. října. I přesto, že Schauschütz se nestránil žádných praktik, které gestapo při výsleších používalo, pro výslech Kotačky ale nic takového nepotřeboval. Vrah začal velmi ochotně vypovídat sám, nejen o vraždě, kterou provedl, ale také o svých zkušenostech s partyzány. Informoval o jejich způsobu života, místě, kde přesně se nacházejí, přesném počtu a osobách, které je podporují. Aktivně se snažil sdělit gestapu co nejvíce poznatků, které by mu mohly pomoci při hledání a identifikování partyzánů. Takové informace byly pro gestapo velmi cenné. Dle Kotačkových slov Schauschütz vrahovi také připomínal, že: *„budu-li rozumný a budu-li mluvit pravdu, že si zachráním život, nýbrž že se budu míti dobře. Schausutzovi jsem odpověděl, že přijímám jeho nabídku spolupráce, odhalení partyzánů.“*²⁵¹ Kotačka požadoval především výmaz přečinů, za které byl stíhán. Brzy nato se Kotačka stal dalším z konfidentů brněnského gestapa.

Součástí Kotačkova výslechu byla i přímá konfrontace se zatčeným radistou skupiny Wolfram Karlem Svobodou. Radista byl vězněn v Kounicových Kolejích v Brně, kde také jejich setkání proběhlo. Kotačka vzpomíná na setkání s parašutistou: *„Schauschütz nechal převézt z K-K jednoho vězně o kterém jsem později zjistil, že jest f agent, jehož jméno neznám, který se mě tázal na podoby osob tj. F agentů anglických, kteří se zdržovali v Beskydách a když jsem mu tyto popsals, tak tento vězeň Schauschutzovi napsal všechny jména svých býv. Spolupracovníků, při řeči tento vězeň poznal mé kalhoty, že pochází z uniformy anglických parašutistů a poznal je jako svoje vlastnictví a zdůraznil, že tyto daroval svému kamarádu jistému Pepošovi.“*²⁵² Oním „Pepošem“ bezpochyby měl Svoboda na mysli zastřeleného rt. Josefa Bierského. Karel Svoboda po válce na toto setkání také vzpomínal: *„Jeden večer, nepamatuji se přesně kdy, byl jsem volán opět a zde jsem spatřil mapy, plášť, peníze a zbraně, které jsem zjistil, že patřili Buckovi. V kanceláři seděl Buckův vrah, který se u nich ukrýval, a později, nevím proč, Bucka zastřelil.“*²⁵³

²⁵¹ MZM, fond Písemnosti, inv. č. S 8039, fol.7.

²⁵² MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 10, Protokol se Stanislavem Kotačkou z 12. listopadu 1945.

²⁵³ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 6, fol.26, Protokol o činnosti Karla Svobody. Bucek byla přezdívka Josefa Bierského.

10.1 Protipartizánská akce v Beskydech z 22. – 23. října 1944

22. – 23. října 1944 proběhla v Beskydech protipartizánská akce, které se účastnil i Kotačka. Přípravovaná akce gestapa se týkala především identifikace a likvidace místa pobytu partyzánů a jejich pomocníků v oblasti Beskyd. Akce se nezaměřovala jen na informace získané od konfidenta Kotačky, ale i z dalších zdrojů, mimo jiné od bývalého partyzána Jaroslava Mézla.²⁵⁴ Akce začala zatčením podporovatelů Wolframu a 1. československé brigády Jana Žižky, lesníků Faldyny, Kubaly a Kurečky, kteří byli později stanným soudem odsouzeni a popraveni.²⁵⁵

Zásahu se zúčastnili zástupci brněnského gestapa kriminální rada Otto Koslowski, kriminální komisař Franz Schauschütz a také vrchní kriminální tajemník Rudolf König. Další jednotky nasazené k akci patřily k oddílu Ruhsam z Jagdkommando z Frenštátu pod Radhoštěm a Velkých Karlovic, kromě nich zasahovala i rota Schutzpolizei z Holešova. V rámci celé akce bylo nasazeno okolo 300 mužů.²⁵⁶

Cílem nasazených jednotek bylo zničení tábora na Trojačce, ve kterém se právě nacházela část Murzinovy skupiny. Zásah oddílu Ruhsam začal 22. října o půlnoci a pokračoval až do 11 hodin dopoledne následujícího dne. Přímý střet s 1. čs. partyzánským oddílem Jana Žižky proběhl v oblasti Trojačky jižně od Čeladné a došlo k němu okolo 4:30. V nastalém zmatku se partyzánům podařilo uprchnout. V boji byli zraněni čtyři příslušníci oddílu Ruhsam, tři z nich byli postřeleni a jeden měl tržnou ránu na ruce a poraněnou hlavu od zásahu ručního granátu. Všichni poranění byli převezeni do nemocnice ve Frýdku.²⁵⁷ Po boji byl tábor 1. čs. partyzánské jednotky zničen a byli zatčeni dva mladíci, kteří byli předáni na gestapo s podezřením, že podporovali partyzány.²⁵⁸

Partyzánské skupině se podařilo stáhnout se k Wolframu na Samčanku. Wolfram jí uvolnil i toto stanoviště a 23. října se přesunul na Smrk i se skupinou ARAP, kde plánovali zbudovat zimní stanoviště a přezimovat.²⁵⁹

Kotačkova aktivita při této akci byla nezanedbatelná, jelikož gestapo se snažilo nového aktivního spolupracovníka využít co nejvíce. Kotačka, který nejprve patřil k 1.

²⁵⁴ MZA, fond C 141, kart. 234, inv. č. 2761, Lsp 1877/47 Jan Becker, fol. 88 – 89.

²⁵⁵ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 56, Záznam hlášení z 11. října 1944.

²⁵⁶ ČERNÝ, Vladimír: *Protipartyzánské operace na Moravě v letech 1944 – 1945*, s. 90 – 94.

²⁵⁷ MZA, fond B 252, kart.102, inv. č. 161. fol. 90, Záznam hlášení z 22. října 1944.

²⁵⁸ MZA, fond B 252, kart.102, inv. č. 161. fol. 93, Záznam hlášení z 23. října 1944.

²⁵⁹ ŠOLC, Jiří: *Bylo málo mužů*, s. 201.

Čs. oddílu Jana Žižky, uvedl jména velitelů partyzánů kpt. Murzina a poručíka Ušiaka a jako místo pobytu partyzánů horu Vysokou u Horní Bečvy.²⁶⁰

Těsně před započítím akce byl Kotačka převezen do Zlína. Na služebně místního gestapa označoval místa na mapě, s přesným stanovištěm partyzánů. Identifikoval také osoby na předložených fotografiích. Bohužel dnes nejsou známa přesná jména těch, které Kotačka označil. Následoval Kotačkův převoz do Velkých Karlovic, kde pokračovaly přípravy na akci.

Druhý den ráno po protipartyzánské akci v Beskydech byl Kotačka konfrontován s lidmi, které gestapo zatklo. Členové gestapa po něm požadovali, aby označil, kdo z nich spolupracoval s partyzány. Kotačka ve výsleších po válce tvrdil, že nikoho neoznačil. Věrohodnost této výpovědi je mizivá, přesto se zatčení na základě Kotačkova označení neprokázalo.

Gestapo se také zajímalo, zda čin, ke kterému se Kotačka vehementně hlásil, opravdu provedl tak, jak jim tvrdil. Pro gestapo nebyl mnohonásobný recidivista dostatečně věrohodným zdrojem informací. Rekonstrukce loupežné vraždy proběhla právě den po protipartyzánské operaci, kdy tělo zavražděného parašutisty stále ještě leželo na stejném místě. Kotačka v poválečných výsleších popisuje: *„Když jsem byl autem na místo činu odvezen, mrtvolu jsem Schupu ukázal, která ležela na tom místě a poloze jak jsem od ní odešel. Členové Schupo mrtvolu prohlédli, v kapse pláště našli vojenskou buzolu, kterou mrtvole odejmuli a z místa odešli se mnou a mrtvolu ponechali na místě.“*²⁶¹

10.2 Wolfram a ARAP

Otiskova skupina sdílela tábor se skupinou ARAP. Měli jej vybudovaný na Smrku, blízko místa, kde byl zastřelen Josef Bierský. Obě skupiny se zde chystaly vybudovat zimní tábor. Ale 3. listopadu okolo 11. hodiny narazil oddíl komanda ke zvláštnímu použití z Moravské Ostravy na skupinu partyzánů přibližně dva kilometry od vrcholu hory Smrk. Došlo k přestřelce a partyzánům se i přes přesilu Němců podařilo uprchnout.²⁶²

Hlášení o prudké přestřelce bylo podáno k zemskému presidentu Brna. Toto hlášení přesně vyjmenovává i množství materiálu a zásob, které partyzáni měli. Výčet

²⁶⁰ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 10, Protokol se Stanislavem Kotačkou z 12. listopadu 1945.

²⁶¹ MZM, fond Písemnosti, inv. č. S 8039, fol. 8.

²⁶² MZA, fond B 252, kart. 102, fol. 161, Hlášení z 4. listopadu 1944.

zničených a zabavených věcí byl dlouhý a partyzánům velmi zkomplikoval situaci, protože neměli téměř žádné vybavení. Komando v jejich táboře našlo: přibližně 200kg trhaviny, 1 dynamo, 1 ruská vysílačka (neúplná), 2 ruské pistole s tlumičem, 1 raketnice, hojné muniční zásoby, padákové hedvábí, maskáčové oblečení, padákové kombinézy, slovenské uniformy, dámské oblečení, hygienické vybavení, kuchyňské vybavení, prostředky na ošetření, průkazy a fotografie, 4760 RM.²⁶³ Komando pomocí nalezené výbušniny vyhodilo tábor do povětří. Hlášení dále uvádí, že na místě mohlo přebývat okolo 15 – 20 mužů.²⁶⁴ Wolfram a skupina kpt. Niščimenka, tak přišli o velké množství materiálu, kterého již tak měli nedostatek.

V noci z 3. na 4. listopadu zaznamenala skupina ZbV z Moravské Ostravy ještě jednu krátkou přestřelku, jež proběhla v noclehárně v revíru Hutí okolo 2:45 v noci. Kvůli husté mlze a tmě bylo pronásledování partyzánů neúspěšné.²⁶⁵

Hlášení o výskytu partyzánů v oblasti kolem Smrku se počátkem listopadu nacistickému aparátu nahromadila. 5.11. okolo šesté hodiny potkal místní obyvatel Josef Krkoška partyzány směrem na Smrk u Čeladné. Ti jej požádali o něco k jídlu. Podle hlášení jim nic nedal, oni již však nesli 2 bochníky chleba a ptali se na cestu na horu Smrk.²⁶⁶

ARAP s Wolframem se nad ránem 4. listopadu přesídlili na dřívější stanoviště na Samčance. Zde se Otisk a Niščimenko dohodli, že se obě skupiny rozejdou.²⁶⁷ Wolfram se po dramatických událostech z konce října a počátku listopadu rozhodl využít blízkosti Řezníčkových rodičů, kteří žili v Kunčicích pod Ondřejíkem. Čtyřčlenná skupina se proto vydala přímo do jejich domu. Situace se v listopadu výrazně přiostržovala, E. Vávrovský ji popisuje takto: „*Napadlo mnoho sněhu. Bylo vyhlášeno stanné právo. Na silnicích stály co sto metrů nacistické kulometry. Pod střechou holubníku, jehož podlaha byla vystlána listím, byli namačkáni čtyři Otiskovi partyzáni včetně Otiska. Krytým zamaskovaným otvorem, kterým se dalo stěží protáhnout, jim Řezníčkova matka donášela jídlo. Silně mrzlo. Němci se ohřívali v domě. Během těchto dnů Řezníčkova matka zešedivěla.*“²⁶⁸

ARAP se přesunul na slovenskou stranu hranic. Vybuďoval tábor přímo na moravsko – slovenském pomezí u obce Dibalka. I přes předchozí útrapy se skupině

²⁶³ MZA, fond B 252, kart. 102, fol. 160 – 161, Hlášení z 4. listopadu 1944.

²⁶⁴ MZA, fond B 252, kart. 102, fol. 161, Hlášení z 4. listopadu 1944.

²⁶⁵ MZA, fond B 252, kart. 102, fol. 161, Hlášení z 4. listopadu 1944.

²⁶⁶ MZA, fond B 252, kart. 102, fol. 166, Hlášení z 5. listopadu 1944.

²⁶⁷ PŘÍKRYL, Josef: *1. čs. partyzánská brigáda Jana Žižky*, s. 235 – 236.

²⁶⁸ VÁVROVSKÝ, Emil: *Partyzánská Morávka ústy Morávčanů*, s.89.

podářilo zachrãnit kompletní nepoškozenou radiostanicí, a proto mohla skupina kpt. Nišřimenka pokračovat ve své zpravodajské řinnosti.²⁶⁹

Wolfram se potřebného materiálu nedořkal, a proto se rozhodl odejít do Brna. V Líšni přezímoval u Otiskovy rodiny. Rozvinout odbojovou řinnost se snažil již od února 1945, kdy se ovšem dostal jen do kontaktu s konfidenty gestapa. Naštěstí se od nich stařil včas odpoutat. Wolfram kolem sebe postupně shromãždil skupinu, s níž se pokoušel především získat zbraně, navázání kontaktů s jinými odbojovými skupinami však nevedlo ke kýženému cíli. V dubnu přepadli zámeřek přímo v Líšni, odkud získal pouze menší množství zbraní. I přes tato úskalí se mu podařilo uskutečnit několik přepadů německé armády. Koncem dubna přešli řlenové Wolfram na sovětskou stranu fronty, římž byla jejich bojová aktivita ukonřena.²⁷⁰

10.3 Osud Karla Svobody

Karel Svoboda, který byl několik dní po seskoku zatřen a do odbojové aktivity se tak ani nestihl zapojit, byl předán gestapu. To jej odvezlo nejprve do Těšína k dalším výsledům. Na tyto okamžiky Svoboda vzpomíná: „Věřil jsem, že to je můj poslední den.“²⁷¹ Po převozu do Brna, byl vyslyřhán Schauschützem, byl sice nucen vydat materiál, ale šifrovací klíč neprozradil. Svoboda vzpomíná: „Trvalo mi několik dní, než se mi podařilo je přesvědřit, že jest to z toho důvodu, aby pouze velitel otevíral a zavíral tlg. a moji povinnost jest, pouze tlg. předat radiem, aniž bych věděl obsah.“²⁷² Dále uvádí, že jejich jména uvedl pouze křestní, s tím, že svá příjmení nesměli znát z konspirativních důvodů. Zatřený Svoboda byl na gestapu při výsledích muřen mnoha způsoby.²⁷³ Svoboda na tyto okamžiky po válce vzpomínal: „Na téže výpovědi jsem trval přes metody výsledchu, které v mém řípádě pouřžili, bití, pouřřění do úst gum. hadicí, takže jsem se topil v sedě. Přívázání na řidle, které pak porazí, takže mám dojem, že mám zlomenou ruku a nohu. Tento výsleř trval od

²⁶⁹ PŘIKRYL, Josef: 1. řs. partyzánská brigáda Jana Žižky, 235.

²⁷⁰ ŠOLC, Jiří: Bylo málo mužů, s. 202.

²⁷¹ VÚA – VHA, řond 37, kart. 350 - 6, fol. 23, Protokol o řinnosti Karla Svobody.

²⁷² VÚA – VHA, řond 37, kart. 350 - 6, fol. 25 – 26, Protokol o řinnosti Karla Svobody.

²⁷³ Výsledchy, které gestapo provádělo, byly mnohdy velmi drastické, kruté a nejednou vedly i ke smrti vyslyřchaného. Velké brutality nabývaly od konce roku 1942, kdy byla pravomoc povolování tzv. „zostřených výsledchů“ přenesena na vedoucí jednotlivých řídících řřadoven gestapa. V Brně byly pouřřívány tzv. vanové výsledchy, při nichž byl vyslyřchaný obnařen, strřen do napuřřtěné vany a střídavě horká a ledová voda mu byla střříkána do obličeje, uší nebo úst, přičemž měl vyslyřchaný pocit, že se topí. K běžným praktikám u výsledchů patřilo mimo jiné poniřřování, hrozby zastřřením, bití různými nástroji, řackování, kopání, nucení k nekonečnému množství dřepů, píchání špendlíky, pálení cigaretou, šlapání na prsty, tahání za vlasy, otloukání hlavy o zeď. Další z řřady velmi krutých způsobů výsledchu byla tzv. „Stalinova houpačka“, při níž byl muřený zavřřen nohama a rukama za tyč umístěnou mezi dvěma stoly a mlácen pomocí kopanců nebo bití holemi. Málokdy. Zdroj: VAŠEK, František: Kounicovy studentské koleje v brně, Golgota Moravy, s. 100 - 101.

2hod. - 11 hod. več. Po té nastala krátká přestávka, po které mně byly úplně uvolněny pouta a přišel velitel Těš. Gestapa, který hovořil velmi pěkně anglicky.“²⁷⁴ V lednu 1945 byl Svoboda z Brna odvezen do Flossenbürgu, kde se dočkal osvobození.

10.4 Propuštění Stanislava Kotačky

Po skončení akce v Beskydech byl Kotačka odvezen do Kounicových kolejí a později na právnickou fakultu. Znovu mu byla nabídnuta spolupráce s gestapem a Kotačka ji opět přijal.²⁷⁵ Kotačkův život nabral nový směr 26. října 1944, 10 dní po vraždě rt. Bierského, kdy byl propuštěn na svobodu. Zavázal se komisaři Schauschützovi, že vypátrá partyzány v oblasti Buchlovských lesů. Gestapo dostalo z té oblasti hlášení o výskytu čtyř ruských parašutistů, jejichž skupina měla mít k dispozici dokonce bednu s třaskavinami.²⁷⁶

Skutečné Kotačkovy úmysly neznáme, avšak po vysazení u Kobeřických lesů už do nich nevstoupil. Jeho vzpomínky na pobyt u partyzánů a tvrdý život v lesích byly pro něj, podle mého názoru, velmi stresující. Způsob života partyzánů byl pro Kotačku absolutně nepřijatelný a tak se ihned po vysazení z automobilu gestapa otočil a jel zpět do Brna. Jeho sestra Marie Žetková mu tentokrát poskytla úkryt ve svém bytě, kde se Kotačkovi podařilo ukrývat se až do konce války.

Kotačka se ve své výpovědi snaží vyzvednout svou odvalu tím, že „*nevyhověl gestapákům*“²⁷⁷. Jeho chování však bylo způsobeno především obavou, aby nemusel přečkávat zimu v nepříznivých podmínkách uprostřed lesů.

11 Motiv vraždy

Dodnes není přesně objasněn motiv loupežné vraždy, kterou provedl recidivista Stanislav Kotačka. K činu ho mohlo vést několik faktorů. Jednak nebyl spokojen se svým postavením u partyzánů. Dále ho zřejmě přemohla vidina rychlého výdělku, protože Bierský měl u sebe větší obnos peněz. Svou roli mohl sehrát i zkrat Kotačkovy labilní psychiky.

Vyšetřovatel Franz Schauschütz, který na gestapu vyslýchal Kotačku, během poválečného procesu s ním uvedl, že gestapo nemělo pochyb ohledně spáchaného činu, ale ohledně motivu, proč byl Bierský zastřelen.²⁷⁸

²⁷⁴ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 - 6, fol. 24, Protokol o činnosti Karla Svobody.

²⁷⁵ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 10, Protokol se Stanislavem Kotačkou z 12. listopadu 1945.

²⁷⁶ Tamtéž.

²⁷⁷ Tamtéž.

Nejčastěji uváděným motivem činu v literatuře jsou peníze, které nesl Bierský s sebou na schůzku. K vraždě ho mohlo vést i mnoho dalších pohnutek, které spolu souvisely. Jako nejsilnějším motivem vraždy jsou v tomto případě považovány peníze. I Rudolf König a jeho kolegové považovali Kotačku především za zloděje, který viděl příležitost obohatit se, a tak jí využil. V poválečném protokolu se König o Kotačkově motivu vyjadřuje takto: „*Mínění mé i ostatních členů gestapa bylo takové, že Kotačka věděl, že f.agent má u sebe peníze většího obnosu a proto chtěl se jich po zastřelení F. agenta zmocnit ve svůj prospěch, a když byl pak zatčen použil zastřelení ve svůj prospěch, aby vyšel ze všeho hladce.*“²⁷⁹

Stanislav Kotačka žil mezi partyzány, kde vykonával nádenické práce. Taková zkušenost byla pro něj jistě nová a pravděpodobně silně frustrující, jelikož během svého života spíše vyhledával pohodlnější způsob života. K vraždě jej mohla proto vést právě neuspokojivá životní situace mezi partyzány. Kotačka jistě špatně nesl tvrdé podmínky života v lese, v půlce října se již schylovalo k zimě a tím se i zhoršovaly životní podmínky a nepohodlí, kterému byli v lese partyzáni vystaveni.

Na gestapu vyšetřovatelům Königovi a Schauschützovi tvrdil, že již delší dobu chtěl od partyzánů utéci a jeho čin byl plánovaný. Schauschütz po válce uvedl: „*Říkal mi, že si opatřil pistoli – ukradl ji, a když šel s anglickým parašutistou používal výmluv k tomu, aby ho mohl zezadu střílet. Pistoli jsme přezkoušeli a zjistili jsme, že z ní bylo stříleno. Vše co nám řekl, souhlasilo.*“²⁸⁰ Stejně se vyjadřoval i před Königem: „*Řekl mi, že se chtěl od partyzánů dříve dostat, ale byl střežen. Když byl vyslán s jedním parašutistou vyhlídnout nové sídliště vzal před odchodem velitelovu pistoli. Cestou přišel na myšlenku partyzána zastřelit a jeho věci si odnésti jako alibi. Nevěděl, jestli je velitelova nabita. Po cestě šel určitou vzdálenost za partyzánem tam zjistil, že pistoli prohlédl. Když nám líčil celou věc uvedl, že první parašutista se stále obracel. U nějakého houští se rozhodl a střílel na něho zezadu. Povídal prý celý magazín na něho vystřílel.*“²⁸¹

Na základě předešlých faktů, není vyloučeno, že částečně plánoval partyzány opustit. V den schůzky se mu naskytla možnost jednak získat peníze od Bierského a dále nevyhovující prostředí opustit. V den schůzky využil příležitost odejít z tábora

²⁷⁸ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 30, Zápis z hlavního přelíčení z 30. srpna 1946.

²⁷⁹ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 6, protokol s Franzem Schauschützem z 16. ledna 1946.

²⁸⁰ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 30, Zápis z hlavního přelíčení z 30. srpna 1946.

²⁸¹ Tamtéž.

a oloupením získat od parašutisty i hotovost. Kvůli tomu je možné, že celou akci naplánoval dříve, než v osudný okamžik. Proti plánované vraždě však svědčí především jednoduchá a vrtkavá Kotačkova povaha. Dlouhodobé plánování nebylo pro něj charakteristické. Mohl se pro takovou akci rozhodnout až v to ráno, když se dozvěděl, že půjde s Bierským sám na celý den pryč a měl k dispozici dokonce zbraň.

Při svém vyšetřování na gestapu se dokonce snažil tvrdit, že vraždu spáchal, protože chtěl pracovat pro gestapo. Je málo pravděpodobné, že jeho cesta po spáchané vraždě opravdu měla vést přímo ke gestapu a ke spolupráci s ním. Nicméně vypočítavý Kotačka využíval svého hrůzného činu k co největší agitaci vlastní zrady.

Důvod, proč se ze zloděje stal vrah, může souviset i s dlouhotrvající válkou, která psychicky narušenému Kotačkovi nedokázala dát jasné hranice hodnot lidského života. V době, kdy se lidství potlačovalo, kdy perzekuce byla založena na základě rasy, nebo dokonce úplně bezdůvodná jen z rozmařilosti okupantů, se Kotačka musel cítit nejistě a bez jakýchkoliv hranic, zákonů a pravidel.

V případě spontánní vraždy mohlo být spouštěčem jeho náhlé fyzické vyčerpání z pohybu v náročném terénu. Kotačka přiznal, že tempu Bierského nestačil a byl z cesty unaven. Pro nespokojeného a labilního jedince mohlo takové vypětí přerůst v nekontrolovatelnou reakci. V poválečných protokolech uvádí, že týž den kdy dorazili se skupinou ze Slovenska byl přidělen k Otiskově skupině (13. října 1944) a cesta na Smrk se uskutečnila pouze o necelých týden později (19. října).

Na základě studia pramenů souvisejících s touto událostí je možné konstatovat, že motivem úkladné vraždy byla směsice několika faktorů. Kotačka určitě toužil po penězích, o nichž věděl, že je Bierský nese s sebou. Byl jistě nespokojen se svým postavením u partyzánů a nevyhovovalo mu vykonávání nádenických prací. Kotačka stiskl spoušť i kvůli nevyrovnanosti vlastní povahy. Navíc měl i zkušenosti s kriminální činností. Mnohonásobně trestaný zloděj měl tedy posunutou hranici morálky. Dalším faktorem, který Kotačku přiblížil takovému činu, byla jistě i labilní psychika, stejně jako vyčerpání z cesty a obtížného pohybu v horském terénu.

12 Život po osvobození

Osvobození českých zemí a konec války znamenal zásadní zvrát pro vývoj celé společnosti a také pro Stanislava Kotačku. Gestapu slíbenou konfidentskou činnost už nezahájil a válku přečkal ukrytý u své sestry. Po osvobození se už před gestapem nadále skrývat nemusel. Loupežná vražda, kterou ukončil život českému vojáku,

dosud zůstala nepotrestána. Kotačka se po osvobození zprvu volně pohyboval po celém území Československa. Pravděpodobně doufal, že jeho čin zůstane bez trestu, protože není nikdo, kdo by jej odhalil. Napřed se vydal do Plzně, kde zamýšlel pracovat ve Škodových závodech. Na tuto pracovní pozici nebyl přijat a tak začal pracovat u zemědělce Matěje Sýkory v obci Polance. Zde vydržel 10 týdnů. Po návratu do Brna pracoval u divadelní společnosti Jaroslava Běhounská z Prahy. Nové zaměstnání pro něj znamenalo hodně cestování po celé zemi. Poslední jeho evidovaná adresa byla na ulici Americká v Praze.²⁸² Při soudním přelíčení v srpnu 1946 však uvedl Kotačka jako povolání pozici instalatéra. ²⁸³ Zatčen byl 26. října 1945 kolem druhé hodiny v noci.²⁸⁴

13 Změny ve výpovědi

Dva dny po prvním výsledku se Kotačkovi jeho přiznání k loupežné vraždě rozleželo v hlavě. Přiznání odvolal a výpověď změnil v tom smyslu, že vraždu neprovedl. Dne 14. listopadu 1945 v protokolu uvádí: *„že vraždu parašutisty neprovedl a toto doznání učinil jen proto, že v uvedené věci u gestapa v Brně již se na tuto vraždu v roce 1944 přiznal, takže se domníval, že dnes jemu nebude věřeno, když bude tvrditi, že tento trestný čin neprovedl.“*

Nová verze Kotačkovy výpovědi se liší v popisu, jak proběhla vražda Bierského. Druhá výpověď, kterou se pokoušel zachránit si život, obsahuje množství nereálných situací, které jasně ukazují na Kotačkovu lež. Do vraždy se Kotačka snažil zapojit neznámého střelce, který měl usmrtit Bierského. Pokoušel se také vysvětlit, proč se po útoku nevrátil zpět do tábora k Wolframovi: *„jeho věci jsem neodcizil pro svůj prospěch, tyto jsem chtěl odevzdati veliteli angl. F. agentů a že jsem tak neučinil, došlo proto, že jsem nebyl rozhodný tj. stal jsem se zbabělý pro věc partyzánskou, zatoužil jsem po domově a odejel jsem do Brna, ne v úmyslu abych gestapu předložil věci odcizené parašutistovi.“*²⁸⁵

Kotačkova nová verze celé události zůstávala nezměněna do okamžiku, kdy měl Kotačka vystřelit po Bierském: *„Když se tento v polovině uvedeného kopce zastavil, domníval jsem se, že tento na mne počká a posledně že si na další cestu odpočineme.“*

²⁸² MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 9, Protokol se Stanislavem Kotačkou z 12. listopadu 1945.

²⁸³ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 29, Zápis z hlavního přelíčení z 30 srpna 1946.

²⁸⁴ Tamtéž.

²⁸⁵ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 11, Záznam z 18. ledna 1946.

Když však tento mně vyjítí podrostu spatřil, otočil se obličejem ve směru chůze tj. k vrcholu kopce a počal pokračovati v další chůzi. Když učinil asi 2-3 kroky zaslechl jsem zvolání v něm. řeči „Halt“, zvedl jsme hlavu do výše a spatřil jsem jak angl. parašutista utíká z cesty do houští, Když jsem utíkal asi 5 min, zakopl jsem o 2 porostlé stromky do sebe a to tak, že moje noha nemohla se vyprostiti ze srostlých stromků, tak že jsem v pravém slova smyslu visel hlavou dolů s uvedeného kopce. Když jsem se vyprostil a nabral nových sil plazil jsem se po rukách několik kroků se svahu dolů. Chvílemi jsem zaslechl nějakou šelest v lese v podobě větru. Domníval jsem se že Němci prochází lesem a hledají nás. Skryl jsem se za stromek a věnoval jsem pozornost svahu proti mně stojícímu na kterém jsem spatřil jdoucího muže, ve kterém jsem později poznal mého přítele parašutisty. Ještě nějaký okamžik jsem zůstal za stromem skryt až tento několik kroků mne přešel. Po rozpoznání jsem na tohoto počal dorozumívacím způsobem volati a kdy na toto on nereagoval, pospíchal jsem k němu, uchopil jsem jej za pravou ruku ve které držel pistoli tohoto jsem oslovil kamaráde co jest vám. Tento se ke mně otočil obličejem a já jsem spatřil, že krvácí z nosu a úst. Na to tento chtěl něco říci a v tom okamžiku počal padati na záda k zemi, tohoto jsem zachytili rukama kolem pasu, načež mně on rovněž uchopil rukama kolem krku a pravou rukou ve které měl pistoli mně uhodil do hlavy, při čemž kašlal. Na to klesl jsem s ním k zemi, vyprošoval jsem se z jeho sevření rukou, při čemž jsem mu násilím odejmul pistoli a dal do své kapse kabátu. Po celou dobu jen neměl v ruku nabitou pistoli, kterou jsem dostal od velitele angl. parašutistů, jehož jméno neznám.“²⁸⁶

Kotačkova snaha o zapletení neznámého střelce do celé události je sice snahou zachránit si život, nicméně celá konstrukce pokusu o zastření vlastní viny je dost nereálná. Není příliš pravděpodobné, že by se neznámý střelec na místě pohyboval sám. Na Smrku uprostřed lesů, ve kterých žilo množství partyzánů, by bylo takové prostředí pro osamocené Němce značně nebezpečné. Podle nové výpovědi Kotačky střelec Bierského jen zastřelil a odešel pryč, aniž by se pokusil zjistit či učinit cokoli dalšího. Kotačka prý teprve nyní ohledal Bierského tělo, uvádí, že se nepokusil ani vystřelit, jen se schoval do houští, aby ho střelec neviděl.

Dále ve své pozměněné výpovědi uvádí, proč na gestapu tvrdil, že Bierského zastřelil: „Vraždu zastřelením parašutisty jsem rozhodně neprovedl, jeho věci jsem neodcizil pro svůj prospěch, tyto jsem chtěl odevzdati veliteli angl. F. agentů a že

²⁸⁶ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 11, Záznam z 18. ledna 1946.

jsem tak neučinil, došlo proto, že jsem nebyl rozhodný tj. stal jsem se zbabělý pro věc partyzánskou, zatoužil jsem po domově a odejel jsem do Brna, ne v úmyslu abych gestapu předložil věci odcizené parašutistovi. Na tuto myšlenku jsem přišel teprve až při zatčení prot. Krim. Policií a při výslechu na něm. Krim policii v Brně, abych si tím zachránil život, přiznal jsem se u gestapa kom. Schnu. K vraždě angl. Parašutisty a o věcech, které byly u mě nalezeny jsem prohlásil, že jsem je parašutistovi po zastřelení odcizil v úmyslu získati si u gestapa hodnověrnost a pravdivost mých údajů. Skutkovou podstatu zastřelení tj. trestného činu jsem si vymyslel a tak gestapu jak věc vymyšlenou jsem vylíčil.

Veškeré věci, které jsem odejmul parašutistovi, byli mně gestapem zabaveny, a ke spolupráci tj. konfidentské činnosti pro gestapo jsem dal souhlas kom. Schauchütz v tom smyslu, abych gestapo nebo Schausz. obelstil, dostal se na svobodu a unikl zpět k partyzánům.

Tuto spolupráci s gestapem jsem přijal již v době, když jsem gestapo vedl na místo, kde se nachází parašutisté a partyzáni tj. do lesů v okolí Vel. Karlovic. Gestapu jsem však pravé místo zdržování těchto neprozradil, tyto jsem vedl na jiná místa, kde parašutisté a partyzáni umístění nebyli, čímž jsem věci nikterak neuškodil a nezavinil smrt partyzánů, nebo paraš. Gestapo bylo na správná místa, kde se partyzáni a paraš. Zdržovali dovedeno nějakým člověkem, kterého gestapo odněkud autem přivezlo do Vel. Karlovic, který gestapo přesvědčil, že jim dávám nesprávné informace.

Po skončené akci, jsem byl odvezen zpět do Brna, byl mě nabídnuta spolupráce a dán úkol, abych vypátral ruské agenty v okolí Slavkova a Buchlovem k čemuž mě byla vyplacena částka 200 RM na stravu apod. a bylo mně gestapem řečeno, když celý případ gestapu odhalím, že obdržím odměnu 100.000 K a beztrestnost za spáchané mé tr. činy.“²⁸⁷

Naivní pokus vraha o zastření činu však byl vyvrácen mnoha důkazy a svědectvími, které jeho vinu dokazovaly. I komisař gestapa Franz Schauschütz si byl Kotačkovou vinou jist: „Jsem pevně přesvědčen o tom, že Kotačka skutečně udanou vraždu provedl.“²⁸⁸ Dále vyšetřovatel Jan Nechvátal, který Kotačku vyslýchal do válce, pro potřeby MLS v Brně, potvrdil Kotačkovu přiznání: „Když jsem obžalovaného vyslýchal doznal se svobodně, bez mučení. Opakoval mně doslovně to

²⁸⁷ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 11, Záznam z 18. ledna 1946.

²⁸⁸ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 7 – 8, Protokol se Stanislavem Kotačkou z 12. listopadu 1945.

co jest napsáno při prvním výslechu, nebyly žádné odchylky. (První výslech jsem neprováděl) Neříkal mi, že byl k první výpovědi donucen. Jen mne prosil, aby to bylo rychle skončeno, že ho čeká šibenice. Při tom se zmínil, že stejně u lidového soudu mají samé suché věci na projednání, že jeho případ bude něco zajímavějšího.“²⁸⁹

Dne 18. ledna 1946 se opět vrátil k původní výpovědi a doznal se, že vraždu parašutisty Josefa Bierského spáchal. Svůj postoj k hrůznému činu změnil ještě jednou, a to při soudním přelíčení, kdy před soudem prohlašoval, že se necítí vinen a, že vraždu nespáchal.²⁹⁰

Kromě zásadních změn ve výpovědích se Kotačka nikdy nepřiznal, že by prozradil místo úkrytu partyzánů. Po válce začal Kotačka ve svých výpovědích mlžit o tom, jaká místa označil, a snažil se svou horlivou pomoc gestapu zakrývat. „*Sotva jsem ulehl, byl jsem probuzen s poukazem, že v programu se dála změna a byl jsem převeden do místní školy, kde byla stanice SS. Když mě přivedli do kanceláře nacházelo se tam několik příslušníků SS v uniformě a mezi nimi se nacházel jeden civil malé postavy, jehož jméno neznám, kterého SS-mani obrátili obličejem ke zdi, abych jej nepoznal. Po té mě byli předloženy mapy k označení přesných míst, kde se partyzáni zdržují. Když jsem zase označil horu Vysokou, prohlásil velitel gestapa ze Zlína, že moje údaje nejsou správné, a tento označil kopec Kněhyni, skutečného místa, kde se partyzáni zdržují. Toto jsem opětovně popřel. Po tomto jsem byl vyveden ze školy na ulic, předán 2 členům Schupa, které mě střežilo a později mně odvezli autem do údolí, kde jsem se v autě probudil následkem střelby mezi partyzány a Němci.“²⁹¹*

Ve své výpovědi po válce si byl Kotačka dobře vědom toho, že prozrazení partyzánského úkrytu a jeho přesné označení okupačním silám je velmi vážný čin. Po přiznání vraždy se nejspíše snažil co nejvíce zlehčit svoje provinění, a jeho výpověď v této pasáži je proto dosti nevěrohodná.

Byly zaznamenány celkem tři poválečné Kotačkovy výslechy a jeden pozměňující záznam. Ve výpovědích lze nalézt zásadní rozdíly. Ty jsou snahou zachránit si vlastní život a také odráží Kotačkovu nestálou a labilní povahu.

²⁸⁹MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 30, Záznam z průběhu procesu Mimořádného lidového soudu z 30. srpna 1946.

²⁹⁰ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 29, Záznam z průběhu procesu Mimořádného lidového soudu z 30. srpna 1946.

²⁹¹ MZM, fond Písemnosti, inv. č. S 8039, fol. 5.

Za nejdůvěryhodnější výslech je možné považovat první datovaný k 12. listopadu 1945. Detailně v něm popsal, jak probíhala vražda, včetně jeho cesty do Brna a následného přiznání protektorátní policii i gestapu. Tato verze výpovědi se shodovala s tím, co po válce o jeho chování uvedli jak policisté z protektorátní policie, tak i členové gestapa.

Už vyšetřovatelé na gestapu měli o Kotačkovi dosti negativní mínění. Schauschütz i König, kteří po válce o tomto případě vypovídali, považovali Kotačku za nedůvěryhodného. Schauschütz o něm prohlásil: „*Náš názor na Kotačku byl, že je to starý kriminálník a mnoho nadějí jsme v jeho spolupráci nekládali.*“²⁹²

²⁹² MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 7, protokol s Franzem Schauschützem z 16. ledna 1946.

14 Poválečný vývoj až do současnosti

14.1 Hlavní líčení

Mimořádný lidový soud zasedal v Brně v letech 1945 – 1948. Případ loupežné vraždy příslušníka československé armády, parašutisty a partyzána Josefa Bierského se projednával jeden den a to 30. srpna 1946 a začal dopoledne v 9:30. Obžalovaný Stanislav Kotačka, který se k vraždě několikrát přiznal a následně přiznání odvolal, u soudu prohlašoval, že je nevinný.

Mimořádnému lidovému soudu předsedal dr. Tišnovský, mezi přísedícími byli Hubert Pleva, Čeněk Marek, Rudolf Chaloupka a Jan Duchař. Obviněného Kotačku zastupoval obhájce ex offio Dr. Větílek. Žalobcem byl v tomto případě Dr. František Hevelka.²⁹³

Před samotným zahájením soudu se Kotačka nechal slyšet, že: *„Prosím Vás už to se mnou skončete, ať mne pověsí, beztak mají u „lidového“ teď samé suché věci, tak ať dostanou zase jednou něco pro vzrušení.“*²⁹⁴ I přes toto prohlášení na začátku procesu oznámil soudu, že se cítí nevinnen a vraždu Bierského neprovedl. Poté byla nejdříve přečtena obžaloba. Kotačka byl obžalován z dvou činů:

„že v r.1944 teda v době zvýšeného ohrožení republiky:

1. *V zájmu Německa v Beskydech dopustil zločinu loupežné vraždy /podle § 134, 135/2 t.z./ tím, že zastřeliv parašutistu Josefa Bierského a oloupiv ho o jeho peněž. hotovost, výzbroj a výstroj, jednal proti člověku v obmyslu, aby ho usmrtil, takovým způsobem, že z toho povstala jeho smrt a to v obmyslu, převézt na sebe násilnosti proti osobě cizí věci movité.*

2. *V Brně a jinde se dopustil vojenské zrady /podle §6/2 z. na ochr. r./ tím, že gestapo, tj. cizí moci přímo místa partyzánského tábora na Beskydech a jména tam se zdržujících parašutistů, tedy skutečnosti, jež měly zůstatí utajeny pro ochranu republiky.*

*Tím spáchal ad.1 zločin proti osobám, ad.2 zločin proti státu.“*²⁹⁵

²⁹³ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 29, Záznam z průběhu procesu Mimořádného lidového soudu z 30. srpna 1946.

²⁹⁴ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 2, Závěrečná zpráva Zemského národního výboru z 22. ledna 1946.

²⁹⁵ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol.33, Záznam z průběhu procesu Mimořádného lidového soudu z 30. srpna 1946.

Během procesu předstoupili svědci Jan Nechvátal, Rudolf König a Franz Schauschütz. Všichni dosvědčovali, že se Kotačka sám k vraždě přiznal. Oba bývalí členové gestapa dosvědčili, že Kotačka jim místo činu přímo ukázal.

Poté byl čten výpis z trestního rejstříku obžalovaného a protokol s mjr. Otiskem. Součástí procesu bylo přečtení rozboru, který se zaměřoval na partyzánské skupiny v oblasti Beskyd, mezi něž byly zařazeny jak paravýsadek Wolfram, tak i 1. čs. brigáda Jana Žižky, tedy skupiny, jichž byl Kotačka po krátkou dobu členem.²⁹⁶

Rozsudek byl jednomyslný, rozhodování trvalo pouhých pět minut. Kotačka byl uznán vinným v obou bodech obžaloby a odsouzen k trestu smrti oběšením.²⁹⁷ Rozsudek byl vykonán veřejně 30. srpna 1946 v 16 hodin na nádvoří tzv. Jahnovy tělocvičny v Brně na Údolní ulici č. 3.²⁹⁸

14.2 *Reflexe procesu v dobovém tisku*

Soudní procesy, které probíhaly u Mimořádného lidového soudu v Brně, bývaly obvykle pečlivě sledovány tiskem. V poválečné době vycházelo v Československu pět nejvýznamnějších deníků, které odrážely postoje jednotlivých politických stran. Národní obroda byla deníkem Československé strany lidové, Slovo národa vyjadřovalo mínění Československé strany národně socialistické, Čin byl moravským listem Československé sociální demokracie, Rovnost zobrazovala pohled Komunistické strany Československa. Deník Práce byl listem Revolučního odborového hnutí.

Kotačkův případ byl pro tehdejší média jen jedním z řady procesů s konfidenty a tisk se tímto případem příliš nezabýval, takže ve třech nejznámějších denících o něm není ani zmínka. Pouze deníky Národní obroda a Slovo národa tomuto případu věnovaly pozornost. Národní obroda na straně pět otiskla článek s názvem Veřejná poprava vraha a zrádce parašutistů.²⁹⁹ Podrobně popisuje, jak probíhal incident, kdy Kotačka zastřelil Bierského a popisuje i průběh jednodenního procesu včetně vykonání trestu. Za nejzávažnější svědectví považuje autor článku svědectví mjr. Otiska. Právě jeho výpověď Kotačku z činu usvědčila, když uvedl, že v týdnu po vraždě našli mrtvolu a šest prázdných nábojnic. Dále se v článku lze dočíst, že „*Veřejný*

²⁹⁶ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 30, Záznam z průběhu procesu Mimořádného lidového soudu z 30. srpna 1946.

²⁹⁷ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 32, Záznam z průběhu procesu Mimořádného lidového soudu z 30. srpna 1946.

²⁹⁸ MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 35., Ohledací list.

²⁹⁹ Národní Obroda, č. 199 z 31. 8. 1946, s. 5.

žalobce žádal na základě zjištěných skutečností pro obžalovaného smrt provazem, protože tento čin nelze nazvat jinak než vrchol surovosti.“

Slovo národa na straně páté věnovalo procesu článek s názvem Veřejná poprava zrádce v Brně³⁰⁰. Jeho rozsah byl menší než v Národní Obrodě. Některé úryvky z článku byly velmi emotivní: *„Před mimořádným soudem stanul dnes zločinec, pro něhož se nenašlo ani slova omluvy a každá obhajoba byla by omylem.“* Bierský je zde teatrálně označován jako *„statečný parašutista“* Na konci článku se dále uvádí, že *„Trest smrti a veřejné provedení exekuce je nejvyšší trest zrádci, ale jeho vina tím není odčiněna.“* Článek obsahuje nepřesnou informaci, že Wolfram očekával shoz dalších parašutistů, ten však očekával především dodávku materiálu a zbraní.

³⁰⁰ Slovo Národa, č. 199 z 31. 8. 1946, s. 5.

14.3 *Kotačkův případ v soudobých médiích*

V dnešní době je internet považován za důležité komunikační médium a zdroj informací. Avšak informace, uváděné na různých serverech, se svou věrohodností významně liší. Nejrozšířenějším vyhledávačem je server www.google.com. Při zadání hesla: „paravýsadek Wolfram“ se na prvním místě objeví internetový portál www.v-klub.cz. Ten obsahuje velké množství informací o Wolframu, i když ne vždy přesných. Týká se to zejména výše uvedených nesrovnalostí v upravených vzpomínkách Vladimíra Řezníčka. Další odkazy jsou na informace o paravýsadku sporadické a odkazují spíše na kov stejného jména.

Další zavádějící informace lze nalézt na www.wikipedia.org³⁰¹, která uvádí k heslu 1. čs. partyzánská brigáda: „*První jeho stanoviště bylo právě na Kněhyni. Ze začátku byli partyzáni na Trojačce v chatě Klubu českých turistů. Toto místo bylo ale prozrazeno jistým S. Kotačkou, který spolupracoval s Němci. Stalo se to v noci z 21. - 22. října, byla chata Němci obklíčena a začal útok na partyzány. Těm se však podařilo rychle ustoupit a stáhnout se, ale lesní chata byla zničena, stejně jako zásoby potravin, zbraní a střeliva.*“³⁰² Kromě mylně uvedeného data útoku uvádí autor jako první stanoviště skupiny Trojačku, kam se ovšem skupina přesunula až po bombardování svého prvního úkrytu na Kněhyni. Kotačka je zde uváděn jen jako jedinec, který udal jejich polohu.

Medializace, která v dnešní době na jednu stranu přináší mnoho dezinterpretací a mylně uvedených informací, ovšem pomáhá šířit povědomí i o paravýsadku Wolfram. Občanské sdružení Vlastenecký klub, založené v roce 2001, se velmi snaží o medializaci Wolfram. Paraskupina Wolfram má nejen mezi nimi dnes velkou řadu obdivovatelů. Z vlastní iniciativy vybudoval V – klub v roce 2005 v oblasti Beskyd naučnou stezku dlouhou 23,5 km, která je věnována paraskupině Wolfram. Stezka návštěvníky zavede na místa jejich setkání a působení. Na informačních tabulích, jichž je na stezce celkem pět, se kromě informací o aktivitách skupiny lze seznámit i se životopisy jednotlivých členů výsadku. Stezka je nazvána Wolfram – Morávka.³⁰³

³⁰¹Wikipedie je vícejazyčná elektronická otevřená encyklopedie, která vznikla v roce 2001.

Zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie>

³⁰² *Wikipedie* [online]. 2010, [cit. 6. 11. 2010]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Partyz%C3%A1nsk%C3%A1_brig%C3%A1da_Jana_%C5%BDi%C5%BEky_z_Trocnova>.

³⁰³ *Naučná stezka Wolfram – Morávka* [online]. 2007, [cit. 15. 05. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.v-klub.cz/view.php?cisloclanku=2007110902>>.

Druhá stezka, vybudovaná Vlasteneckým klubem, se jmenuje jako Wolfram – Podolánky a zavede návštěvníky i na místo Bierského smrti. Trasa měří celkem 5,7 km.³⁰⁴

Další z činností, která pomáhá lepší medializaci Wolframu, jsou informační cedule instalované v Kunčicích pod Ondřejníkem. Tato obec je rodným místem Vladimíra Řezníčka a skupina se zde po protipartizánské akci na začátku listopadu 1944 u Řezníčkových rodičů ukrývala. Informační tabule obsahují informace o celé skupině a jejich činnosti.

Iniciativa snahy uctění Bierského památky je staršího data, než činnost Vlasteneckého klubu. Na místě jeho smrti na Smrku připevnili už v roce 1978 brněnští trampové spolu s příznivci vojenské historie z Brna dřevěnou desku a kovový pomníček. Dnes se na tomto místě nachází navíc malá kamenná mohyla s pamětní deskou, na které je popsán Bierského osud. V roce 2006 na tomto místě Vlastenecký klub přidal další informační tabule, kde se kromě osudu Bierského lze dozvědět i o působení Wolframu na hoře Smrk.

14.4 Hrob Josefa Bierského

Josef Bierský byl asi týden po své smrti pohřben na úbočí hory Smrk, kde jej pochovali jeho kolegové. Po válce bylo tělo exhumováno a 30. září 1945 proběhl vojenský pohřeb v rodné obci Lubno na hřbitově Borová.³⁰⁵ Převoz ostatků i samotný pohřeb z velké části organizoval velitel skupiny Josef Otisk. Vyhověl tak přání Bierského rodičů.³⁰⁶ Pokud se do Lubna – Borové vypravíte, na místním hřbitově naleznete hrob parašutisty v upraveném stavu a náhrobní deska vás upozorní na skutečnost, že Bierský je nositelem Československého válečného kříže 1939 a také jeho stručný osud.

³⁰⁴ *Naučná stezka Wolfram – Podolánky* [online]. 2007, [cit.17.05.2010]. Dostupný z WWW:<<http://www.v-klub.cz/view.php?cisloclanku=2007110901>>.

³⁰⁵ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 – 3, fol.21, Zpráva o pohřbu por. Pěch. Josefa Bierského z 13. září 1945.

³⁰⁶ VÚA – VHA, fond 37, kart. 350 – 3, fol.24, Dopis otce Josefa Bierského (Jan Bierský) na Ministerstvu národní obrany z 1. srpna 1945.

15 Závěr

Partyzánský živel, jenž měl velký význam pro domácí odboj, se sice začal rozvíjet již v letech 1942 – 1943, ale teprve závěr války byl ve znamení velkého rozmachu partyzánského hnutí. Jeho síla nabývala na moci především v těžko dostupných, zalesněných oblastech, kde mohli partyzáni snadno budovat úkryty. Oblast Beskydska byla výhodná především svou členitostí a množstvím lesů, čímž bylo pro bezpečnostní aparát špatně dostupné. Velká podpora místních obyvatel zejména z řad hajných, dřevařů a mnoha dalších, velmi pomohla partyzánům přežít a rozvíjet vlastní odbojovou činnost.

Mezi skupiny operující v této oblasti patřila i skupina Wolfram, jež byla do protektorátu vysazena jako jeden z paradesantů z Velké Británie v září 1944. Tento výsadek měl jako jediný zařazení bojové skupiny. Situace, kterým musel v protektorátu čelit, významně znesnadňovaly rozvoj jeho činnosti. Pro výkon svého hlavního úkolu, tedy aktivního bojového odporu, nedisponovali výsadbáři dostatkem výzbroje a výstroje. Ztráta radiostanice znamenala pro celou skupinu velkou překážku v možnosti spojení s vedením v Londýně. Jednotliví členové Wolframu během několika týdnů navázali velké množství kontaktů, vedoucích ke spojení a spolupráci s několika partyzánskými skupinami. Během své činnosti navázal Wolfram kontakt s přibližně padesáti rodinami místních usedlíků. Prostřednictvím spojení se členem R-3 prof. Vysockým byl odeslán telegram pomocí radiostanice Milada, kterou do protektorátu přivezl paravýsadek Calcium. Zpráva obsahovala především prosbu o shoz dalšího materiálu potřebného pro rozvinutí bojové činnosti. Podobné zprávy odeslali i pomocí radiového spojení 1. čs. partyzánského oddílu, který měl radiové spojení s Moskvou. Po odeslání radiových zpráv netrpělivě očekávali shoz dalšího potřebného materiálu. Z důvodu snadnější a rychlejší manipulace s materiálem, na který čekali, přijali jako pomocníky od 1. čs. partyzánského oddílu jedenadvacet osob. Mezi nimi byl i Stanislav Kotačka, jež se k partyzánům přidal především proto, že byl stíhán bezpečnostními složkami za další kriminální přečin, spáchaný v protektorátu. Po několika dnech strávených u Wolframu šel se členem výsadku Josefem Bierským na předem sjednanou schůzku na úbočí hory Smrk. Zde se měli setkat s lesními hajnými, a možná také s některým z odbojových činitelů.

Asi po dvouhodinovém pochodu v náročném horském terénu střelil Kotačka Bierského několikrát do zad, poté jej okradl, utekl a odjel do Brna. Zde byl hned na nádraží na základě udání vlastní sestry předán na protektorátní policii, kde odmítal

vypovídat a dožadoval se předání gestapu. Tam jej vyšetřovali příslušníci gestapa Franz Schauschütz a Rudolf König. Oba dva Kotačku hodnotili především jako nedůvěryhodného zloděje, ale přesto byli ochotni navázat s ním spoluprací jako s informátorem a konfidentem. Kotačka jim bez jakéhokoliv nátlaku prozradil vše, co věděl. Popisoval způsob života partyzánů, jejich počet i vybavení, stejně tak jako podrobnosti vraždy, kterou spáchal. Za svou horlivost a spoluprací požadoval výmaz svého poměrně rozsáhlého trestního rejstříku. Kotačka se pak zúčastnil protipartizánské akce, uskutečněné na konci října 1944. Byl přítomen při určování poloh partyzánů, a měl určit lidi, kteří spolupracovali s partyzány.

Jako konfident gestapa dostal další úkoly v lesích, kde se očekávalo, že se bude vydávat za partyzána. Z lesů u Koberic však utekl a skrýval se až do konce války v Brně u své sestry. Je paradoxem, že nedaleko od něj se v Líšni ukrýval zbytek paravýsadku Wolfram.

Motiv této úkladné vraždy je dodnes sporný. Ani Schauschütz a König, kteří Kotačku vyslýchali na gestapu, ani vyšetřovatelé po válce, nedokázali přesně určit důvod jeho činu. Na základě studia souvisejícího s touto událostí je možné se domnívat, že motivem úkladné vraždy bylo několik faktorů. Tyto okolnosti se vzájemně prolínají a úzce spolu souvisí. Kotačka toužil po penězích a věděl, že Bierský s sebou nese poměrně velkou částku. Dále byl nespokojen se svým postavením u partyzánů a nevyhovovalo mu vykonávání nádenických prací, ani tvrdý a nepohodlný způsob života v lesích. Na podzim navíc začínala být větší zima, což ještě více život v lesích znepříjemňovalo. Kotačka měl dost nevyrovnanou povahu. Několikahodinová cesta horským terénem v den vraždy byla pro netrénovaného Kotačku jistě vysilující a labilita jeho povahy ho mohla přivést k extrémnímu činu. Celá situace byla navíc umocněna faktem, že Kotačka měl bohaté zkušenosti s kriminální činností.

Po válce byl Kotačka zatčen a v srpnu 1946 odsouzen Mimořádným lidovým soudem v Brně. Jeho proces vyvrcholil rozsudkem smrti, který byl týž den vykonán. Smrt vraha ale nemohla vrátit zpět život zastřelenému Josefu Bierskému, který se v době ztráty národní samostatnosti vydal za ni bojovat.

PRAMENY A LITERATURA

Archivní prameny

Moravský zemský archiv v Brně

Fond B 252 Zemský president Brno, správa z příkazu říše

Fond C 141 Mimořádný lidový soud v Brně

Historické oddělení Moravského zemského muzea v Brně

Fond Písemností

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv

Fond 37 Velitelství vojenské zpravodajské služby

Fond 308 Domáci odboj

Nepublikované práce

ČERNÝ, Vladimír: *Protipartizánské operace na Moravě v letech 1944-1945*.
Disertační práce na Historickém ústavu FF MU, Brno 2006.

Literatura

BARTOŠ, Josef – TRAPL, Miloš: *Dějiny Moravy, díl 4. Svobodný stát a okupace*.
Brno 2004.

BRANDES, Detlef: *Češi pod německým protektorátem. Okupační politika,
kolaborace a odboj 1939 – 1945*. Praha 1999.

BŘEČKA, Jan: *Brněnské jaro 1945, poslední měsíc okupace a osvobození Brna Rudou
armádou*. Brno 2005.

ČERNÝ, Vladimír – KOPEČNÝ, Petr – VAŠEK, František: *Legenda bez legend.
Životní osudy armádního generála Vojtěcha Borise Luži (1891 – 1944)*. Brno 2004.

ČERNÝ, Vladimír: *Procesy s příslušníky nacistického bezpečnostního aparátu v
Brně a jejich osudy v letech 1945-1956*. In: *Německy mluvící obyvatelstvo v
Československu po roce 1945*. Brno 2010, s. 393 – 435.

Český antifašismus a odboj. Slovníková příručka. Praha 1988.

ČVANČARA, Jaroslav: *Někomu život, někomu smrt. Československý odboj a
nacistická okupační moc 1941 – 1943*. Praha 1997.

GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny zemí koruny české XVa*, Praha 2007.

GRŇA, Josef: *Sedm roků na domácí frontě*. Brno 1968.

HABŘINA, Rajmund: *Hnědé panství, kus historie, která nemá být zapomenuta*. In: *Žalm Moravy*, Brno 1948.

HORČICA, Ludvík: *Miroš Habrovec a tišnovská mládež v protifašistickém odboji*. Tišnov 2001.

IVANOV, Miroslav: *Akce Tetřev*. Praha 1974.

JOŽÁK, Jiří a kol.: *Za obnovu státu Čechů a Slováků. Slovníková příručka*. Praha 1992.

JURMAN, Hynek: *Smrt pod Květnicí. Štěpánov nad Svratkou 2001*.

KLINKA, Jan, BŘEČKA, Jan, KOLESA, Václav: *ROBERT MATULA – Parašutista skupiny WOLFRAM*. Zlín 2009.

KOLEKTIV AUTORŮ: *Nacistický bezpečnostní aparát na Moravě v letech 1939 – 1945*. In: *Sborník Matice moravské LXXXIV*, 1965.

KOPEČNÝ, Petr: *Obrana národa na Brněnsku 15.3. 1939 – 29.2. 1940*. Brno 2006.

KROUPA, Vlastislav a kol.: *Český antifašismus a odboj. Slovníková příručka*. Praha 1988.

KUNC, Radomír: *Clay – Eva volá Londýn*. Brno 1947.

PERNICA, Jaroslav: *Pojízdný žalář*. In: *Žalm Moravy*. Brno 1948.

PŘIKRYL, Josef: *1. čs. partyzánská brigáda Jana Žižky (srpen – listopad 1944)*. Ostrava 1976.

SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa. Nacistická bezpečnostní policie v českých zemích 1938 – 1945*. Praha 1986.

SLÁDEK, Oldřich: *Ve znamení smrtihlava. Nacistický protipartyzánský aparát v letech 1944 – 1945*. Praha 1991.

SLÁDEK, Oldřich: *Přicházeli z nebe*. Praha 1993.

ŠOLC, Jiří: *Bylo málo mužů. Českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha 1991.

ŠOLC, Jiří: *Za frontou na východě. Českoslovenští parašutisté ve zvláštních operacích na východní frontě za druhé světové války (1941 – 1945)*. Cheb 2003.

VAŠEK, František: *Kounicovy studentské koleje v Brně, Golgota Moravy*. In: *Forum Brunense*, ročník 1995/1996, s. 97 – 110

VÁVROVSKÝ, Emil: *Partyzánská Morávka ústy Morávčanů*. Frýdek – Místek 1982.

Online zdroje

Naučná stezka Wolfram – Morávka [online]. 2007, [cit.15.05.2010]. Dostupný z WWW:<<http://www.v-klub.cz/view.php?cisloclanku=2007110902>>.

SYDOR, H: *Vzpomínky parašutisty Vladimíra Řezníčka* [on line]. 2005 [cit. 16.6.2010].Dostupný z WWW:<<http://www.v-klub.cz/rservice.php?akce=tisk&cisloclanku=2005080201>>.

Tisk

Čin (ze srpna1946)

Národní obroda (ze srpna1946)

Práce (ze srpna1946)

Rovnost (ze srpna 1946)

Slovo národa (ze srpna1946)

Seznam zkratek

Čs.	Československý
JZD	Jednotné Zemědělské Družstvo
K	koruny
K-K, KK	Kounicovy koleje
Kg	kilogram
KSČ	Komunistická stran Československa
MLS	Mimořádný lidový soud
MNO	Ministerstvo národní obrany
PVVZ	Petiční výbor věrni zůstaneme
R-3	Rada tří
RA	Rudá armáda
RM	Říšské marky
SD	Sicherheitsdienst
SNP	Slovenské národní povstání
StB	Státní tajná bezpečnost
ZbV	zur besonderen Verwendung Kommandos – Oddíl ke zvláštnímu použití

Seznam příloh

Příloha č.1 Pomník Josefa Bierského na místě jeho smrti, na úbočí hory Smrk

Příloha č.2 Hrob Josefa Bierského na hřbitově Lubno – Borová

Příloha č.3 Exhumace Bierského těla na Smrku v září 1945

Příloha č.3 Paravýsadek Wolfram v plné sestavě

Příloha č.4 Informační tabule Stezky paravýsadku Wolfram na Smrku

Příloha č.5 Ohledací list těla popraveného Stanislava Kotačky

Příloha č.6 Ohledací list těla popraveného Stanislava Kotačky

Příloha č.7 Seznam osobního operačního materiálu Josefa Otiska

Příloha č.8 Seznam oděvního operačního materiál

Seznam tabulek

Tabulka č.1 Přehled krycích jmen členů Wolframu uvedených na legitimacích

Tabulka č.2 Vybavení paravýsadku Wolfram

Tabulka č.3 Trestní rejstřík Stanislava Kotačky

Tabulka č. 4 Seznam ukradených věcí Josefa Bierského sestavený na základě rozdílných výpovědí svědků